

SVJETLA
ISTINE

A photograph of a mosque interior. In the foreground, the silhouettes of several people are seen from behind, kneeling in prayer on a patterned carpet. A bright beam of light streams in from an arched window in the background, illuminating a person kneeling in prayer further away. The walls are dark and textured, with another arched window visible above. The overall atmosphere is solemn and spiritual.

أَنْوَارُ الْحَقَائِقِ

Envaru-l-hakaik

Bediuzzaman
Said Nursi

Envaru-l-hakaik

Autor

Bediuzzaman Said Nursi

Naslov originala

Hakikat Nurları

Izdavač

REJHAN-Sarajevo

Za izdavača

Erdoğan Nil

Prijevod

Abdullah Smajić

Lektor

Aida Krzić

Naslovna strana

Velija Hasanbegović

Korektor

Fatima Alihodžić

Štamparija

BEMUST

Tiraž 1000

Sarajevo, 2006

Copyright © by Erdoğan Nil

All rights reserved

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-18-24

NURSI, Said

Envaru-l-hakaik : iz djela Risale-i Nur/
Bediuzzaman Said Nursi ; (prijevod Abdulah
Smajić). - Sarajevo : Rejhan, 2006. - 229 str. ;
21 cm

Prijevod djela: Hakikat Nurları

I. Bediuzzaman, Said Nursi vidi Nursi, Said

COBISS.BH-ID 14714374

Iz djela Risale-i Nur

انوارُ الحقائقِ

Envaru-l-hakaik

Bediuzzaman

Said Nursi

Sarajevo, 2006

Četvrti temelj Riječi dvanaeste

Uzvišenost Kur'ana

Želiš li razumjeti nadmoć i uzvišenost Kur'ana nad ostalim Božanskim riječima i shvatiti njegovo isticanje iznad sveg ostalog govora, pogledaj i razmotri sljedeća dva primjera:

Prvi primjer: Dva su vida razgovora i dva načina obraćanja i komuniciranja jednog vladara:

Prvi – privatni razgovor, preko ličnog telefona, sa nekim od svojih podanika iz mase, o nekoj pojedinačnoj stvari vezanoj za neku ličnu potrebu dotičnog;

Drugi – protokolarni razgovor s jednim od svojih izaslanika ili visokih dužnosnika u svrhu izdavanja vladarskih zapovijedi u javnost na sprovođenje. On taj razgovor obavlja pod titulom visokog namjesništva, u ime vrhovne vladavine, i s počastima opće vlasti. To je, dakle, razgovor o nekom bitnom pitanju od općeg interesa. Svojim načinom i stavom ovo obraćanje ukazuju na vladarevu veličinu.

Drugi primjer: Čovjek drži ogledalo okrenuto prema suncu; to ogledalo, u srazmjeru sa svojom površinom, prima svjetlo i sedam boja sadržanih u sunčevoj svjetlosti. Čovjek je, dakle, preko tog ogledala povezan sa suncem,

razgovara sa njim. I ukoliko ogledalo usmjeri na svoju mračnu sobu ili na svoj mali natkriveni rasadnik, to svjetlo može iskoristiti, ali ne u vrijednosti sunca, nego prema kvalitetu ogledala i njegovoj sposobnosti da odbija svjetlost.

Drugi, pak, čovjek na svojoj kući i natkrivenom rasadniku otvori velike prozore prema suncu pronalazeći puteve do sunca što je navrh neba, razgovara sa trajnom svjetlošću stvarnog sunca. Jezikom svoga stanja tiho mu se obraća i ispunjen zahvalnošću i osjećajem predanosti progovara: *“O sunce! O ti, što si zasjelo na prijestolje ljepote svijeta! O nebeska ljepotice i cvijete! O ti, što si zemlju prekrilo svjetlom, a cvijeću dodijelilo osmijeh i razdraganost! I u moj si dom i mali rasadnik unijelo i svjetlost i toplinu, jednako kao što si cijelome svijetu podarilo toplinu i svjetlo.”*

Međutim, gore spomenuti čovjek s ogledalom ne može tako govoriti, jer je sunčevo djelovanje ograničeno i omeđeno veličinom ogledala.

Pogledaj kroz prizmu spomenuta dva primjera na Kur’ani-kerim da bi uvidio njegovu nadnaravnost i shvatio njegovu svetost i uzvišenost.

Naime, Kur’ani-kerim govori: *Da su na Zemlji sva stabla pera, a da su sva mora tinta, pa da ispisuju Allahove riječi, ne bi ih mogli ispisati.*

Pa dodjeljivanje Kur’ani-kerimu najistaknutijeg položaja od svih riječi – riječi koje granice ne mogu omeđiti, poteklo je iz činjenice da je Kur’ani-kerim sišao od *Ismi-A‘zama*, i sa najuzvišenijeg nivoa svakog od Lijepih imena. On je Govor Allahov u Allahovom svojstvu Gospodara svjetova; on je i Njegova uredba u Njegovom svojstvu

Boga svih bića; on je i Njegovo obraćanje u Njegovom svojstvu Stvoritelja nebesa i Zemlje; on je i Uzvišeni dijalog, u svojstvu Božijeg apsolutnog gospodarenja; on je i Njegova Praiskonska hutba u ime Vrhovne Božanske suverene vlasti. On je i registar ukazivanja pažnje i počasti od Milostivnog, proistekao iz Njegove sveopće milosti koja obuhvaća sve. On je, u smislu grandioznosti Božanskog položaja, zbirka Gospodarevih poslanica, a na početku nekih od njih stoje simboli i šifre. On je sveta knjiga iz koje se razasipa mudrost, a koja je sa položaja *Ismi-A* 'zama' puštena, doseže na sve strane *Arši-A* 'zama'.

Zbog svih ovih smislova Kur'ani-kerim je nazvan imenom kojega je dostojan i zaslužan – *Govor Allahov*.

A što se tiče drugih Božanskih riječi, to su vidljive riječi, dio njih je govor potekao u relativnom svojstvu, djelimičnom titulom i djelimičnim odrazom izvjesnog imena, posebnim gospodarenjem, posebnom vladavinom i posebnim ukazom milosti. Nivoi ovih riječi različiti su i oprečni iz ugla zasebnosti i općenitosti. Većina nadahnuća spada u ovu kategoriju, samo što su i njihovi nivoi međusobno veoma raznoliki.

Naprimjer: Najprostija i najsitnija su nadahnuća životinja, zatim nadahnuće običnih ljudi, zatim nadahnuće običnih meleka, zatim nadahnuće evlija, zatim nadahnuće istaknutih meleka.

U ovom smislu vidimo da neko od evlija kaže:

حَدَّثَنِي قَلْبِي عَنْ رَبِّي

“Srce mi je pripovjedalo od moga Gospodara”, odnosno kroz zov srca, bez posredovanja meleka; a ne kaže: “Govo-

rio mi je Gospodar svjetova". Ili, vidimo da kaže: "Moje je srce ogledalo i arš moga Gospodara", a ne kaže: "Arš Gospodara svjetova". Jer on može uzeti udjela iz gospodarskog obraćanja u srazmjeru sa svojim mogućnostima i prema nivou svoje sposobnosti, te u srazmjeru sa podizanjem blizu sedamdeset hiljada zastora.

Da, iz srazmjera visine vladarevog govora sa pozicije suverenosti i njegove uzvišenosti u odnosu na njegov privatni razgovor sa nekim od njegovih podanika iz mase; i iz srazmjera koristi kojom direktno stjecanje sunčeve svjetlosti sa nebesa nadmašuje korist sunčeve svjetlosti stečenu preko ogledala, moguće je razumjeti i veličinu Kur'ani-kerima kojom on nadvisuje svaki drugi Božanski govor i nebeske objave.

Jer, na ljestvici veličina i uzvišenosti, svete knjige i nebeske poslanice koje dolaze iza Kur'ani-kerima, posjeduju svoj nivo i visinu, i svaka ima udjela u smislu istaknutosti. Pa ipak, kad bi se sabrao sav ugodni i lijepi govor svih ljudi i džina – koji ne potiče iz Kur'ani-kerima – uopće ne bi mogao biti ravan Kur'ani-kerimu, niti približno biti poput njega.

A želiš li unekoliko shvatiti kako je Kur'ani-kerim sišao od *Ismi-A'zama* i sa najvišeg stepena svakog od Lijepih imena, prouči *Ajeti-Kursiju* i sljedeće ajeti-kerime te prostudiraj njihove sveobuhvatne, univerzalne i uzvišene smislove:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ

U Njega su ključevi nespoznajnog (El-En'am: 59.)

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمَلِكِ

Reci: "Moj Allahu, Koji si u posjedu sve vlasti" (Ali-Imran: 26.)

يَغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا
وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مَسْخَرَاتٌ بِأَمْرِهِ

Tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati; a Sunce, Mjesec i zvijezde, upokorene Njegovoj volji. (El-A'raf: 54.)

يَا أَرْضُ أَبْلِعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاةَ أَقْلِعِي

O Zemljo, gutaj vodu svoju, a ti, o nebo, prestani! (Hud: 44.)

تَسْبِحُ لَهُ السَّمَاةُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

Njega veličaju sedmera nebesa i Zemlja, i oni na njima. (El-Isra': 44.)

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثْكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةً

Stvoriti vas i sve oživiti isto je kao i (stvoriti i oživiti) jednu osobu. (Lukman: 28.)

أَنَا عَرْضْنَا الْإِمَانَةَ عَلَى السَّمَاةِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ

Mi smo emanet ponudili nebesima, Zemlji i planinama (El-Ahzab: 72.)

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ

Na Dan kada smotamo nebesa kao umotak lista za pisanje (El-Enbija': 104.)

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Oni Allaha ne cijene kako Ga treba cijeniti, a čitava Zemlja će biti u Njegovom zahvatu Sudnjega dana. (Ez-Zumer: 67.)

لَوَازِلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ

Da ovaj Kur'an nekom brdu objavimo, ti bi vidio kako je prestravljeno i iz straha od Allaha se raspalo. (El-Hašr: 21.);

Prouči, također, i druge slične veličanstvene ajete. Zatim pogled duboko unesi u sure koje započinju sa

سَبِّحْ الْحَمْدَ لِلَّهِ

El-hamdu lillah i Sebbehā, da vidiš zračak ovog golemog smisla; zatim razmotri sure započete s

حَمِ الرِّمِ

Elif-Lam-Mim, Elif-Lam-Ra i Ha-Mim – da bi razumio značaj Kur'ana kod Gospodara svjetova.

Pa ako si shvatio prefinjeni smisao ovog četvrtog teme-lja, možeš razumjeti i tajnu u činjenici da je većina objave koja je silazila vjerovjesnicima bila posredstvom meleka, a većina Božanskog nadahnuća se dešava bez posrednika.

Shvatit ćeš i tajnu zašto ni najveći među evlijama ne dostiže stepen bilo kojeg od poslanika. Shvatit ćeš i smisao što počiva u grandioznosti i nepovredivoj svetosti Kur'ana, i visinu njegove nadnaravnosti. Shvatit ćeš i tajnu neizbježnosti dešavanja Mi'radža i mudrost u njegovoj nužnosti, odnosno razumjet ćeš smisao njegovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, putovanja do najviših nebesa i do Sidretu-l-muntehaa, sve do Kabi-kavsejna, a otuda i njegovo

skrušeno obraćanje Allahu, dželle šanuhu,

أَقْرَبَ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Koji je njemu bliži od vratne žile; te razumjeti i njegov povratak u tren oka na njegovo polazište.

Svakako! Kako god je rascjepljenje Mjeseca jedno nadnaravno djelo u potvrđi poslanstva, a koje je njegovo vjerovjesništvo prikazalo ljudima i džinima, također je i *Mi'radž* jedno nadnaravno djelo njegovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, robovanja Allahu, koje je duhovima i meleki-ma pokazalo njegovu omiljenost kod Allaha.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَبِحُرْمَتِهِ آمِينَ

Moj Allahu, neka je Tvoj salavat i selam na njega i njegovu obitelj, kako priliči Tvojim milosti i svetosti. Amin!

Odsjaj treći

Ja Baki, Ente-l-Baki!, Ja Baki, Ente-l-Baki!

U ovaj *Odsjaj* su se umiješala neka duhovna iskustva i emocije, stoga neka se ne ocjenjuje po kriterijima logike, jer ono što navre s osjećajima ne uvažava intelektualna pravila, niti ima sluha za kriterije misli.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
كُلُّ شَيْءٍ عَهَالِكُ الْاَوْجِهَةِ لَهَا الْحُكْمُ وَالِيَهُ تَرْجَعُونَ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Sve će, samo ne On, propasti. Njegov je sud, i Njemu ćete se povratiti. (Al-Kasas: 88.)

Ovom veličanstvenom ajeti-kerimu tumačenje daju dvije rečenice, koje iskazuju dvije bitne činjenice:

يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي

“*Ja Baki, Ente-l-Baki!, Ja Baki, Ente-l-Baki!*” – do mjere da ih je jedan dio šejhova *nakšibendijskog tarikata* uzeo kao srž svojih virdova s kojima obavljaju svoju specijalnu *hatmu*.

Budući da te dvije izjave izražavaju uzvišene smislove spomenutog ajeti-kerima, ovdje ćemo navesti nekoliko tačaka u obrazloženje tih dviju iskazanih činjenica:

Prva tačka:

Izricanje “*Ja Baki, Ente-l-Baki!*” – prvi put, na srcu vrši rez poput hirurškog zahvata. Iz srca uklanja sve mimo Uzvišenog Allaha, i iz njega isijeca sve mimo Njega. Pojašnjenje ovoga je sljedeće: Dakle, ovako:

Čovjek se po svojoj svestranoj tvorbi vezuje za glavninu svega što postoji. Unutar te svestrane tvorbe postoji neograničena sposobnost za ukazivanje ljubavi. Zbog toga čovjek u sebi gaji duboku ljubav prema postojećim stvarima u općenitosti. Prostrani dunjaluk voli jednako kao svoju kuću i vječni Džennet voli jednako kao što voli svoju bašču. Dok, s druge strane, sve što postoji – i na što se čovjek usmjerio svojom ljubavlju – nije održivo, čak i ne potraje, a već iščezne. Stoga čovjek stalno iznova iskušava patnju zbog rastanka. Na taj način ta njegova beskrajna ljubav, postane ishodište beskrajne duhovne patnje. Za sve te bolove i patnju, krivica je isključivo njegova. Jer, sposobnost za ukazivanje ljubavi u njega nije pohranjena ni radi čega drugog, nego da bi je on usmjerio na Onoga Koji posjeduje vječnu i apsolutnu ljepotu. Međutim, čovjek zloupotrebljava ljubav i usmjerava je na prolazne i nestalne stvari, te zato iskušava posljedice kroz patnje rastanka.

Prva rečenica: “*Ja Baki, Ente-l-Baki!*” koja, u pogledu oslobađanja od te manjkavosti i raskidanja veza sa tim prolaznim ljubimcima te potpunog odbacivanja njih prije nego što oni odbace njega, iskazuje smisao da ljubav pripada samo Vječnom Voljenom.

Dakle, on time kazuje: “*Istinski neprolazan, samo si Ti, Bože moj. Sve mimo Tebe je neodrživo i prolazno, a ono što*

je prolazno nije vrijedno neprolazne ljubavi, niti trajne zaljubljenosti, a niti da se s njime utvrđuju veze srca, koje je u osnovi stvoreno za vječnost i trajni ostanak. A budući da su sve stvari prolazne i svakako će me napustiti i otići, pa prije nego što one ostave mene, izjavom: 'Ja Baki, Ente-l-Baki!', ja ću njih napustiti, i u smislu: 'Vjerujem i s izvjesnošću sam ubijeđen da nema neprolaznog osim Tebe, moj Bože, a održanje drugih stvari je ovisno o Tvome izdržavanju. Stoga se ljubav ne usmjerava na njih, osim kroz svjetlo Tvoje ljubavi i unutar Tvoga zadovoljstva, jer, u protivnom, one ne zavređuju da se srce vezuje za njih.' "

Ovakvo stanje djeluje na srce te se ono oslobodi bezbrojnih dragih stvari kojima je ranije ukazivalo ljubav bez granica. Na njihovoj ljepoti i divoti uočava pečat prolaznosti i žig iščeznutljivosti te raskida veze koje su prethodno vezivale srce uz postojeće stvari. U protivnom, ako ih ne pokida, na srcu bi se urezivale rane, patnje i tugovanja i ostajali ožiljci u istoj brojnosti koliko je i tih prolaznih voljenih stvari.

A izricanje izjave "Ja Baki, Ente-l-Baki!" po drugi put, djeluje poput blagotvornog mehlema i okrepljujućeg balzama što se nanosi nakon bezbrojnih hirurških rezova, u smislu: "Dovoljno je da si Ti, Bože moj, Neprolazan. Tvoja neprolaznost nadomješta svaku stvar. Budući da Ti postojiš, onda i sve drugo postoji."

Da! Sva ljepota, dobrota i savršenost vidljivi u stvarima što postoje – a što pobuđuje ljubav prema njima – samo su ukazi na istinsku ljepotu, dobrotu i savršenstvo Neprolaznog i samo su blijeda sjena te ljepote, dobrote i savršenstva, prošla kroz mnoštvo zastora. Ustvari, oni su samo sjena sjenke ukaza Njegovih Lijepih imena, Uzvišena je Njegova veličina.

Druga tačka:

U ljudskoj je naravi velika zaljubljenost u trajni ostanak. Štaviše, čovjek u svemu što voli umisli neku vrstu besmrtnosti, pa poslije zavoli, i ne zavoli ništa a da već nije pretpostavio njegovu neprolaznost. Međutim, čim pomisli na prolaznost toga ili vidi njegov nestanak, iz dubina zastenje i ožalosti se.

Svi uzdasi i tugovanje nastali iz rastanka, ustvari su tumači plača i suza koje se otimaju iz ljubavi prema neprolaznosti. A da nije umišljaja neprolaznosti, čovjek ne bi ništa ni zavolio.

Čak se može reći da jedan od razloga postojanja svijeta vječnosti i vječnog Dženneta, jeste gorljiva želja za besmrtnošću usađena u ljudskoj naravi te sveopća i sveobuhvatna dova za ovjekovječenje, koje on grčevito traži. Neprolazni, Nosilac veličine, odazvao se toj gorljivoj želji i dirljivoj sveopćoj dovi, te je, Slavljjen je On, stvorio vječni, neprolazni svijet za tog prolaznog i neodrživog čovjeka. Jer, da li je pojmljivo da se Plemeniti Tvorac i Milostivi Stvoritelj ne odazove na dovu koju od Njega zatraži sveukupni ljudski rod jezikom svoga stanja i govora, tu, dakle, univerzalnu, trajnu, iskrenu i čistu dovu poteklu iz najdiskretnije naravne potrebe ljudskog roda te njegove najdublje i najgorljivije težnje – mada se odaziva na dovu sićušnog želuca koju čini jezikom svoga stanja te za njega stvori raznovrsna ukusna jela i njima ugodi njegovoj djelimičnoj dovi za privremeno održanje? Da Allah sačuva, nikako! Milion puta, nikako! Jer odbijanje dove za vječni ostanak definitivno je nemoguće, pošto je neodazivanje

njoj nespojivo s Njegovom mudrošću, pravednošću, milošću i moći.

Budući da je čovjek zaljubljen u vječnost, svakako će onda i sva njegova savršenstva i ukusi također biti prilagođeni vječnosti. I budući da je neprolaznost odlika svojstvena samo Neproklamnom, Posjedniku veličine, i da su Njegova Lijepa imena neprolazna i da ogledala što odražavaju ukazanje tih imena poprimaju njihove boje, svojstva i odlike, stižući tako neku vrstu neprolaznosti, neizbježno je, onda, *da će najveća obaveza i najuzvišenija dužnost za tog čovjeka biti utvrđivanje veza i uspostava spona sa tim Neproklamnim, Posjednikom veličine i privrženost Njegovim Lijepim imenima. Jer, sve što se utroši na putu Neproklamnog, poprima svojevrstu neprolaznost.*

Druga, dakle, izjava: “*Ja Baki, Ente-l-Baki!*” – iskazuje ovu činjenicu te izliječivši nebrojene duhovne rane čovjekove ujedno podmiruje silnu želju za neprolaznošću položenu u njegovoj naravi.

Treća tačka:

Utjecaj vremena na ovom dunjaluku se s velikom različitosti odražava na prolazak i nestanak stvari. I mada je sve što postoji, po principu koncentričnih krugova, smješteno jedno unutar drugog, ipak je njihova podložnost prolasku i nestanku veoma neujednačena.

I kao što se ciklusi kazaljki na sahatu što odbrojavaju sekunde, minute i sahate razlikuju po brzini, mada su naizgled slične, isti je slučaj i sa čovjekom, pošto se djeinstvo vremena različito odražava na sferu njegovog tijela, sferu duše, sferu srca i sferu duha. Pa dok je vidljivo kako život

tijela, njegovo održanje i postojanje ograničava se na dan, odnosno sahat u kojem živi, a prošlosti i budućnosti za njega nema, s druge strane, sfera života njegovog srca i njegovog postojanja je znatno šira, tako da obuhvaća brojne dane koji prethode njegovoj sadašnjosti i dane koji slijede u budućnosti. Što se tiče duha, sfera njegovog života i postojanja još je mnogo šira i prostranija, budući da se proteže godinama prije i godinama poslije sadašnjosti.

I tako, na temelju ovog ustrojstva, život prolaznog čovjeka obuhvaća jedan neprolazni život sa aspekta spoznaje Allaha ljubavi prema Gospodaru, pobožnosti Slavljenoj i izvršavanja naredbi Milostivnoga, što je izvor života srcu i duši. Štaviše, on proishodi jedan neprolazni i vječni život u Kući trajnosti i vječnog ostanka, pa tako i ovaj prolazni život postane poput besmrtnog života.

Svakako! Jedna sekunda koju čovjek provede želeći zadovoljstvo Istinskog i Neprolaznog Allaha, na putu stjecanja Njegove ljubavi, na putu spoznaje Njega i ugađanja Njemu je kao cijela godina. Ukoliko nije provedena na Njegovom putu, cijela godina je poput jedne je sekunde. Štaviše, jedna sekunda na Njegovom putu je trajna, poput mnogo godina. I život nemarnika, da potraje i stotinu godina, poput jedne je sekunde.

Postoji čuvena izreka koja ukazuje na ovu činjenicu:

سِنَةُ الْفِرَاقِ سِنَةٌ وَسِنَةُ الْوِصَالِ سِنَةٌ

“Trenutak rastanka je kao godina, a godina zajedništva kao trenutak.”

Što znači: jedna sekunda rastanka dugačka je kao cijela godina, dok jedna godina zajedničkog života izgleda krat-

ka kao jedna sekunda.

Samo što bih ja potpuno suprotno od ove čuvene izreke, rekao: jedna sekunda koju čovjek provede u krugu zadovoljstva Neprolaznog Posjednika veličine, na Njegovom putu i samo radi Njega, dakle, jedna sekunda tog zajedništva ne samo da je kao takva godina, nego je prozor što pogleda u trajni i neprolazni život. Dok, unutar nemarnosti i zablude, rastanak nije samo kao jedna godina, nego je hiljadu godina poput jedne sekunde.

Postoji mnogo čuvenija izreka od prethodne, koja potvrđuje ovo što smo utvrdili:

أَرْضُ الْفَلَاتِ مَعَ الْأَعْدَاءِ فَنَجَانٌ
سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْأَحْبَابِ مِيدَانٌ

*“Prostranstvo Zemlje uz neprijatelje izgleda poput
findžana,*

A iglena uš uz voljene izgleda poput mejdana.”

Ispravno tumačenje prethodne izreke bi bilo:

Zajedništvo s prolaznim stvarima je prolazno, i koliko god dugačko bilo, opet je kratko. Godina protekne poput sekunde i postane sjetna uspomena i tužan san. Ljudsko srce željno neprolaznosti, za cijelu godinu tog zajedništva može okusiti samo mrvicu užitka koji prođe kao tren. S druge strane, jedna sekunda rastanka nije poput samo jedne godina, već više godina. Jer, njegova je ravan široka i nepregledna. Srce, dakle, što čezne za vječnošću, pati zbog rastanka koji ako potraje čak i jednu sekundu, godinama

trpi slomove pod bolom rastanka, jer ga taj rastanak podsjeća na druge bezbrojne ristanke. Prošlost i budućnost svih oblika materijalne i niske ljubavi ispunjeni su rastancima.

U ovoj prilici kažemo:

“Ljudi! Želite li svoj kratki i prolazni život pretvoriti u besmrtni, dugački i trajni život, koji uz to urađa dobitima i koristima?”

Budući da se potvrđan odgovor, po ljudskoj prirodi, ovdje nameće sam – utrošite onda – svoj život na putu Neprolaznog. Jer bilo šta da se usmjeri prema Neprolaznom, poprima odraze neprolaznosti.

A pošto svaki čovjek silno želi dugačak život i zaljubljen je u besmrtnost, i pošto postoji izlaz za pretvaranje ovog prolaznog života u neprolazan život, pa je moguće i po smislu izmijeniti ga u dugačak život, neizbježno će onda – ukoliko se njegova čovječnost nije potpuno srozala – tragati za tim sredstvom i raspitivati se o njemu, i svakako će žurno nastojati tu mogućnost sprovesti u konkretno djelo te nezaobilazno svojim činom i kretnjom težiti k tom cilju.

A evo vam to sredstvo:

Radite Allaha radi, družite se Allaha radi, zalažite se Allaha radi. Nek svaka vaša kretnja bude u granicama onoga čime je Allah, dželle šanuhu, zadovoljan i tada ćete vidjeti kako minute vašeg kratkog života postaju poput godina.

Na ovu činjenicu ukazuje *Lejletu-l-kadr*, mada je ona samo jedna noć, ipak je – prema tekstu Kur’ani-kerima – bolja od hiljadu mjeseci, to jest osamdeset i nešto godina.

Postoji i drugi ukaz na istu činjenicu, i pravilo ustanovljeno kod evlija i znalaca *stvarnosti*, a to je *razvlačenje vremena*, kojeg praktično potvrđuje i pokazuje Vjerovjesnikov *Mi'radž*. U njemu se, naime, desilo protezanje nekoliko minuta u brojne godine te su sahati *Mi'radža* posjedovali prostranost, obuhvatnost i duljinu hiljadama godina, jer je on, sallallahu 'alejhi ve sellem, na tom svom putu *Mi'radža* zakoračio u svijet neprolaznosti. A nekolicina minuta u svijetu neprolaznosti u sebi sadržava na hiljade godina ovoga dunjaluka.

U potvrdu ovog *razvlačenja vremena* su i mnoga dešavanja vezana za dobre evlije, te su neki od njih za jednu minutu vršili djela koja se inače obavljaju cijeli dan. Neki su za jedan sahat uspjeli obaviti nešto što se inače obavlja cijelu godinu, dok su neki i cijelu hatmu Kur'ana obavljali za jednu minutu.

Ove, dakle, i slične predaje o njima su izvan svake sumnje, jer su prenosioci iskreni, poštteni i iznad svake laži. Uz to, ta su dešavanja prenesena s uvjerljivom brojnošću i velikim mnoštvom predaja, a prenose ih očevici. Stoga, u pogledu njih nema sumnje. *Razvlačenje vremena* je, dakle, ustanovljena činjenica¹. U jednu njegovu vrstu, uostalom, uvjereni su svi ljudi, a to je ono što čovjek doživi i vidi u snu, jer u snu koji ne potraje ni minutu čovjek provede stanja, obavi razgovore, uživa u nasladama i podnosi patnje koje u javi iziskuju cijeli dan, a ponekad i mnogo dana.

Zaključak:

Iako je čovjek prolazan, on je stvoren za neprolaznost. Plemeniti Izumitelj ga je stvorio kao ogledalo što odražava Njegove Neprolazne manifestacije. Zadužio ga je dužnos-

tima koje urađaju trajnim plodovima, i oblikovao ga najljepšim obličjem, koje će biti središte uresa i ukazivanja Njegovih neprolaznih Lijepih imena. Stoga, temeljna funkcija čovjekova i njegova sreća jeste: usmjeravanje prema Neprolaznom svim silama, tijelom, i prirodnim sposobnostima, stupajući putem ugađanja Njemu, pridržavajući se Njegovih Lijepih imena. Te kao što: “*Ja Baki, Ente-l-Baki!*” ponavlja jezik, tako i srce, duh i um, kao i sve njegove rafiniranosti:

“On je jedini Neprolazni, On je jedini Bespočetni i jedini Beskrajni, On je jedini Vječni, On je jedini Trajni, On je jedini Traženi, On je jedini Voljeni, On je jedini Željeni, On je jedini Obožavani”, trebaju reći.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.

Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice pogriješimo!

BILJEŠKE:

1– Uzvišeni Allah kaže:

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِيتُمْ قَالُوا الْبَيْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ
وَلَبِيتُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

Jedan od njih upita: “Koliko ste ovdje proveli?” Rekoše: “Proveli smo dan ili dio dana” (El-Kehf, 19.) A oni su proveli u pećini svojoj tri stotine godina i dodaju još devet (El-Kehf, 25.).

Ova dva ajeti-kerima dokazuju *uvlačenje vremena*, jednako kao što sljedeći ajet dokazuje *razvlačenje vremena*:

وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

A dan u Gospodara tvoga je kao hiljadu godina po vašem računanju (El-Hadždž, 47.). – Autor.

Odsjaj četvrti

Prema vjernicima je blag i milostiv

(Smatra se da bi prikladan naslov ovog rada bio *Metoda Sunneta*)

Iako je pitanje *imameta* jedna sporedna tema, ipak je veliko interesovanje za njega učinilo da uđe u imanske rasprave u knjigama *ilmu-l-kelama* i temelja vjere, te se s tog gledišta vezuje uz našu službu islamu, služenje Kur'anu i imanu, i ovdje je djelimično obrađeno.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
 عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَعَلَّ اللَّهُ
 لِيَالِهَ الْأَهْلُ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
 قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Došao vam je poslanik, jedan od vas, teško mu je da vi nastradate, brine za vas, prema vjernicima je blag i milostiv. Pa ako oni glave okrenu, reci: "Dovoljan je meni

Allah, nema boga, samo je On. Samo u Njega se uzdam, On je Gospodar Arša veličanstvenog". (Et-Tevba: 128.-129.)

"Reci: 'Ne tražim vam za ovo nagradu, samo rodbinsku pažnju'" (Eš-Šura: 23.)

U dva nivoa ćemo ukazati na skupinu veličanstvenih činjenica kojima obiluju ovi uzvišeni ajeti.

Prvi nivo

Sačinjavaju četiri tačke

Prva tačka:

Iskazuje savršenu saosjećajnost Časnog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovu krajnju milostivost prema svome Ummetu.

Da, vjerodostojne predaje iskazuju da će, na Dan velikog proživljenja, kada od strahote i užasa tog dana svi, pa čak i vjerovjesnici, a. s., budu govorili: "*moj nefsu, nefsu*", Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, govoriti "*Moj Ummet, moj Ummet*", pokazujući savršenu saosjećajnost i potpunost brižljivosti za Ummet!. Veličinu njegove saosjećajnosti prema Ummetu iskazuju i vijesti da je njegova majka tokom njegovog rođenja slušala njegovo obraćanje "*Moj Ummet, moj Ummet*", a istinitost toga potvrdili ljudi od otkrovenja i dobre evlije. Isto tako i njegov životopis i visoka moralnost, ispunjeni saosjećajnošću i milošću, ističu tu savršenu brižljivost i sažaljivost, jednako kao što je veliku brižljivost za svoj Ummet on pokazao i neizmjeranom potrebom za *salavatima Ummeta*, salavatima koji ističu veličinu njegove brižne vezanosti uz sveukupno dobro stanje Ummeta.

Koliko je odstupanje od Sunneta ovog brižljivog i samilosnog duhovnog upravitelja, sallallahu ‘alejhi ve sell-em, jedna ogromna nezahvalnost, pa čak i odsustvo savjesti i sam to možeš odmjeriti i procijeniti.

Druga tačka:

U sklopu svoje univerzalne i sveobuhvatne vjerovjesničke dužnosti, Časni Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sell-em, je pokazivao ogromnu saosjećajnost i prema djelimičnim i sporednim stvarima i materijama. Spolja gledajući, izgleda kako je trošenje ogromne samilosti i obimne brižljivosti na sporedne stvari i individualne materije nesrazmjerno i neprikladno veličini vjerovjesničke misije. Međutim, u stvarnosti ta prolazna materija jeste jedan početak lanca i predstavnik koji će u budućnosti preuzeti univerzalnu funkciju vjerovjesništva; stoga je njima i ukazana ta izrazita pažnja.

Naprimjer, Poslanikovo, sallallahu ‘alejhi ve sell-em, ispoljavanje visoke pažnje i njegovo ukazivanje velikog značaja Hasanu i Husejnu, r.a., u dobu njihovog dječastva, nije samo prirodna nježnost proistekla iz osjećaja rodbinske pripadnosti, nego izvire i iz činjenice da su njih dvojica početna halka *nurani* lanca koji će kasnije prihvatiti jednu od značajnih funkcija vjerovjesništva, i da je svaki od njih polazište velike skupine nasljednika vjerovjesništva, njezin predstavnik i uzor.

Da, to što je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sell-em, uzimao Hasana, r.a., u naručje i ljubio njegovu glavu s krajnjom nježnošću i samilošću, bilo je radi mnogih nasljednika vjerovjesništva, sličnih *Mehdiju*, nosilaca divnog Šerijata, koji se nadovezuju na Hasana, iznjedrenih iz njegovog

nurani mubarek potomstva, poput Gavsi Azama Šejha Gejlanija². Časni Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je okom vjerovjesničke vizije vidio svete i uzvišene uloge koje će u budućnosti zauzimati ti časnici, te se oduševio njihovim služenjem i cijenio njihova djela, pa je u znak uvažavanja i poticaja cjelivao glavu Hasanovu, r.a.

Zatim, veliko zanimanje koje je Časni Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pokazivao za Husejna, r.a., i njegove velike simpatije prema njemu, pa i to što bi Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, poljubio vrat Husejnov, r.a., i ukazao mu izrazitu nježnost i savršenu važnost, bile su radi velikih imama i istinskih nasljednika vjerovjesništva, sličnih *Mehdiju*, koji će se, poput Zejnu-l-Abidina i Džafera es-Sadika, naknadno razviti iz njegove presvijetle loze, radi tih velikana, koji će uzdići islam i vršiti imansku dužnost nakon njega.

Da, pogledom kojim je, dok se još nalazio na dunjaluku, u najboljem stoljeću, svojim srcem promatrao nevidljivi prostor ahiretskog proživljenja pružen do u neprolaznost; i kojim je, dok se još nalazio na Zemlji, vidio Džennet i gledao meleke na najvišim nebesima; i kojim je vidio dešavanja skrivena iza neprozirnih zastora prošlosti od vremena Adema, a.s., pa čak stekao počast i viđenja Allaha, dželle šanuhu. Tim, dakle, iluminiranim pogledom i vizijom što proniče u budućnost, Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je bez sumnje zapazio velikane, stožere i imame, nasljednike vjerovjesnika i Mehdiije, koji su u nizu nadolazili nakon Hasana i Husejna, te je cjelivao glavu njih dvojice u čast svih njih.

Da, u njegovom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, cjelivanju glave Hasanove, r.a., svoj udio ima i Šejh Gejlani.

Treća tačka:

Smisao Allahovih, neka je Uzvišen, riječi:

الْأَمُودَّةَ فِي الْقُرْبَى

samo rodbinsku pažnju, po jednom tumačenju jeste: da Časni Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kod izvršenja svoje dužnosti poslanstva ne traži nagradu ni od koga, samo ljubav prema čeljadi svoje kuće.

Ako neko pita: prema ovom smislu, čini se da je uzeta u obzir korist po robinskoj bliskosti, mada ajeti-kerim

إِنَّا كَرَّمَكُم عِنْدَ اللَّهِ اتَّقِيكُمْ

Najčasniji je kod Allaha od vas najbogobojazniji (El-Hudžurat: 13.) ukazuje da se funkcija poslanstva nastavlja prema bliskosti Allahu, a ne prema bliskosti po srodstvu;

Odgovor je: Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se svojim vjerovjesničkim pogledom u nespoznajno osvjeđočio da će njegova obitelj biti poput presvijetlog gorostasnog stabla, čije će se grane i ogranci pružiti Islamskim svijetom. Tako apsolutna većina onih koji će svim slojevima Islamskog svijeta biti uputitelji i vodiči i koji će biti konkretni uzori ljudskih savršenstava pojavit će se iz *Ehli-Bejta*. On je objavio da je primljena dova njegovog Ummeta u čast *Ehli-Bejta*, koja se uči na namaskom sjedenju,

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ

“Moj Allahu, spusti salavat na Muhammeda i na obitelj Muhammedovu, kao što si spustio salavat na Ibrahima i na obitelj Ibrahimovu, u svim svjetovima, Ti si Dostojan hvale i Dostojanstven.” Odnosno, kako god je većina presvijetlih duhovnih upravitelja i uputitelja potekla iz Ibrahimovog, a.s., plemena, a to su vjerovjesnici iz njegove obitelji i potomstva, tako je isto i Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, vidio da će duhovni stožeri Muhammedovog Ummeta iz njegovog roda biti poput vjerovjesnika iz Beni-Israila, i vršiti veličanstvenu dužnost služenja islamu kroz njegove različite *tarikate* i pravce. Iz tog razloga, naređeno mu je da kaže:

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

“Ne tražim vam za ovo nagradu, samo rodbinsku pažnju” – i zatraži ljubav Ummeta prema svojoj obitelji.

Ovu činjenicu podupire smisao iz drugih predaja, da je on, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: “O ljudi, vama ostavljam dvoje, kojih, ako se budete držali, bit ćete spašeni: Allahovu Knjigu i potomstvo iz moje obitelji”³. Jer, članovi obitelji Poslanikove su vrela časnoga Sunneta i njegovi očuvatelji i prvenstveno zaduženi za njegovu prakticanje.

Tako se iz ovog hadisa, na temelju gore spomenutog, jasno ukazala činjenica, a to je savršeno slijeđenje Kur’ana i Sunneta. Dakle, pod *Ehli-Bejtom, Obitelji Poslanikovom*, sa gledišta poslaničke misije se podrazumijeva slijeđenje vjerovjesničkog Sunneta, pa onaj ko napusti časni Sunnet, u suštini ne pripada poslaničkoj obitelji, i ne može joj biti istinski blizak.

Pored toga, smisao njegovog, sallallahu ‘alejhi ve sellem,

htijenja da se Ummet okuplja oko *Ehli-Bejta*, jeste da je Časni Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, Allahovim dopustom, već saznao da će tokom vremena poslanička obitelj dostići mnogobrojnost potomstva, dok će islam oslabiti. U tom slučaju nužno je postojanje krajnje moćne i brojne skupine koja će uvezivati i harmonizirati snage, i biti središte i jezgro duhovnog uspona Islamskog svijeta. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je, Allahovim dopustom, za ovo znao, te je cijeli Ummet podsticao na okupljanje oko poslaničke obitelji.

Da, pripadnici *Ehli-Bejta*, kad i ne bi bili predvodnici i prvaci među drugima u smislu snage imana i vjerovanja, ipak bi ih mnogo nadmašili predanošću, dosljednošću i odanošću islamu, jer su oni islamu bliski po svojoj naravi, krvi i potomstvu. Prirodna odanost se ne napušta, makar bila i u slabosti, nečuvenosti, pa čak i u nepravедnosti; kako tek onda odbiti odanost istini kojom je vezan lanac njihovih djedova, koji su njoj živote svoje prinijeli kao iskupninu i njome stekli počast! Ta istina posjeduje krajnju snagu, vrhunsku čast i neporecivu vjerodostojnost. Zar može, dakle, neko ko intuitivno osjeti veličinu i izvornost ove naravne odanosti, odustati od nje?

Ehli-Bejt, ovom čvrstom privrženošću islamu, što je njihovo prirodno pridržavanje, čak i prostoj naznaci u prilog islamu pridaje važnost kao snažnom dokazu, jer su oni odani islamu po svojoj prirodi; dok ga se, s druge strane, drugi ne prihvataju bez ubjeđivanja snažnim argumentima.

BILJEŠKE:

1 – Ovo je dio dugačkog hadisa o šefaatu, kojeg je Ustaz djelimično naveo po smislu. Hadis u cijelosti iznosi Buhari pod br. 3340, 3361 i 4712; Muslim pod br. 194; Tirmizi pod br. 2551, *Et-Tuhfa*. On kaže: ovaj je hadis hasen sahih. Svi ga prenose iz hadisa od Ebu Hurejreta r.a., s razlikom u kontekstu.

2 – Šejh Abdulkadir: sin je Ebu Saliha Ebu Muhammeda el-Džejlja. Rođen je 470. godine po Hidžri. Ušao je u Bagdad, slušao hadis i stekao znanje kod Ebu Saida el-Mahramija el-Hanbelija. Bio je jedan od najuglednijih šejhova. Među njegovim djelima su: *Kitabu-l-Gunja*; *Futuhu-l-Gajb*; *El-Fethu-r-Rabbani*. Umro je u devedesetoj godini, i ukopan u svojoj medresi godine 561. po Hidžri. (*El-Bidaja va-n-Nihaja* 12/252; *Kešfu-z-Zunun* 1211; *Et-Tabakatu-l-Kubra* 1/126; *El-A'lam* od Ez-Zarkalija: 4/47.

3 – Hadis je sahih; iznosi ga Tirmizi pod br. 3786; Taberani u *El-Kebiru* 2680. A hadis ima i mnoge druge potvrde, v. *Sahih hadise* br. 1761.

Pismo osmo

Saosjećajnost je uzvišenija od ljubavi

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا سُبْحٌ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo,

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga

Svrstavanje dvaju imena *Milostivi* i *Samilosni* u *Bismil-lu* i njihovo spominjanje na početku svakog hajra, ima mnogo smislova. Izlaganje tih smislova, s Allahovom voljom, ću pridodati nekom drugom prilikom, a ovdje sam spomenuo samo lične utiske.

Brate moj!

Ja imena الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ *Milostivi* i *Samilosni* vidim kao jedno veličanstveno svjetlo, svjetlo što obuhvaća cijeli svemir. U njima vidim snagu i nur za svaki duh, koji mu ostvaruju sve beskrajne potrebe i daju mu sigurnost od bezbrojnih neprijatelja.

Ustanovio sam da najbitnije sredstvo za doseganje tih dvaju veličanstvenih svjetala počiva u *neimaštini sa zahvalnošću* i u *nemoći sa saosjećajnošću*, odnosno, u robovanju Allahu i zavisnosti.

U prigodi ove teme, za razliku, međutim, od mišljenja učenjaka i istraživača, pa čak i za razliku od jednog svoga Ustaza, Imama er-Rabbanija, kažem:

Intenzivna i blistava osjećanja i dojmovi koje je osjećao Jakub, a.s., prema Jusufu, a.s., nisu osjećanja potekla iz ljubavi i naklonosti, nego su potekli iz saosjećajnosti. Jer je saosjećajnost djelotvornija od ljubavi i naklonosti te od njih blistavija, uzvišenija i neporočnija. Ona je, stoga, doličnija položaja vjerovjesništva.

Dok ljubav i naklonost, ukoliko su neumjereno žarki, prema *apstraknim* miljenicima i stvorenjima, nisu dolični visokog položaja vjerovjesništva.

To znači da osjećanja Jakubova, a.s., koja iznosi na vidjelo Kur'ani-kerim u najblistavijoj nadnaravnosti i u najsvjetlijem vidu, njegova čuvstva prema Jusufu, a.s., a koja su sredstvo doseganja do imena *Milostivi* jesu uzdignuti i uzvišeni stepen *saosjećajnosti*.

A što se tiče *ljubavi*, koja je sredstvo doseganja do imena *Dragi*, ona je sadržana u pitanju ljubavi Zulejhe prema Jusufu, a.s..

Dakle, u istom stepenu u kojem Kur'ani-kerim ističe uzvišenost osjećanja našeg sejjida Jakuba, a.s., i njihovu istaknutost nad Zulejhinim osjećanjima, i saosjećajnost se također pokazuje uzdignutija i uzvišenija od ljubavi.

Moj učitelj Imam er-Rabbani, ne smatrajući romantičnu ljubav dostojnom vjerovjesničkog položaja, rekao je¹:

“Ljepote Jusufa, a.s., su tipa ahiretskih ljepota, stoga ljubav usmjerena na njih nije tipa romantične ljubavi, pa da se pogrešno shvati.”

A ja kažem:

Moj poštovani Učitelju! Ovo je jedno namješteno tumačenje. Stvarnost, međutim, treba biti sljedeća:

Ti osjećaji i čuvstva nisu ljubavni osjećaji, nego su nivo saosjećajnosti koja je za stotinu stepeni blistavija, prostranija i uzvišenija od ljubavi.

Da! Saosjećajnost, u svim svojim vidovima, prefinjena je i neprikosnovena. Što se naklonosti i ljubavi tiče, mnogi njihovi vidovi su nepoželjni.

Osim toga, saosjećajnost je široka. Roditelj koji pokazuje brižljivost za svoje dijete, istu saosjećajnost pokazuje prema svoj djeci, čak i prema svim živim bićima, i time izlaže jedno od svjetala imena *Samilosni* što obuhvaća svaku stvar. Međutim, zaljubljenost ograničava pogled samo na voljenoga, a sve ostalo žrtvuje radi njega. Odnosno, kako bi podigla vrijednost i pohvale voljenog, ona omalovažava sve druge i obezvrjeđuje njihov položaj.

Naprimjer, jedan je zaljubljenik izrekao:

*“Sunce se srami ljepote moje drage,
i zaklanja se oblacima da je ne nazire.”*

O zaljubljeniče! Kojim pravom sramotiš sunce, tu svjetlosnu stranicu što ispoljava osam Najuzvišenijih imena?

Zatim, saosjećajnost je iskrena, ne zahtijeva ništa od onoga kome se ukazuje. Ona je bistra i ne traži ništa zauzvrat. Dokaz toga jeste brižljivost krunisana požrtvovanošću koju posjeduju roditelje životinja, što je tek

najprimitivniji nivo saosjećajnosti. One, dakle, za tu brižljivost ne traže ništa zauzvrat. Dok zaljubljenost potražuje naknadu i protuvrijednost. Otuda uzdisaji zaljubljenih nisu ništa drugo do jedna vrsta zahtjeva i iskanja naknade.

Dakle, saosjećajnost Jakuba, koja je najblistavije svjetlo što se presijava u najblistavijoj suri Kur'ana, suri *Jusuf*, pokazuje imena *Milostivi* i *Samilosni* i objavljuje: put saosjećajnosti put je milosti, a smirenje bola saosjećajnosti je u smislu:

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Pa, Allah je najbolji čuvar i On je najmilostiviji milosnik. (Jusuf: 64.)

Neprolazni, On je jedini Neprolazni.

Said Nursi

BILJEŠKE:

1 – *Imam er-Rabbani, Ahmed ibn Abdul-Ahad es-Sirhindi el-Faruki* (971.-1034. po Hidžri), s pravom nazvan “*Obnoviteljem drugog milenija*”. Istakao se genijalnošću u znanostima svoga vremena, uz koje je prispojio i odgoj duha, terbiju nefsa, iskren odnos prema Allahu i prisutnost srca. Odbio je položaje koji su mu nuđeni, i pružio otpor raskolničtvu kralja Akbara, koje je prijetilo da uništi islam. Allah ga je Silni podržao u povraćanju mogulske države iz bezbožništva i brahmanizma, u naručje islama, time što je proširio poredak bej'ata, bratstva i duhovnog upraviteljstva među ljudima. Izvorni tasavvuf je očistio od taloga, i njegova je da'va uznapredovala na Indijskom potkontinentu, te se kao njezin plod pojavio dobar vladar Orangzeb, u čije su vrijeme muslimani pobijedili i pokorili nevjernike. Njegov se nakšibendijski tarikats proširio na sve strane Islamskog svijeta uz posredovanje Allame Halida eš-Šahrazurija, poznatog kao Mevlana Halid (1192.-1243. po Hidžri). Ostavio je brojna pisana djela, od kojih je najčuvenije *Pisma*, koje je na arapski jezik u dva toma preveo Muhammed Murad. – Prevodilac na arapski

Pismo dvadeseto

Radosni nagovještaji vjere u Jednoću Boga

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo, Slavljen je On

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

*La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu lehu-l-mulku
ve lehu-l-hamdu juhji ve jumitu ve huve hajjun la jemu-
tu bi jedihi-l-hajru ve huve 'ala kulli šej'in kadirun ve
ilejhi-l-masir.'*

Ova rečenica što sažima vjerovanje u Jednoću Boga, njeno učenje nakon obavljanja sabah-namaza i akšam-namaza donosi neizmjerne vrijednosti te se čak u jednoj hadiskoj predaji navodi kako ona posjeduje nivo *Ismi-A'zama*, Najvećeg imena Allahovog. Sastoji se od

jedanaest izjava. Iz svake njezine izjave pojedinačno izbija djelotvorna nada i radosni nagovještaj, a u sebi nose uzvišeni stepen Božanske Jednoće, te iz ugla Najvećeg imena ističu veličinu Božije Jednoće i savršenog Jedinstva.

Budući da su ove obimne i uzvišene činjenice jasno pojašnjene u ostalim *Riječima*, razradu prepuštamo njima. Ovdje se – radi ispunjenja jednog ranije datog obećanja – zadovoljavamo njihovim sinopsisom u skraćenom i uopćenom vidu, a on se sastoji od dva nivoa i uvoda.

UVOD

Pouzdanost značaj je najuzvišenija svrha stvaranja i najznačajniji rezultat ljudske naravnosti vjerovanje u Allaha.

I znaj da je najviši nivo čovječnosti i najvredniji položaj ljudskog roda spoznaja Allaha u tom vjerovanju.

I znaj da je najraskošnije blagostanje za ljude i džine, i najslasnija blagodat, ljubav prema Allahu proistekla iz te spoznaje.

I znaj da je najbistrija radost za ljudski duh i najizvornije ushićenje za njegovo srce duhovna slast što iz te ljubavi izvire.

Uistinu! Svi vidovi istinske sreće, čiste radosti, blagodati nad blagodatima i nenadmašive slasti, svakako su u spoznaji Allaha i u ljubavi prema Njemu.

Ako nema, dakle, te spoznaje i ljubavi, nema ni istinske sreće ni radosti niti blagodati.

Svako ko postigne istinsku spoznaju Uzvišenog Allaha i zavoli Ga istinskom ljubavlju, dorastao je neprolaznom blagostanju, nepresušnoj blagodati, svjetlu i tajni koji se ne iscrpljuju. On će ih steći bilo praktično i u stvarnosti ili potencijalno i svojom spremom.

Onaj ko istinski ne spozna i ne voli svoga Stvoritelja, pogođen je duhovnim i materijalnim zlosretništvom te

nesagledivim bolovima i strahovima.

Tačno! Da je ovaj bijedni poniženi čovjek, u ovom propalom prolaznom svijetu, u masama nesretnog ljudskog roda, u besmislenosti i beskorisnosti svoga života, otuđen od svog Gospodara i čuvara jadan i nemoćan da je, dakle, u njegovoj vlasti i cijeli dunjaluk ništa mu ne vrijedi.

Svako može shvatiti koliko je bijedan taj napušteni, otuđeni čovjek, usred zapuštenih gomila svjetine i u vrtlogu prolaznog, neodrživog dunjaluka, koji nije pronašao ni spoznao svoga Istinskog Gospodara, i nije istinski upoznao svoga Posjednika i Vladara.

Ako pronađe svoga Gospodara i spozna svoga Posjednika i Vlasnika, tada će naći utočište u Njegovoj sveobuhvatnoj milosti, i oslonac u veličini Njegove apsolutne moći. Neprijatni mu se tada dunjaluk preobrazi u pitomi vrt i u unosno tržište.

PRVI NIVO

Svaka ponaosob od jedanaest izjava iz ove divne rečenice, koja predstavlja svjedočenje vjere u Jednoću Boga, pruža radosni nagovještaj i potiče toplu nadu. U svakom tom nagovještaju nalazi se lijek i balzam, a u svakom je lijeku duhovna slast.

Prva izjava: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ *La ilahe illallah – Nema boga osim Allaha*

U ovoj je izjavi veličanstveni nagovještaj – kako slijedi:

Ljudski duh koji žudi za zadovoljenjem neograničenih potreba, a izložen je nasrtajima bezbrojnih neprijatelja, nalazeći se, dakle, u tom iskušenju između beskrajnih potreba i nesagledivih neprijatelja, u ovoj izjavi nalazi obilno vrelo poticaja, i ona mu otvara vrata riznica prostrane milosti iz koje se namiruje onim što umiruje sve njegove potrebe i osigurava mu ispunjenje svih zahtjeva. U njoj on nalazi snažno uporište i dovoljan oslonac, jer ona čovjeku ukazuje na Stvoritelja i Boga, vlasnika apsolutne moći koji od čovjeka odbija sva zla i od njega odvraća sve štete, pokazuje mu njegovog Istinskog Gospodara, upravljajući ga njegovom Moćnom Vladaru. Ovim razgovijetnim uviđanjem i spoznajom Allaha, Jednog i Jedinog, gornja izjava izbavlja srce čovjekovo od neprestanih i teških strahovanja i užasavanja, a njegov duh spašava od boli

žalovanja i tugovanja, a osigurava mu neprolaznu radost i trajno veselje.

Druga izjava: وَحْدَهُ *Vahdehu – On, Jedini*

Ova izjava isijava nadom i pruža radosnu vijest – kako slijedi:

Ljudski duh i srce koji su uslijed povezanosti s većinom vrsta u svemiru opterećeni, pa i do granica gušenja potonuli pod pritiscima tih žilavih veza, u ovoj izjavi nalaze spasonosan zaklon, koji ih štiti i spašava od svog tog haosa i propasti. Odnosno, izraz *Vahdehu* iskazuje sljedeći smisao:

Allah je Jedan i Jedini. Pa se ti, o čovječe, nemoj zamaratati obraćanjem drugima. I nemoj se ponižavati pred njima. Nemoj glavu obarati pred njima, i ulagivati im se. I nemoj se iscrpljivati i zamaratati trčanjem i uzdisanjem za njima. Nemoj pred njima drhtati bojeći ih se. Jer Suvereni Vladar svemira je Jedan. On posjeduje ključ svake stvari, u Njegovoj su ruci uzde svega. Po Njegovoj se komandi razrješava svaka zamršena stvar, poteškoća. Ako Njega nađeš, postižeš ono što tražiš, a oslobađaš se tereta neprestane ponižavajuće zahvalnosti te se izbavljaš iz zatočeništva straha i umišljaja.

Treća izjava: لَا شَرِيكَ لَهُ *La šerike lehu – On nema ortaka*

Odnosno, kao što u Njegovom Božanskom položaju i vladavini Njemu nema ni ortaka ni suparnika, Allah je

samo Jedan, nikako ih ne može biti više, tako i Njegov gospodarski položaj i upravljanje, kao i stvaranje svega, također su potpuno čisti od partnerstva.

Nekada se dešava da neki vladar u domenu svoje zemaljske vladavine i bude jedan i neusporediv, ali nije neovisan u svojim postupcima i procedurama budući da su njegovi činovnici i službenici njegovi sudionici u otpravljanju poslova i izvršenju procedura. Oni su u poziciji spriječiti direktno obraćanje vladaru i svakoga uputiti za obraćanje prvo na sebe. Naprotiv, Uzvišeni Hakk, Koji je Suvereni Vladar Bespočetnosti i Beskrajnosti, Jedan je i nema sudionika u Njegovoj vladavini. On u izvršenju Svojih gospodarskih procesa uopće i nije u potrebi za partnerima i pomoćnicima, jer bilo koja stvar nemoćna je izvršiti utjecaj na neku drugu stvar bez Njegove zapovijedi, djeljstva i moći. Svako se može Njemu obratiti direktno bez posrednika, jer ne postoji Njemu sudrug niti asistent. Stoga je nemoguće da bilo kome ko se Njemu obrati, neko kaže: *“Ne možeš ući u prisutnost kod Božije preuzvišenosti.”*

Tako ova izjava ljudskoj duši nudi nadu i divni nagovještaj te kazuje:

Čovjek čiji se duh prosvijetli svjetlom imana, bez ikakve prepreke i zaklona, lahko i bez imalo poteškoće, bez posrednika moćan je sve svoje potrebe izložiti pred tim Lijepim, Nosiocem Veličine, Moćnim, Posjednikom Savršenstva, Milosnikom Koji posjeduje riznice sveobimne milosti i u svakom trenutku zatražiti sve što će ugoditi njegovim željama, bilo gdje da se taj čovjek nalazi i u bilo kakvoj da je situaciji; i pronalaženjem Njegove milosti s osloncem na Njegovu apsolutnu snagu čovjek će se ispuniti savršenom radošću i postići neizmjerljivo veselje.

Četvrta izjava: لَهُ الْمُلْكُ *Lehu-l-mulku* – Njegova je vlast

Znači, sva vlast, bez izuzetka, pripada Njemu. I ti, također, u Njegovoj si vlasti, kao što si i Njegov rob i vlasništvo i radnik na Njegovom posjedu.

Ova izjava odiše nadom i blagotvornim nagovještajem te iskazuje:

Čovječe, nemoj smatrati da posjeduješ vlast nad sobom. Jer ti si nemoćan upravljati poslovima vezanim za svoj život. To breme je teško. Ti nisi u mogućnosti sebe održati, niti svoj život očuvati i zaštititi od nedaća i nesreća, niti osigurati svoje životne potrebe. Nemoj se, onda, bespotrebno bacati u naručje zabrinutosti i patnji. Jer vlast pripada nekome drugome. A taj Vladar je i moćan i milostivan. Osloni se na Njegovu moć; nemoj prigovarati Njegovoj milosti. Ostavi se tugovanja, budi spokojan.

Odbaci poteškoće i iznurenost, pronadi ugodnost i sreću.

Također iskazuje:

Svo ovo postojanje, za kojim žudiš i težiš, za koje se vezuješ i čije te nesretništvo i potresanje boli, a nemoćan si bilo šta poboljšati; cijeli, dakle, ovaj svemir, u vlasti je Moćnog i Milostivnog. Predaj, stoga, vlasništvo njegovom vlasniku, ostavi da On njime upravlja. Raduj se njegovim radostima i ugodnosti, a ne daj da te oneraspolože njegova stradanja i poteškoće. Gospodar je mudar i milostiv, On svojim posjedom raspolaže kako hoće, u skladu sa Svojom mudrošću i milošću.

A ako te obuzme bojazan i strah, reci kao što je izrekao pjesnik Ibrahim Hakki²:

“Osmotrimo šta Gospodar čini,
Jer šta On učini, to je najljepše”.

Posmatraj izvana, ne zalazi unutra.

Peta izjava: *وَلِلَّهِ الْحَمْدُ* *Ve lehu-l-hamdu* – Njemu pripada zahvala

Dakle, sva zahvala, zasluga, pohvala i priznanje pripadaju Njemu i primjereni su Njemu Jedinome. Jer sve blagodati i darovi su Njegovi i izlijevaju se iz Njegovih prostranih riznica, koje su trajne i neiscrpne.

Tako ova izjava daje prefinjenu i radosnu nagovijest i kazuje:

Čovječe! Nemoj patiti zbog prestanka blagodati, jer riznice Božije milosti ne presušuju. Ne zapomaži uslijed boli razmišljajući o prestanku slasti. Jer, ta blagodat samo je plod nepregledne milosti koja je beskonačna. Jer, kada je stablo vječno i neprolazno, plodovi ako i nestanu na njihovo mjesto dolaze drugi.

Slast blagodati, kroz iskaz zahvalnosti i pohvale, možeš učiniti prijatnijom nego što jeste i stotruko uvećati, zahvalno razmišljajući da je to osvrt Božije milosti na tebe, njezino ukazivanje počasti tebi. Jer, jednako kao i kad bi ti moćni vladar i ugledni suveren poslao na dar – recimo, jednu jabuku – i taj dar sadržava slast koja mnogostruko nadmašuje materijalnu slast jabuke, a to je slast kraljevske naklonosti i vladarskog osvrta, oplemenjena posebnom

pažnjom i ukazom dobročinstva. Tako isto i izjava *Ve lehu-l-hamdu* pred tobom širom otvara vrata čiste duhovne slasti, koja je od tih blagodati slasnija hiljadu puta, a to upravo kroz iskaz zahvalnosti i pohvale, odnosno, kroz osjećaj blagodarnosti posredstvom blagodati, i spoznajom Blagodarca kroz razmišljanje o Njegovom ukazivanju blagodati tebi izravno. Odnosno: stalnim razmišljanjem i razmatranjem ukaza Njegove milosti i Njegovog obaziranja na tebe i Njegove saosjećajnosti prema tebi, te nastavka Njegovog ukazivanja blagodati tebi.

Šesta izjava: *Juhji* – On oživotvorava

Odnosno, On je Onaj Koji dodjeljuje život i Onaj Koji se opskrblom brine za njegovo nastavljanje, On se zauzima za osiguranje svih njegovih nužnosti i potreba. Uzvišene svrhovitosti života su od Njega; i njegovi bitni ishodi su usmjereni prema Njemu. Devedeset i devet odsto plodova i rezultata namijenjeno je i teži Njemu.

Tako ova izjava doziva tog prolaznog i nemoćnog čovjeka i donosi mu radosnu najavu, te nadahnjujući ga duhom nade, iskazuje:

Čovječe! Nemoj se preopterećivati preuzimanjem teškog tereta života na svoja slabašna pleća i nemoj se odavati žalovanju radi prestanka i okončanja života. I nemoj ispoljavati žaljenje i samoprijekor zbog svog dolaska u život uvidjevši bezvrijednost njegovih plodova. Tvoj život mašina je koja pokreće tvoje tijelo koje je poput lađe i pripada Živom i Samoopstojnom. I On je na sebe preuzeo osiguranje svih njegovih potreba i nužnosti. I taj, dakle,

život ima svoje izobilne svrhe i brojne ishode, i pripadaju Njemu Jedinome. Ti si samo jedan obični kormilar na toj lađi. Stoga obavljaj svoj zadatak na najbolji način, zatim preuzmi svoju zaradu i uživaj u njoj. Razmišljaj o dosegu vrijednosti te lađe što se probija kroz talase postojanja te o dosegu ljepote plodova i koristi koje daje, a i o dosegu plemenitosti njenog Vlasnika i širini milosti njenog Gospodara. Razmotri to, raduj se i iskazuj zahvalnost. I shvati, budeš li dosljedan u izvršenju svojih dužnosti, rezultati te životne lađe će izravno biti ubilježeni u tvoj dnevnik, i priskrbiti ti trajni život, te ćeš poživjeti život u besmrtnosti.

Sedma izjava:

وَيَمِيتُ

Ve jumitu – i usmrćuje

Dakle, On je taj Koji dodijeljuje smrt, odnosno: On te raspušta s dužnosti življenja i premješta te sa ovog prolaznog dunjaluka, pa te izbavlja od tereta služenja, i oslobađa od odgovornosti dužnosti. Drugim riječima: pre-raspoređuje te iz ovog prolaznog u vječni život.

Tako, dakle, ova izjava prolaznim džinima i ljudima povikuje i govori:

Radosna vijest za vas: smrt nije pogubljenje, niti iščeznuće, niti istrebljenje, niti ugasnuće, niti nepovratni rastanak, smrt nije ništavnost, niti slučajnost, niti subjektivni nestanak bez izvršitelja. Smrt je raspuštanje od strane Djelotvornog, Mudrog, Milostivnog, zamjena i premještaj, preraspored položaja te postupak odvođenja do vječnog blagostanja, gdje je praiszborna domovina. Smrt je, dakle, ulaz i koridor svijeta berzaha, svijeta koji u sebi okuplja

devedeset i devet odsto prijatelja.

Osma izjava: وهو حي لا يموت *Ve huve hajjun la jemutu* – *A On je živ i besmrtan*

Znači: pojavno savršenstvo, ljepota i dobrota vidljivi u svemu što postoji u cijelom svemiru sredstvo su sticanja ljubavi i samo su iskrica neopisivih i granicama neomeđenih stepeni ljepote Posjednika Ljepote, Savršenstva i Dobročinstva. Jedna jedina iskrica Njegove ljepote, nadomješta sve što zavolimo u cijelome svemiru. Ovaj Neprolazni Voljeni i Obožavani posjeduje vječni i trajni život neprikosnoveno čist od svake mrlje nestalnosti i sjene prolaznosti, daleko od svakog nedostatka i nesavršenosti.

Tako ova izjava ljudima i džinima i svim svjesnim i razboritim bićima, zaljubljenicima i ljubiteljima, objavljuje i govori:

Radosna vijest vama! Vi imate jednog bespočetnog i vječnog Voljenog, Koji iscjeljuje rane porođene iz patnji nepovratnog rastanka s vašim dunjalučkim voljenima i dotiče ih blagotvornim mehlemom Svoje milosti. Budući da On postoji, i budući da je On neprolazan, sa svim ostalim neka bude šta bude, postaje bespredmetno. Stoga se ne prepuštajte zabrinutosti niti beznađu. Ljepota, dobrota i savršenstvo koji vas dovode u stanje ljubavnog zanosa prema vašim voljenima, samo su slabašna sjena sjene prošla kroz mnogobrojne zaklone i zastore tek jedne iskrice ljepote tog neprolaznog Voljenog. Stoga, neka vam ne nanosi bol njihov odlazak i rastanak s njima, jer svi oni skupa su svojevrсна ogledala. Nadomještanje i zamjena

ogledala obnavlja refleksije odraza ljepote i njegovog fascinirajućeg svjetucanja. Budući da On postoji, sve drugo postoji.

Deveta izjava:

بِيَدِهِ الْخَيْرُ

Bi jedihi-l-hajru –

U Njegovoj je ruci svo dobro

Znači: svako dobro je u Njegovoj ruci, i svi vaši dobri postupci zabilježeni su u Njegovom registru; i sva dobra djela koja učinite u njega su uvrštena.

Ova izjava poziva ljude i džine, pruža im radosni nagovještaj, te govori:

O vi, bijednici! Dok budete odlazili s dunjaluka u grob, ne recite: “*Uh! O žalosti! O štete! Sav naš imetak ode u nepovrat, sav naš trud ode u propast. Uđosmo u tjeskobu groba iz ove lijepo dunjalučke komocije..!*” Ne povikujte u očajanju, jer sve što posjedujete na čuvanju je kod Njega, Slavljen je On. I sav učinak vaš je upisan i trud koji ste uložili već je ubilježen kod Njega. Jer, Posjednik veličine u Čijoj je ruci svo dobro dat će vam naknadu za vaša djela i pozvati vas da se pojavite pred Njim nakon što vas položi u zemlju, vaše privremeno boravište.

Blago vama, ispunili ste vaše dužnosti i okončavši vaše poslove. Tegobe i mučenja su prošli, idete se odmarati u miru i spokojstvu Njegove milosti. Teškoće i služenje su prošli. Vi sad odlazite preuzeti nagrade i naplatiti dobit.

Naravno! Moćni i Uzvišeni, Koji je očuvao sjemenje i jezgarca – a oni su djelovodne stranice prethodnog proljeća i kartoteke službe i arhive njegovih dužnosti – i rasprostro ih u sljedećem proljeću u najraskošnijoj odori, u krajnjem

blještavilu, sto puta obilnijim berićetom i izdašnošću. Ovaj, dakle, Moćni i Veličanstveni bez sumnje će tako očuvati i rezultate vaših života i vaše krajnje učinke, te vas za njih nagraditi najljepšom nagradom i najizdašnjom naknadom.

Deseta izjava:

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Ve huve

'ala kulli šej'in kadirun – I On je svemoćan

To znači: On je Jedan i Jedini i moćan je za sve. Njemu ništa ne pričinjava poteškoću. Stvaranje cijelog proljeća za Njega je jednostavno i lahko kao i stvaranje jednog cvijeta. Stvaranje Dženneta za Njega je lahko poput stvaranja tog proljeća. Sva bezbrojna stvorenja, koja dovodi u postojanje i obnavlja svakog dana, svake godine, svake epohe, kategorički, na bezbrojnim jezicima, svjedoče Njegovu neograničenu moć.

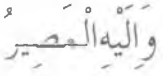
I ova izjava također daje nadu i radosni nagovještaj i govori:

Čovječe! Dužnosti i služenja koje si izvršio i ibadeti koje si obavio, ne odlaze uzaludno. Tebi je pripremljena vječna Kuća nagrade, i položaj ugodnog blagostanja. U zamjenu za ovaj prolazni dunjaluk pred tobom je i tebe čeka vječni Džennet. Vjeruj i pouzdaj se u obećanje svoga Uzvišenog Gospodara Koga si spoznao i Kome činiš ibadet. Nemoguće je da On iznevjeri obećanje koje je Sebi stavio u obavezu. Njegovu moć ne pomućuje nikakva manjkavost niti nedostatak; u Njegovo se djelovanje ne uvlači nemoć ili slabost. Kako god ti je stvorio tvoju bašču, moćan je i za tebe stvoriti prostrani Džennet, i stvorio ga je,

i tebi ga obećao. A budući da je obećao, On će i definitivno ispuniti obećanje i uvesti te u taj Džennet.

I budući da smo svjedoci kako On okuplja i rasprostire svake godine na površini ove zemlje više od tri stotine hiljada vrsta bilja i životinjskih zajednica, u savršenoj pravilnosti i preciznoj uravnoteženosti, nedostižnom brzinom i potpunom lahkoćom, nesumnjivo je da je taj Uzvišeni Moćnik moćan također i Svoje obećanje sprovesti u djelo.

I budući da takav Apsolutni Moćnik svake godine u postojanje dovodi na hiljade primjera okupljanja i Dženneta, u najraznovrsnijim tipovima i oblicima, i budući da On daje radosni nagovještaj obećanog Dženneta i obećava neprolazno blagostanje u svim Svojim nebeskim uredbama, i budući da su svi Njegovi postupci istina, stvarnost, zbiljski i ispravni, i budući da sva Njegova djela svedoče da sva savršenstva ukazi su Njegove neprikosnovenosti, i budući da je On apsolutno čist od svake manjkavosti i nesavršenstva, i budući da su povreda dogovora, neispunjenje obećanja, neistina laž i prevara, najpogrdnija svojstva, mahane i nedostaci; neizbježno je da će taj Uzvišeni Moćnik, Savršeni Mudrosnik i Lijepi Milosnik ostvariti Svoje obećanje i otvoriti vrata vječnog blagostanja, i vas – o, nosioci imana – uvesti u Džennet, pradomovinu vašega pretka Adema, a.s.

Jedanaesta izjava: *Ve ilejhi-l-masir* –
I k Njemu je odredište.

Odnosno: ljudi koji su, u svrhu trgovine i izvršenja dužnosti, poslani na dunjalučki svijet, koji je kuća ispita i

provjere, bit će ponovo vraćeni svome Uzvišenome Pošiljatelju, nakon što budu obavili svoje funkcije, okončali svoje trgovanje i odslužili svoju službu, srest će se sa svojim Plemenitim Gospodarem Koji ih je izaslao. Drugim riječima: nakon odlaska sa ovog prolaznog dunjaluka, njima će u mjestu vječnosti biti ukazana počast pojavljivanja pred svojim milostivnim Gospodarom, kod svoga moćnog Posjednika, bez zastora između njih i Njega. To jest, oslobodivši se vrtloga uzročnosti i tamnih zastora i posrednika, susrest će se bez ikakvog zastora sa svojim milostivim Gospodarom i svaki od njih će pronaći te suštom i savršenom spoznajom upoznati svoga Stvoritelja, Gospodara, Gospodina i Posjednika.

I ova izjava isijava nadom i presijava se radosnim nagovještajem, koji nadvisuje sve ostale slatke nade i radosti te kaže:

Čovječe! Znaš li gdje ideš? Kamo bivaš odveden?

U završnici *Riječi trideset druge* se navodi:

Boravak hiljadu godina dunjalučkog života u sreći i blagostanju, nije ravan niti jednom sahatu džennetskog života! A boravak hiljadu godina u savršenoj radosti u džennetskim blagodatima, nije ravan niti jednom sahatu promatranja ljepote Lijepoga, Slavljen je On.

Ti si, dakle, o čovječe, na putu povratka u ravan Njegove milosti i u stanju dolaska na prag dvorane Njegove rezidencije. Tako dopadljivost i ljepota koju vidiš kod svojih romantičkih voljenih za kojima žudiš i čezneš i radi njih dolaziš u iskušenje; pa čak i dopadljivost i ljepota u svim bićima na dunjaluku, tek su svojevrsna sjena ukaza Njegove ljepote, i krasote Njegovih Uzvišenih imena. Džennet

sa svim svojim rafiniranim ugodajima i slastima tek je jedan od ukaza Njegove milosti, a sve vrste željnosti, ljubavi, privlačnosti i dopadljivosti tek su jedan odsjaj ljubavi tog vječnog obožavanog Dostojnika i sveopstojnog Voljenika. Vi, dakle, odlazite u sferu Njegove naklonosti i na položaj Njegove uzvišene prisutnosti. Vi ste, dakle, zvanice u Njegovom neprolaznom ugostilištu, u vječnom Džennetu.

Nemojte, onda, u grob ulaziti plačući, nego s osmijehom i radošću.

Usto ova riječ nudi još i ovakvu nadu i kaže:

Čovječe! Nemoj umišljati da odlaziš u nepovrat, u ništavnost, u ispraznost, u tminu, u zaborav, u razgradnju, u raspad, u zatiranje, u utapanje i iščezavanje u mnoštvu. Ti odlaziš u trajni ostanak, ne u nestanak; odvodiš se u trajno postojanje, ne u ništavnost; zalaziš u svijet svjetlosti, ne u tminu; krećeš se prema svome Istinskom Gospodaru i Posjedniku, vraćaš se u rezidenciju Suverenog Vladara svemira, Suverenog Vladara sveg postojanja. Odahnut ćeš i opustiti se u ravni Jednoće Boga, bez gušenja u mnoštvu. Ti se, dakle, krećeš u smjeru okupljanja i nastavka, ne udaljavanja i rastanka!

BILJEŠKE:

1 – Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bi nakon svakog propisanog namaza (kad preda selam) izgovarao: *La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu (juhji ve jumitu ve huve hajjun la jemutu bi jedihi-l-hajru ve huve ‘ala kulli šej’in kadirun)*. Tri puta: *Allahumme la mani’a lima a’tajte ve la mu’tije lima mana’tu ve la jenfe’u za-l-džiddi minka džidd*. Hadis sahih, detalje izvođenja i prislanjanja dodatka vidi u sahih hadisima. (196). Hadisi koji su izvan zagrada nalaze se u Sahihu Buharija i Muslima. Prvi dodatak stavljen u zagrade nalazi se kod Ahmeda i Ebu Davuda, drugi kod Taberanije, a treći kod Nisaije i Ebu Huzejmeta. Ističem da je ovaj hadis koji je neveo ustaz Nursi jedna čudesnost, jer tragajući za hadisima o jutarnjim i večernjim evradima i zikrovima i nakon namaza, pronašao sam ih u različitim kontekstima. Sabiranje dodataka na ovaj način krajnje je složeno, jer iziskuje obimnu literaturu i opširno poznavanje hadisa. Pa kako objasniti Nursijevo navođenje ovog teksta sa tim dodacima, a bez konsultiranja ili raspolaganja literaturom koju posjeduju stručnjaci hadiske nauke, ako ne kao nadnaravnu počast od Allaha.

2 – *Ibrahim Hakkı*, veliki turski učenjak, pobožnjak i sufija. Živio je u 12. stoljeću po Hidžri. Posljednji dio svoga života proveo je u mjestu Tillo, na jugoistoku Turske. Najčuvenije mu je djelo *Ma’rifetnama*. – Prevodilac na arapski.

*Pismo peto**Imanske činjenice prije svega*

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo, Slavljjen je On!

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga

Prvak nakšibendijske loze, i sunce, Imam er-Rabbani, r.a., u svojoj knjizi *Pisma* kaže:

“Ja odabiram i prednost dajem pojašnjenju i razotkrivanju neke teme od imanskih činjenica nad hiljadama duhovnih slasti, stanja zanosa i kerameta.”¹

Također je rekao: “Krajnji domet svih sufijskih tarikata jeste razotkrivanje i jasno ukazivanje imanskih činjenica.”

Isto tako je rekao: “Velajeta (evlijaluka, položaja evlija) postoje tri kategorije: manji velajet, a to je dobro poznati evlijaluk; druga kategorija: srednji velajet; a treća kategorija jeste vrhunski velajet. Ovaj visoki velajet je otvaranje izravnog puta u Istinu, bez ulaska u međuprostor tasavvufa, a to se postiže nasljedništvom vjerovjesništva.”³

Još je rekao: “Postupanje po normama nakšibendijskog tarikata se razvija u dva krila, tj. ispravnim i čvrstim vjerovanjem u imanske činjenice i savršenim izvršavanjem

vjerskih obaveza. *Desi li se zabuna ili manjkavost u bilo kojem od ova dva krila, kretanje tim putem biva onemogućeno.*”

Ovo znači da *nakšibendijski tarikati* ima tri zastora:

Prvi, najveći i najznačajniji: služenje imanskim istinama izravno, dakle služenje koje je prakticirao Imam er-Rabbani u svojim poznim danima.

Drugi, služenje vjerskim obavezama i vjerovjesničkom Sunnetu, pod zastorom *tarikata*.

Treći, nastojanje uklanjanja bolesti srca putem *tasavvufa*, nastupanje i kretanje stopama srca.

Prvi je, dakle, u stepenu stroge dužnosti (*farz*), drugi u stepenu vjerske obaveze (*vadžib*), a treći u stepenu Poslanikove prakse (*sunnet*).

Budući da je stvarnost takva, ja smatram da, ako bi Šejh Abdulkadir el-Gejlani, Šah en-Nakšibend⁴, Imam er-Rabbani i drugi duhovni stožeri imana poput njih, r.a., živjeli u ovo naše vrijeme, uložili bi sve što je u njihovoj moći u svrhu ojačanja imanskih činjenica i islamskog vjerovanja. Jer, to dvoje su ishodište vječnog blagostanja, i bilo kakav propust u ovome znači vječnu nesreću.

Nemoguće je ući u Džennet bez imana, međutim, mnogi će u njega ući bez *tasavvufa*. Jer, čovjek ne može živjeti bez hljeba, dok može preživjeti bez voća. *Tasavvuf* je voće, a islamske istine su osnovna hrana.

U prošlosti, uspon do nekih imanskih činjenica, po normama tarikatskog vladanja i postupanja, trajao je od četrdeset dana do četrdeset godina. Ako bi Božanska milost u sadašnje vrijeme priredila put uspona do tih činjenica

koji ne traje ni četrdeset minuta, svakako da bi bilo bezumno ne pridati važnost tom putu!

Oni koji pažljivo prouče trideset i tri poslanice iz *Riječi* izjavljuju da su te *Riječi* pred njima otvorile upravo jedan takav prijeki kur'anski put.

Budući da je u stvarnosti tako, ja sam uvjeren:

Da *Riječi* koje su napisane radi izlaganja smislova Kur'ana, najblagotvorniji su lijek za bolesti i najbolji mehlem za rane ovog vremena, te najkorisnije svjetlo što razgони navalu neprozirne tmine nad islamskim društvom, i najvjerodostojniji duhovni upravitelj i vodič za zbunjene i zalutale što tumaraju dolinama zablude.

Vi znate da se zabluda potekla iz neznanja uklanja lahko i jednostavno. Ali ako potekne iz znanosti i prirodnih nauka, onda je njezino uklanjanje teško i problematično. U prošlosti ovaj drugi dio je bio rijetkost i možda u procentu jedan prema hiljadu. A ako se zabludjeli ove vrste i nađu, onda se opet tek jedan hiljaditi dio njih na Pravi put povrati. Jer takvi osjećaju samodopadljivost, ustvari, oni su neznalice, a sebe smatraju učenim.

Ja vjerujem da je Allah, dželle šanuhu, čuvenim *Riječima*, koje su duhovni odbljesci nadnaravnosti Kur'ani-kerima, dodijelio svojstva blagotvornog lijeka i protuotrova za suzbijanje bezvjerništva ove savremene zablude.

Neprolazni, On je jedini Neprolazni.

Said Nursi

Kratka i sigurna staza

Znaj: moguće je da neko pospiješen od Allaha stigne iz pojavnosti u stvarnost i bez nailaska kroz međuprostor tarikata. Iz Kur'ana sam vidio put do stvarnosti, bez tarikata i jedan dio sam dohvatio. Tako sam isto vidio i put što dovodi do željenih saznanja, i bez nailaska kroz međuprostor visokih znanosti (ulum-u 'alije). Da, dolično preovladavajućoj Božanskoj milosti je da sinovima ovog vremena ukaže dobročinstvo – brzo i lahko – jednim tako kratkim i sigurnim putem.

(Arapska nuranijska Mesneviya, str. 340.)

BILJEŠKE:

1 – Pisma/Pismo 210

2 – Pisma/Pismo 260

3 – Pisma/Pismo 75, 91 i 94

4 – *Šah en-Nakšibend*: on je Muhammed Behaiddin, utemeljitelj nakšibendijskog tarikata. Rođen je u selu Kas Irfan, blizu Buhare. Izučavao je u Samarkandu, oženio se u osamnaestoj godini života. Slijedio je mnoge šejhove, a na kraju se vratio u Buharu i nije iz nje odlazio do svog preseljenja na ahiret. U njoj je osnovao tarikat i raširio ga. Umro je 3. rebi' u-l-evvela 791. g. po Hidžri, 1389. po gregorijanskom kalendaru u 73. godini života. Među njegovim djelima su: *El-Avradu-l-Behaijja*, *Hajatnama*, *Tanbihu-l-gafilin*. – Prevodilac na arapski.

Deveti dio Pisma dvadeset devetog

Devet naznaka

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِلَّا إِنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

Inače, za Allahove evlije, nema bojazni, niti se oni trebaju žalostiti. (Junus: 62.)

Ovo poglavlje tiče se puteva što vode do položaja evlija (*velajeta*) i razvrstano je u devet naznaka.

PRVA NAZNAKA

Pod pojmovima *tasavvuf*, *tarik*, *velajet* i *duhovno vladanje i postupanje*, nalazi se presvijetla i sveta duhovna činjenica, prepuna slasti i zanosa. Oni koju su obznanili tu svetu istinu, mnogi učenjaci i osobe od otkrovenja i duhovnih iskustava, te je obradili kroz izučavanje, napajanje njome i predstavljanje, o njoj su napisali na hiljade svezaka i predočili je Ummetu i nama.

جزاهم الله خيرا كثيرا Allah ih nagradio velikim dobrom!

Mi ćemo ovdje izložiti nekoliko rosnih kapljica u svjetlu stanja u koje su nas dovele sadašnje okolnosti, a to su kapi iz divnog okeana spomenute činjenice.

Pitanje: Šta je *tarikāt*?

Odgovor: *Krajnja svrha i cilj tarikata je spoznaja i razotkrivanje imanskih činjenica te dostizanje do Kur'an-skih i imanskih istina, a to se postiže u sjeni Muhammedovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, Mi'radža i pod njegovim bajrakom kretanjem stopama srca putem duhovnog vladanja i postupanja, u stanju svijesti, iskustva, i donekle, ličnog osvjedočenja. Dakle, tarikāt i tasavvuf su jedna vrhunska ljudska tajna i uzvišeno čovječansko savršenstvo.*

Svakako! Budući da je čovjek jedan sveobuhvatni sadržaj ovog svemira, njegovo je srce poput duhovne mape hiljada svjetova. Jer, kao što je ljudski mozak – sličan centralnom sabiralištu žičane i bežične primopredaje signala on je duhovni centar ovog svemira, što pokazuju bezbrojne ljudske znanosti i prirodne nauke koje postoje u svemiru, a o kojima prima saznanja, tako isto i srce čovjekovo središte je neograničenih istina koje postoje u svemiru, njihovo je ishodište i njihova jezgra. To je izložio i zabilježio neodredivi broj evlija u redovima miliona svijetlih knjiga.

Pa, budući da ljudsko srce i mozak zauzimaju ovaj nivo, a da je u srce ugrađeno na hiljade neprolaznih ahiretskih ogromnih instrumenata i ustrojstava, jednako kao što su ustrojstva gorostasnog stabla ugrađena u njegovoj sjemenici, Tvorac tog srca koji ga je stvorio u toj formi htio ga je

staviti u pogon i pokret i razotkriti njegove sposobnosti, prevođenjem iz faze “*potencijalnosti*” u fazu “*dejstva*”.

Pošto je On, Slavljen je On, to htio, na srcu je, onda, da izvršava funkciju radi koje je stvoreno, jednako kao što i um vrši svoju funkciju. Nema sumnje da je najveličanstvenije sredstvo za rad srca i njegovo održanje u pogonu usmjerenost na imanske istine, dajući se, u sklopu nivoa bliskosti Allahu, na *zikrullah*, u kretnji stazom *tarikata*.

DRUGA NAZNAKA

Ključevi ovog srčanog načina vladanja i postupanja i sredstva duhovnjačkog pomicanja jesu isključivo *zikrullah* i *tefekur* (razmišljanje). Ljepote zikra i vrijednosti razmišljanja su nesagledive. Ako bismo čak pogled sa neograničenih ahiretskih koristi ovoga dvoga i sa ljudskog uspona do usavršenja, preusmjerili i u obzir uzeli samo jednu od djelimičnih koristi čiji se prinos čovjeku vraća još u toku ovog nestalnog dunjalučkog življenja, vidjeli bismo:

Da svaki čovjek neminovno traži utjehu, traga za iskustvom i pogleda za nečim bliskim što od njega može otkloniti neprijatnost i olakšati mu teret ovoga života te, makar djelimično, popustiti njegovu neizdrživost.

Budući da sredstva za razonodu i zabavu koja nudi ova savremena civilizacija, samo jednoj ili dvjema od deset osoba mogu dati samo kratkotrajnu ugodnost, bliskost i utjehu kroz nemarnost i opijenost, dok osamdeset odsto ljudi živi osamljeno po planinama i dolinama, ili ih briga za življenje odvodi na udaljena i zabačena mjesta, ili su, opet, došli pod izloženost nedaćama i starosti, koji

opominju na smrt – svi oni, dakle, iz ovih razloga ostaju uskraćeni za druženje i bliskost, pa niti se osjećaju ugodno, niti nalaze utjehu u civiliziranom društvenom stanju!

Dakle, istinska utjeha, stvarna bliskost i slasni užitak za njih nalazi se jedino u aktiviranju srca posredstvom zikra i razmišljanja. U samotnim predjelima, među planinskim visovima te nadomak riječnih klisura, čovjek se okreće svome srcu i ponavlja: Allah, Allah, te se razonodi i osjeti bliskost pa njome prijateljski i sa osmijehom razmišljajući o stvarima koje ga okružuju, od kojih se plaši i strahuje te koje ga podsjećaju na divljinu, ispuni se prijaznošću i ugodnošću i taj zakir rekne: "Moj Stvoritelj, Koga spominjem, ima neograničeni broj robova, razasutih po svim krajevima, pa ih ima i ovdje gdje sam ja. Stoga, ja nisam sam, zabrinutost je besmislena." Time iskusi prijaznost imanskog življenja, okusi smisao sreće života i zadovoljno zahvaljuje svome Gospodaru.

TREĆA NAZNAKA

Velajet je ukaz poslanstva, a *tarikat* dokaz Šerijata. Naime, imanske činjenice koje je dosegulo poslanstvo, evlijaluk promatra srčanim osvjedochenjem i duhovnjačkim iskustvom na stupnju *izvjesnosti*, te mu daje potvrdu istinitosti. A ta potvrda istinitosti je neosporan dokaz autentičnosti poslanstva.

Autentičnost činjenica i propisa koje je donio Šerijat, kao i njihovo poticanje od Hakka, dž.š., *tarikat* dokazuje svojim proisticanjem i crpljenjem otkrovenja i duhovnih iskustava iz njega.

Pa kao što su *velajet* i *tarikat* dokaz i ovjera autentičnos-

ti poslanstva i Šerijata, oni su isto tako i tajna savršenosti islama, žarište njegovih svjetala, kao što je i čovječnost tajnom islama izvor uzvišenja i isticanja i izvorište prosvjetljenosti.

Uprkos ovako visokog značaja ove velike tajne, neke su se zabludjele sekte priklonile poricanju tog značaja – pa pored toga što su i sami ostali uskraćeni za njihove svjetlosti, uskratili su ih i drugima.

Krajnje je žalosno da brojni učenjaci *ehli-sunneta i džema'ata*, koji rasuđuju površno, i dio nemarnih političara, koji pripadaju *ehli-sunnetu i džema'atu*, nastoje zapriječiti vrata te ogromne riznice, riznice *velajeta i tarikata*, služeći se pogreškama pojedinih pripadnika *tarikata* i njihovog lošeg postupanja, koje su vidjeli kao izgovor te ulažu napore u njihovo rušenje i obezvjeđivanje te sasušivanje tog izobilnog vrela *Kevsera* što potiče život, mada se zna da u rijetko kojoj stvari ili metodi ili pravcu ima nešto sasvim oslobođeno od manjkavosti ili propusta da bi u svim svojim gledištima bilo dobro i valjano. Neminovno je, dakle, dešavanje manjkavosti, pogreške ili nepravilnosti. Jer, kad se upletu u nešto oni koji tu ne pripadaju, svakako će to zloupotrijebiti. Međutim, Uzvišeni Allah ispoljava Svoju gospodarsku pravednost na ahiretu u saglasnosti sa razmjerom i procjenom djela i pretežnošću dobrih ili loših postupaka. Pa čije dobročinstvo pretegne i prevagne, on prima nagradu za dobrotu i njegova djela budu primljena. A čija zlodjela pretegnu, a dobročinstva budu oskudna, snosi posljedice i djela mu budu odbačena. U razmjeravanju se ne gleda na *količinu* djela koliko se gleda na *kakvoću*. Nekad se desi da jedno dobročinstvo pretegne nad hiljadu zlodjela te ih ukoloni i izbriše, a

počinitelju bude oprošteno.

Budući da Božanska pravednost sudi po ovom mjerilu i da stvarnost sagledava okom istine, nema sumnje da vrline *tarikata*, koji je unutar granica čistog Sunneta, pretežu nad njegovim nedostacima.

Za to je najbolji dokaz očuvanje imana kod pripadnika *tarikata* pred nasrtajima sljedbenika zablude. Obični iskreni sljedbenik i pripadnik *tarikata* bolje sebe sačuva od bilo koje osobe koja tvrdi da vlada modernom naukom. On svoj iman spašava svojim duhovnim užitkom koje je stekao u *tarikatu* i ljubavlju prema evlijama koju nosi u sebi. Čak i u slučaju da počini veliki grijeh, on ne postaje nevjernik, nego bude prijestupnik. Ne stupa lahko u redove bezbožnika, niti postoji sila koja može povrijediti njegovu dragovoljnu odanost lozi duhovnih stožera i šejhova, s kojima je vezan sponom žarke ljubavi i nepokolebljive vjere. Zabluda je nemoćna poništiti ili iskvariti njegovo povjerenje u njih ili sasjeci to povjerenje i privrženost njima, a niti nevjerništvo i ateizam mogu nadrijeti sve dok istrajava njegovo povjerenje u njih. A onaj ko nije uzeo učešće u *tarikatu* niti mu se srce pokrenulo, teško može – u ovom vremenu – u potpunosti se sačuvati pred podlostima nametljivih bezbožnika, pa čak i da je analitični učenjak.

Ima još jedna stvar, a to je; *tarikats* se nikako ne može omalovažiti niti suditi po lošim postupcima nekih pravaca i duhovnih pojilišta koja sebe bespravno nazivaju *tarikati*-ma. Jer, ima ih koji su poprimili oblik što je izvan okvira bogobožnosti, pa čak i izvan okvira islama.

Pa ako bismo i pogled sa zavidnih rezultata, bilo dunjalučkih, ahiretskih ili duhovnih, do kojih je doveo *tarikats*,

skrenuli i zadržali na samo jednoj od njih a to je bratstvo koje je sveta povezanost u sferi islamskog svijeta, vidimo kako je *tarikāt* u proćelju imanskih sredstava koja proširuju krug bratstva među muslimanima.

Sufijski tarikati su bili i još su uvijek jedna od tri utvrde o čije su se neprobojne bedeme slamali napadi nevjerničkog svijeta i hrišćanske politike, te zavjere onih koji nastoje ugasiti svjetlo islama. Zasluge pripadnika *tarikata* za očuvanje centra islamskog hilafeta, Istanbula, preko pet stotina i pedeset godina, uprkos najezde iz nevjerničkog svijeta i evropskog krstaštva su nemjerljive. Naime, snaga imana, duhovnjačka ljubav i zanos što izbija iz Božanske spoznaje, kod onih koji ponavljaju *Allah, Allah*, u tekijama što upotpunjuju ulogu džamija i mesdžida te ih podupiru svojim imanskim potocima, gdje se na pet stotina mjesta prosipaju svjetla vjere u Jednoću Boga, svakako sačinjava najveće središte vjernika u tom centru islama.

Pa vi, nazovi patriote, koji se proglašavate braniocima naroda! Recite, koji to loši čin nekog od *tarikata* može iskvariti ovaj veliki doprinos vašem društvenom životu?!

ČETVRTA NAZNAKA

Nastupanje putem *velajeta*, uz svu jednostavnost, puno je poteškoća, i uz svu kratkoću, ipak je veoma dugačko; uz svu prestižnost i uzvišenost, okruženo je rizicima te uprkos svoj širini, ipak je veoma tjeskobno.

Razlogom ovih osjetljivih tajni, ponekad se oni koji se drže tog puta utapaju na putu ili izađu kao gubitnici, ponekad čak odustanu i druge povedu u zabludu. Zaključno: postoji *el-enfusi* i *el-afaki* put, a to su dva

pojilišta i metode u *tarikatu*.

Enfusi pravac polazi od duše i pogled odvraća sa vanjš-tine, zagleda se u svoje srce, prodire kroz samosvijest i oholost, prolazi od srca otvori put i pronade istinu. Odatle prodire u spoljašnjost, u svemirska obzorja i vidi kako su svjetlom obasjana. Taj stupanj brzo postiže. Stvarnost koju je promatrao u sferi duše sada vidi u višoj proporciji u toj sferi. Glavnina onih koji idu ovim putem nečujnog duhovnog zalaganja slijedi ovaj pravac.

Najbitniji temelj ovog pravca postupanja jeste razbijanje i slamanje oholosti, napuštanje strasti i suzbijanje nagonskog nefsa.

Drugi pravac polazi sa vanjskih obzorja i sljedbenik tog pravca promatra manifestacije Allahovih Lijepih imena i Uzvišenih svojstava u prizorima iz te prostrane univerzalne prostorne sfere, a zatim prodire u sferu nefsa, opaža svjetlost tih manifestacija u nižoj proporciji na obzorjima svog srca te iz srca otvara najbliži put do Uzvišenog Allaha i osvjeđoči se da je srce ogledalo Vječno Opstojnog. Tako postiže svoj cilj i krajnji domet svoje ambicije.

Pa onaj ko stupa linijom prvog duhovnog pojilišta, ako ne uspije u suzbijanju nagonskog nefsa, niti napuštanjem strasti smogne razbiti samoljublje, on pada sa nivoa osjeća-ja zahvalnosti na nivo ponosa, a odatle se srozava u oholost. A ako se to još spoji sa stanjem sličnim opijenos-ti, koje nastaje iz ljubavnog zanosu, od njega će poteći izjave kojima nije dorastao i koje nadmašuju njegovu sposobnost, a to su one što se nazivaju terminom *šatahat*, tj. "*zanosni poklici*". On time štetu nanosi sebi, a uzrokuje je i drugima.

Primjer njegov je poput nekog nižeg oficira, potporučnika, kojega ponesu zanos i okus zapovjedništva u njegovom niskom domenu te u trenutku uživanja u tome umisli da je feldmaršal i da komanduje korpusima i legijama. Pomiješa pojmove i stvar mu zapovjedništva postane nerazgovijetna u njegovom niskom domenu i pobrkana sa generalnim zapovjedništvom u visokom domenu, upravo kao što se u očima nekih ljudi lik sunca što se odbija od malog ogledala pričinja i pomiješa sa njegovim odrazom na blistavoj površini mora – zbog njihove sličnosti sa gledišta refleksije, uprkos različitostima u obimu i veličini.

Tako isto i neki nosioci *velajeta* jesu poput muhe u odnosu na pauna, sebe smatraju mnogo većim i znamenitijim od onih koji su mnogo napredniji i uzvišeniji od njih, sebe uistinu vidi onako kako opisuje i sebe smatra onakvim kako govori, ubijeden u istinitost svoga viđenja.

Čak sam susreo i jednoga koji oponaša velikog duhovnog stožera i tvrdi kako posjeduje njegove halove i preobražaje, mada od duhovnog stožerstva posjeduje tek pribranost i budnost srca te jedan udaljeni osjećaj smisla *velajeta*. Ja mu rekoh:

“Brate moj! Kako god se državno zakonodavstvo ispoljava u brojnim djelimičnim i univerzalnim vidovima istog tipa na svim državnim nivoima, počevši od predsjedništva državne vlade pa do lokalne uprave; tako isto i položaj evlija i duhovno stožerstvo posjeduju različite nivoe i raznovrsne vidove ispoljavanja. Svaki taj položaj posjeduje mnoštvo nijansi. Ti si se, dakle, u okviru svoje uske sfere, koja je poput neke lokalne uprave, osvjedočio u jednu veličanstvenu manifestaciju i odraz duhovnog stožerstva, koje je slično predsjedništvu vlade pa ti se stvari priči-

njavaju i sam sebe obmanjuješ. Naime, ono što si vidio je valjano i istinito, samo tvoje rasuđivanje o tome je pogrešno. Jedna lokva vode običnoj muhi izgleda kao široko more.”

Dotični se brat se *inšallah* trgnuo od ovih mojih riječi i, Allahovim htijenjem, izbavio iz tog vrtloga.

Također sam vidio različite ljude koji sebe smatraju poput Mehdiya i tvrde: “*Ja ću biti Mehdi.*”

Oni nisu lažovi niti prevaranti, ali jesu prevareni pošto misle da je to što vide istina. Kako god Lijepa imena posjeduju mnoge manifestacije, počevši od Velikog Arša, pa do atoma – te se i vidovi ispoljavanja ovih manifestacija razlikuju u istoj proporciji – tako se razlikuju i stupnjevi *velajeta*, koji je, ustvari, nivo dosezanja tog ispoljavanja.

Glavni uzrok ovog priviđanja jeste u činjenici da neki položaji evlija sadržavaju izvjesne odlike funkcije *Mehdija*, ili se u njima očituje osobni odnos s *El-Kutbu-l-A‘zamom*, ili posebna veza s Hidrom. Jer, postoje položaji koji posjeduju veze i spona sa nekim čuvenim ličnostima, pa se tim položajima daje i naziv, npr. *Položaj Hidra*, *Položaj Uvejsa (Vejsila)*, *Položaj Mehdiya*.

Po tome oni koji dospiju u dotični položaj, ili u jedan njegov segment, ili u jednu od njegovih sjena, sebe poistovjećuju sa tim čuvenim i istaknutim ličnostima, tako da neko sebe počne smatrati *Hidrom*, ili *Mehdijom*, ili pomišlja da je on *El-Kutbu-l-A‘zam*.

Pa ako u njemu ne bude samoljubivosti koja priželjkuje slavaljubivost, ljubav za ugledom, onda to nije pokudno, a njegova tvrdnja se u tim okvirima uzima kao zanosni poklik, za koji možda neće snositi odgovornost i moguće ju

je zanemariti.

Međutim, ako takva izjava potekne od osobe pod plaštom njene samoljubivosti željna slave, ta će je samoljubivost nadvladati i ostavivši položaj zahvalnosti, povesti je do stepena oholosti i otuda ga postepeno gurne, u provalliju uobraženosti. Odatle će ili zapasti u ludilo ili zabasati duboko u stranputicu, jer je svoj nefš svrstao među znamenite evlije, a to je loše mišljenje o njima, pošto manjkavosti koje dopusti sebi, nefš uviđa i koliko god da je dotični oduševljen tim neusporedivim evlijama, gledajući na njih kroz prizmu svog manjkavog nefsa, uspoređujući ih sa sobom, uobražava da su i ti velikani manjkavi poput njega, pa čak umanjuje svoje poštovanje i prema vjervjesnicima, a.s.

Ti zbunjenici se moraju rukama pridržavati Šerijata kako bi ostali u granicama načela koja su podvukli učenjaci nauke o temeljima vjere, te slijediti uputstva Imama el-Gazalija, Imama er-Rabbanija i istražitelja i učenih evlija poput njih dvojice. Sebe moraju stalno stavljati u poziciju optuženika, a u ruke nefsa ne dati ništa do manjkavost, nemoć i siromaštvo, koliki god oni uspon i uzdignuće postigli.

Zanosni, ekstatični poklici, koji poteknu od nekih sljedbenika ovoga duhovnog pojilišta izviru iz samoljubivosti, tj. ljubavi prema svome nefsu. Jer, oko zadovoljnosti tromo je da uvidi manjkavosti, a ta ljubav prema nefsu se uvećava toliko da neki od njih pomisle kako im je duša izbistrena i isijavanje svoga nefsa vide kao svjetlucanje komada dijamanta, mada je on ustvari komadić bezvrijednog stakla.

A najopasnija greška ove vrste sljedbeništva jeste da za djelimične smislove koji se pojave u srcu sljedbenika pravca u vidu nadahnuća, oni pomisle da je Govor Božiji i svako nadahnuće koje mu se ukaže izrazi *ajetom*, te u taj umišljaj umiješa nepoštovanje prema vrhunskom uzvišenom stepenu Božije objave.

Da, svako nadahnuće, počevši od nadahnuća pčele i životinja do nadahnuća običnih ljudi te nadahnuća odabranika iz ljudskog roda ili od nadahnuća običnih meleka do nadahnuća Allahu bliskih odabranika među njima, sva ta, dakle, nadahnuća jesu jedan vid Gospodarevog komuniciranja. Ali je Božije komuniciranje manifestacija Gospodarevog obraćanja što se obrazovala i zasvjetlucala iza sedamdeset hiljada zastora, u srazmjeru s mogućnostima tih stvorenja.

Što se tiče Božije objave, ona je lični naziv Allahovog Govora te njegov najraskošniji utjelovljeni primjer. Njome se nazivaju zvijezde Kur'ana, a svaki fragment njegov, ajetom – kako je ustanovljeno objavom. Otuda, nazivanje spomenutih vrsta nadahnuća “ajetima” je sušta pogreška. Jer, u proporciji odnosa, između malog, blijedog, nevidljivog sunčevog lika primjetljivog u obojenom ogledalu na našem dlanu, i stvarnoga sunca na nebu, jeste i odnos između nadahnuća nastalog u srcima tih pretendenata i ajeta sunca Kur'ani-kerima, koji je izravni Božiji govor. (To smo već iznijeli i utvrdili u *Riječi dvanaestoj*, *Riječi dvadest petoj* i *Riječi trideset prvoj*.)

Da, pa ako bi neko rekao da je lik sunca što se ukazuje u ogledalu njegova stvarna slika i da je on povezan sa stvarnim suncem, tim riječima nema sumnje i one su istina, samo što je ipak nemoguće ogromnu kuglu zemaljsku

vezivati uz to minijaturno zrcalo sunašaca, niti je moguće nju prispojiti njegovoj sili gravitacije.

PETA NAZNAKA

Koncept jednoće postojanja (*vahdetu'l-vudžud*), koji zahvaća i koncept jednoće opažanja (*vahdetu's-šuhud*), smatra se jednim od važnih duhovnih sufijskih pojilišta, a on naznačava smisao svođenja pogleda isključivo na postojanje Nužnog Bića, odnosno gledište da istinsko postojanje posjeduje samo Nužno Biće, Slavljjen je On, dok ostali oblici postojanja nejasna su sjena i naspram Nužnog Bića nedostojni pripisivanja svojstva postojanja. Stoga, sljedbenici ovog pravca dolaze dotle da te vidove postojanja smatraju maštom i imaginacijom pa u fazi napuštanja svega mimo Njega, tj. odricanja od svega mimo Uzvišenog Allaha, zamišljaju ih kao nepostojanje. Čak odlaze u krajnost i stižu do granica da svo postojanje smatraju nestvarnim ogledalima manifestacije Lijepih imena.

Bitna činjenica ovog pravca jeste: kod velikana evlija koji su snagom imana i u svom visokom velajetskom stepenu sušte istine osvjedočili se i razotkrili postojanje Nužnog Bića, tako da postojanje svih bića i ostalih stvari, padaju tako nisko i postaju neznatni i neprimjetni do mjere da u njihovim očima, osim nepostojanja i nestvarnosti, nemaju nikakvog stupnja. Kao da oni poriču da uz postojanje Uzvišenog Allaha, Koji je Nužno Biće, postoji svemir.

Međutim, postoje kod ovog pravca brojne prijetnje i opasnosti, od kojih je prva i najbitnija:

Stupova imana ima šest. Pored vjerovanja u Allaha, pos-

toje ostali *rukuni* poput vjerovanja u ahiret, koji iziskuju postojanje *mumkinata*, tj. mogućih stvari. Naime, ovi utvrđeni stupovi ne mogu počivati na nestvarnim temeljima.

Na sljedbeniku ovog pravca je, dakle, da, kad se osvijesti iz svijeta utonulosti i zanosa, sa sobom ne donosi taj pravac i ne postupa po njegovim zahtjevima. Zatim, na njemu je da ne preinačuje ovaj pravac srca, svijesti i duhovnog iskustva po intelektualnim, govornim i znanstvenim osnovima, jer principi razuma, znanstvene zakonitosti, i temelji teološke nauke proistekli iz Časnog Kur'ana i Sunneta ne podnose ovaj pravac razmišljanja niti ostavljaju prostora za mogućnost njegove primjene. Zato se taj pravac ne susreće kod četverice ispravnih halifa, imama mudžtehida i učenjaka koji sprovode znanje u djelo, iz dobrih ranih generacija ovog Ummeta. Dakle, taj pravac ne zauzima najistaknutiji niti najuzvišeniji nivo. Možda i jeste visok, ali je manjkav; vrlo je značajan, ali opasan; vrlo je težak, ali pruža užitek i zadovoljstvo. Zbog tog užitka i slasti, oni koji u njega uđu iz njega ne žele izaći; umišljaju – iz samodopadljivosti – da je to najviši i najuzvišeniji stupanj.

Budući da smo u poslanicama *Tačka*, *Riječi* i *Pisma* već razradili nešto od temelja i prirode ovog pravca, zadovoljit ćemo se time, a ovdje skratiti govor na objašnjenje opasnog vrtloga u koji zapada dio tragalaca po pitanju pan-teizma, a to je:

Ovaj duhovni pravac je ispravan za najodabraniju elitu u stanjima apsolutne duhovne ekstaze, za one sasvim oslobođene od materijalnih uzročnosti, koji su raskinuli veze sa svim mogućim stvarima po principu odbacivanja

svega mimo Allaha, dželle šanuhu.

Međutim, ukoliko se ovaj pravac spusti sa nivoa vrhunskih srčanih iskustava i pojava i siđe u sferu intelektualnih i znanstvenih pravaca, te bude u znanstvenoj i racionalnoj formi izložen pogledima onih koje je pomamio dunjalučki život i koji su se zagnjurili u materijalističku i prirodnjačku filozofiju, značilo bi to utapanje u prirodi i materiji, a udaljavanje od stvarnosti islama.

Naime, zaljubljen u dunjaluk i materijalista vezan uz faktore uzročnosti priželjkuje da svojstvom vječnosti bude prevučen ovaj prolazni svijet. Njemu teško pada da vidi svoj dragi dunjaluk kako mu odlazi iz ruku, pa ga premazuje svojstvom neprolaznosti i trajnog bivanja, sa polazišta panteizma. A nakon što na predmet svoje ljubavi – dunjaluk – nanese svojstva postojanosti, vječnosti, neprolaznosti i trajnosti, više se ne ustručava ni unaprijediti ga do stepena božanstva, te se pred njim, da Allah sačuva, otvara prostor i za poricanje Allaha, dželle šanuhu.

Materijalistička misao je u ovom vremenu duboko ukorijenjena, do mjere da je materija – kod njezinih sljedbenika – uzeta kao osnov i počelo svega. Propagiranje pravca panteizma “*vahdetu'l-vudžud*” – u kojem inače vrhunski nosioci imana smatraju materijalnosti bezvrijednim do granica ništavnosti – u ovom vremenu ipak pruža materijalistima izliku da se proglase pripadnicima istog pravca, te se obrate njegovim sljedbenicima, inače vjernicima, riječima: “*I mi govorimo isto*”. A treba znati da ne postoji na svijetu pravac udaljeniji od metode materijalista i obožavatelja prirode od pravca panteizma. To je iz razloga što njegovi sljedbenici *vahdetu'l-vudžuda* vjeruju u Allaha toliko duboko da svemir i sve što postoji smatraju nepostojećim i

odsutnim uz činjenicu Božijeg postojanja; dok materijalisti svemu što postoji ukazuju važnost do mjere božanstva da uz njega poriču postojanje Allaha, dželle šanuhu. Pa, gdje su jedni, a gdje drugi!

ŠESTA NAZNAKA

Sastoji se iz tri tačke:

Prva tačka:

Slijedenje časnog vjerovjesničkog Sunneta je najljepši i najsvjetliji, najispravniji i najbogatiji od svih puteva što vode do stepena *velajeta*. Slijedenje znači pridržavanje divnog Sunneta i njegovo oponašanje u svim postupcima i djelima, te rukovođenje propisima Šerijata u svom ophođenju i poslovima. Dakle, postupanje u skladu sa Sunnetom i u skladu sa šerijatskim propisima, svakodnevni rad, urođeno ophođenje i obični rutinski postupci tim sljedbeništvom poprimaju vid pobožnosti. Uz to, slijedenje Sunneta i pridržavanje Allahovog Vjerozakona u svim poslovima, vjernika stalno drži budne svijesti i podsjeća na trajni Šerijat. Dok, to podsjećanje na Šerijat vodi do sjećanja na njegovog Zakonodavca, koje, opet, dovodi do spomena na Allaha, dželle šanuhu. A spomen na Allaha je sredstvo postizanja audijencije i spokojnosti u srcu. Drugim riječima, svaki sahat i minuta života mogu se provesti u trajnoj pobožnosti u Allahovoj audijenciji.

Stoga, slijedenje časnog Sunneta je uzvišen put do vrhunskog *velajeta* i to je put nasljednika vjerovjesništva, časnih ashaba i dobrih ranih generacija.

Druga tačka:

Najbitniji temelj svih puteva *velajeta* i staza *tarikata* jeste iskren odnos (*ihlas*), jer je iskrenost jedini put oslobađanja od potajnog širka. Pa onaj ko duboko u srcu ne nosi iskrenost, ne može hoditi tim stazama. A najprodornija snaga na tim putevima jeste ljubav.

Tačno, ljubav ne istažuje mahana, niti želi vidjeti manjkavosti kod svog voljenog. I najmanji trag i ukaz na savršenstvo svog voljenog zaljubljeni vidi kao najčvršći dokaz i argument, jer je stalno na strani svog voljenog.

Na osnovu ove tajne, oni koji se stopom srca i ljubavi usmjere ka spoznaji Allaha, ne osvrću se na prigovore i glatko prevazilaze prepreke i sumnje, lahko se spašavaju. Čak i kad bi se protiv njih urotilo na hiljade šejtana, ne bi mogli poništiti ni najmanji znak ili naznaku što dokazuje savršenstvo i uzvišenost njihovog Istinskog Voljenog. Bez te ljubavi čovjek krivuda pod utjecajem došaptaja svoga nefsa i šejtana, i podliježe pod prigovorima i sumnjama, koje mu došaptavaju drugi šejtani. Potrebna mu je neustrašiva nepokolebljivost i snaga imana te velika budnost i opreznost, da bi se mogao sačuvati.

Stoga, ljubav potekla iz spoznaje Allaha je srž i eliksir svih nivoa *velajeta*. Samo što kod ljubavi postoji jedna velika zamka, a to je:

Strahuje se da se onaj koji voli ne preobrati iz odnosa skrušenosti i poniznosti pred Allahom – koji sačinjavaju smisao pobožnosti – u odnos drskosti, zahtijevnosti i tvrdnje, te izgubi prisebnost i obmanut svojom ljubavlju skrene bez orijentacije i umjerenosti. Kod usmjeravanja ljubavi na stvari mimo Allaha, preinačuje se doslovni smisao u

nominalni smisao, te se ljubav izvrti iz blagotvornog lijeka u smrtonosni otrov. Naime, ponekad se desi da se zaljubljenik usmjerava na svojstva onoga koga zavoli izravno – mimo Allaha – i na njegove lične odlike i ljepotu, odnosno ta ljubav bude nominalna – sama po sebi. Drugim riječima, on može svog voljenog voljeti bez spominjanja Allaha i Njegovog Poslanika! A obavezno je da kad se ljubavlju usmjeri na nešto mimo Allaha, ta ljubav bude u ime Allaha i radi Allaha, te se njegovo srce poveže s voljenim sa gledišta da je on jedno ogledalo manifestiranja Allahovih Lijepih imena.

Ovakva, dakle, ljubav u nominalnom smislu nije sredstvo stjecanja ljubavi prema Allahu, nego je njezin zastor. Dok ljubav u doslovnom smislu, to jeste uvjetovana ljubavlju prema Allahu, sredstvo je *muhabbetullahi*, tj. uvećanja ljubavi prema Allahu, čak je ispravno reći i da je ona jedna od Njegovih manifestacija.

Treća tačka:

DunjaluK je kuća mudrosti i rada, a nije kuća nagrađivanja i naknađivanja. Nagrada za djela i dobročinstva, koja se zaradi ovdje, uživati će se u životu *berzaha*, svijetu ahireta, i tamo uroditi prinosisima i plodovima. Budući da je stvarnost takva, ne smiju se ahiretski plodovi truda i nagrada za njega tražiti na ovome svijetu, a ukoliko budu dati, ne primiti ih sa radošću i oduševljenjem, već nerado i sa žaljenjem. Jer, nije pametno uzimati plodove djela – koji kad se uzimaju u Džennetu, budu neiscrpni i svaki put budu zamijenjeni novim – trošiti ih, dakle, u toku ovog prolaznog života, jer bi to ličilo na odbijanje trajne i neugasive svjetiljke, i zamijeniti je drugom svjetiljkom, koja se i ne razgori, a za čas se utrne!

Na temelju ovog istančanog smisla – tj. očekivanja nagrade u životu na ahiretu – evlije osjećaju ugodnost u mukotrpnim djelima, poteškoćama, neprilikama i iskušenjima, i ne prigovaraju niti stenju, nego im jezik stalno ponavlja: “*Elhamdu lillahi ala kulli hal*”. A ako im Allah podari ukaz nadnaravne počasti, ili otkrovenje, ili svjetlo, ili duhovno iskustvo, oni to prime s neizmjernom uljudnošću i smatraju obzirnošću, i ukazom plemenitosti Njegove, Slavljén je On, prema njima, te nastoje skloniti i prikriti tu nadnaravnu počast i ne prikazuju je niti se njome hvališu, nego požuruju s uvećanjem zahvalnosti i produbljenjem pobožnosti. Mnogi su od njih tražili da im Allah otkloni ta stanja i da ih ona napuste i nestanu, iz straha da im iskrenost u postupcima ne bude upropaštena.

Uistinu, najdragocjenija blagodat osobi koja je od Allaha prihvaćena jeste ona koja joj bude dodijeljena, a da je ona nije ni svjesna, kako se osoba ne bi preobrtila iz stanja skrušenosti i dove u stanje zahtijevnosti prema svojoj pobožnosti i traženju nagrade za nju, te da ne bi prešao sa stajališta hvale i zahvalnosti Allahu na stajalište samopohvale i hvalisanja.

Oslonivši se na ovu činjenicu, oni koji žele stupati putem *velajeta* i *tarikata*, ukoliko žele okusiti neke od usputnih plodova *velajeta*, kao što su duhovne naslade i nadnaravne počasti, te se na njih usmjere, očekuju ih i njima naslađuju, znači da su željni kušati te plodove u ovom prolaznom životu, a oni su – ukoliko im se i ukažu – prolazni, u svakom slučaju. Ujedno time gube iskren odnos u svojim djelima koji je osnov za dostizanje *velajeta* te tako otvaraju put gubitku i samog položaja *velajeta*.

SEDMA NAZNAKA

Obuhvaća četiri tačke.

Prva tačka:

Šerijat je rezultat Božanskog obraćanja potekao izravno – bez ikakvog zaklona ili zastora – sa položaja Apsolutnog Gospodarenja i Jednoće.

Najviši nivo *tarikata* i najuzvišeniji stepen *stvarnosti* samo su djelići Šerijata. To dvoje su, dakle, uvijek i zauvijek u službi Šerijata, njegova su sredstva i predstavnici. Njihovi rezultati i ciljevi neosporni su šerijatski propisi.

Dakle, *tarikati* i *hakikat* su sredstvo i stepenik da bi se dospjelo do šerijatskih istina. Postepeno se sljedbenik normi *tarikata* sve više uspinje do najviših nivoa, na kojima su tajne *tarikata* i smislovi *stvarnosti*, koji su već sadržani u Šerijatu. Tada *tarikati* i *stvarnost* bivaju dijelovi vrhunskog Šerijata. Zbog toga nije ispravno mišljenje dijela sljedbenika *tasavvufa* da je Šerijat spoljašnja ljuštura, dok je stvarnost *tasavvufa* srž, rezultat i svrha.

Tačno, razotkrivanje šerijatskih propisa se razvrstava i razlikuje u odnosu prema nivoima ljudi, moći njihovog razumijevanja i slojevitosti njihovog poimanja, tako da ono što se iz njega ispolji i razotkrije običnim ljudima, nije isto što se razotkriva i ispoljava učenicima.

Pogrešno je misliti da je vidljivi Šerijat – *istinski Šerijat* za obične ljude, a imenom *stvarnosti* i *tarikata* nazivati onaj dio Šerijata koji se razotkriva elitnim ljudima.

Šerijat, naime, posjeduje nivoe prilagođene svim slojevima ljudi.

Na temelju ove tajne, sljedbenici *tarikata* i nosioci *stvarnosti* kad god uznapreduju u svome pravcu, sve im se više uvećava privučenost, želja i slijeđenje pravog Šerijata. Oni čak i najprostije vidove časnog vjerovjesničkog Sunneta pretpostavljaju i usvajaju kao vrhunski cilj i svrhu te nastoje ga slijediti i oponašati.

Jer, u omjeru u kojem Božanska objava nadmašuje nadahnuće, šerijatske norme, koje su plod objave ističu se i nadvisuju norme *tarikata*, koje jesu plod nadahnuća. Stoga i najznačajniji temelj *tarikata* jeste slijeđenje časnog vjerovjesničkog Sunneta.

Druga tačka:

Tarikat i *stvarnost* ne smiju izaći iz okvira sredstva. Ukoliko *tarikat* i *stvarnost* postanu cilj sami sebi, tada čvrsto ustanovljena šerijatska djela norme i slijeđenje časnog Sunneta ostanu formalnost i površne, a srce se usmjeri ka drugoj strani, tada onaj koji je u tarikatu o halki zikra razmišlja više nego o obavljanju namaza, njegovi su mu virдови privlačniji od farzova te se više čuva povrede normi *tarikata*, nego što se čuva teških grijeha. Međutim, tarikatske virدove nemoguće je usporediti s obavljanjem jednog farza u izvršenju šerijatske zapovijedi, niti ga oni mogu nadomjestiti.

Norme *tarikata*, sufijski *virدovi*, i duhovna iskustva u tekiji trebaju biti tek sredstvo ka uzvišenijim i intenzivnijim zadovoljstvima koja se postižu kroz izvršenje farzova i sunneta, nikako ne siju biti sami izvor zadovoljstva. Drugim riječima, tekija mora biti priprema za iskustva namaza koji on obavlja u džamiji, izvršavajući njegove šar-tove i obavljaajući ga kako se to zahtijeva. U protivnom,

onaj koji požuri sa obavljanjem namaza u džamiji, te ga obavi površno i žurno, formalno i ritualno, bez ikakve topline ili duha, misleći da će istinsko zadovoljstvo, iskustva i uzvišenja naći u tekiji, udaljava se od stvarnosti.

Treća tačka:

Pitanje: Može li *tarikāt* biti izvan okvira časnog vjerovjesničkog Sunneta i šerijatskih propisa?

Odgovor: Da, i ne!

Da, jer jedan broj savršenih evlija su pogubljeni sabljom Šerijata.

Ne, jer istrežiteljske evlije složni su u načelu koje u stihu spominje Sa'di Širazi!:

مَحَالِّسَتْ سَعْدِي بَرَاهِ صِفَاظْفَرِ بَرْدَن جَزْدَرِ پِي مُصْطَفَى

Nemoguće je, Sa'di, zadobiti bistrinu

Stazom što ne slijedi pravac Mustafe.

U smislu da je nemoguće da neko dosegne stvarna svjetla *stvarnosti* izvan Puta kojeg je zacrtao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i bez hoda njegovim stopama.

Tajna ovog pitanja je u sljedećem:

Budući da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pečat vjerovjesnika i poslanika, a Allah, dželle šanuhu, mu se obraćao u ime i kao predstavniku čovječanstva, svakako da čovječanstvo ne može ići drugim putem osim onog kojeg je on izložio, te je okupljanje pod njegovim bajrakom jedna nužnost.

I budući da ljudi u ekstazi i zanosu nisu odgovorni za svoja odstupanja, jer u čovjeku postoje rafiniranosti koje

ne podliježu odgovornosti, kada čovjekom ovlada dotična rafiniranost, on nije izložen odgovornosti pred šerijatskim obavezama. Budući da u čovjeku postoje i neke rafiniranosti koje ne podliježu čovjekovoj voljnosti, jednako kao što ne podliježu ni odgovornim obavezama, pa čak ne slijede ni mjere razuma, niti slušaju zapovijedi srca i uma, svakako, dakle, da osoba, kad ta rafiniranost ovlada njome – ali isključivo u dotičnim trenucima – odstupanjem od Šerijata ne pada sa nivoa evlija, smatra se opravdanim. No, sve ovo pod uslovom da ne pobija šerijatske činjenice i temelje imana, bilo poricanjem, krivotvorenjem ili omalovažavanjem, može se opravdati. On mora priznavati vrhunsku autoritativnost Šerijata, čak i ako ga ne prakticira. U protivnom, ako čovjeka to stanje potpuno savlada i od njega potekne nešto što odaje pobijanje ili poricanje tih neospornih istina – da nas Allah sačuva od toga – znak je to, onda, njegove propasti.

Ukratko: Sljedbenici *tarikata*, koji izlaze izvan okvira Šerijata, se dijele u dvije skupine:

Jedan dio njih, kao što smo prethodno naveli, ili je savladalo stanje zanosa, ekstaze ili opijenosti, ili je nadvladan i pao pod utjecaj rafiniranosti koje se ne ravnaju po šerijatskim propisima, niti mare za volju, te osoba izađe izvan djelokruga Šerijata.

Ovo iskakanje, međutim, ne nastaje iz nezadovoljstva Šerijatom i njegovog neprihvatanja niti iz odbacivanja šerijatskih propisa, nego on te propise ispušta primoran, bez svoje volje. Postoje evlije koje spadaju u ovu skupinu, a i neki od velikana evlija su neko vrijeme bili među njima obuzeti ovim stanjem. Neki istraživači evlije dosudili su da, pored onih koji se nalaze izvan okvira Šerijata, među

njima ima i onih koji čak nisu u islamu. Samo, uvjet je da ne pobijaju bilo koji propis kojeg je donio Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čak i ako ga ne izvršavaju, bilo iz odsustva razmišljanja o njima, bilo iz nemogućnosti da se usmjere na njih, iz nesposobnosti njihovog shvaćanja, ili njihovog nepoznavanja. Međutim, ukoliko neko od njih sazna za propis pa ga svjesno odbaci i ne prihvati, propao je.

Drugi dio su oni poneseni opojnošću briljantnih duhovnih iskustava *tarikata* i *stvarnosti*. Zato što nisu mogli dospjeti do uzvišenijeg nivoa užitaka šerijatskih činjenica i nemoći da ih dosegnu, oni ih smatraju formalnošću te ih obavljaju ritualno bez užitka. Postepeno umisle da je Šerijat spoljašnja ljuštura, a da *stvarnost* do koje su oni dospjeli jeste osnov, svrha i cilj, te kažu: "*Ja sam to pronašao i to mi je dovoljno*". Tada se počnu ponašati suprotno šerijatskim propisima! Oni koji nisu došli u gubitak svijesti i razuma iz ove skupine, odgovorni su za svoja djela, dožive pad pa čak i propast. Nekima od njih se čak šejtan poigrava i ismijava ih.

Četvrta tačka:

Desi se da neke osobe, koja inače pripadaju nekoj od sekti zablude i novotarije, budu prihvatljive u očima zajednice, a da neke osobe iz istih redova zajednica ne prihvaća i odbacuje, mada ne postoji nikakva vidljiva razlika među njima! Bio sam zbunjen ovim.

Tako, naprimjer, Zamahšeriju², žestokog i fanatičnog mu'teziliju, niko od istražitelja *ehli-sunneta* ne proglašava kafirom, niti ga svrstava u redove zabludjelih, iako su njegovi prigovori protiv njih teški; naprotiv, oni mu iznalaze

opravdanje i način da ga spase. S druge strane, Ebu Alija el-Džubbajja³, koji je također jedan od imama mu'tezilija, iako je mnogo umjereniji od prvoga, istraživači *ehli-sunneta* proganjaju i njegove stavove ubrajaju u odmetništvo od vjere. Ovo je uveliko okupiralo moje razmišljanje, a zatim sam, Božijom naklonošću, shvatio:

Zamahšerijine kritike *ehli-sunneta* izviru iz ljubavi prema istini u koju poziva njegov pravac koji on smatra ispravnim. Naprimjer, njegove riječi da istinska neprikosnovenost Allahova, Slavljen je On, po njemu, nameće nužnost da su životinje stvoritelji svojih postupaka. Otuda, iz ljubavi potekle iz uvjerenja u neprikosnovenost Hakka, dž.š., on odbacuje načelo *ehli-sunneta* u pogledu stvoriteljstva nad djelima. Što se tiče drugih imama mu'tezilijskog pravca koji su odbačeni, oni nisu porekli pravac *ehli-sunneta* iz pretjerane ljubavi prema Hakku, nego zbog kratkoće svojih umova koji ne dosežu uzvišena načela *ehli-sunneta* i zbog nemoći svojih uskih umova da sagledaju prostrane zakone *ehli-sunneta*. Stoga se njihova mišljenja odbacuju, a oni protjeruju.

I kao što se odstupanje mu'tezila od pravca *ehli-sunneta* javlja u dva vida, navedeno je u knjigama teoloških rasprava, tako i sljedbenici *tarikata* koji izađu iz okvira časnog Sunneta i njihovo razmimoilaženje s njim, također se javlja u dva vida:

Prvo: da neko od evlija bude ponesen svojim stanjem i pravcem onako kao što je Zamahšerija bio povučen svojim mezhebom, donekle zanemarivši norme Šerijata do kojih njegova iskustva još nisu dosegula.

Drugi dio smatra kako norme Šerijata, ne daj Bože,

uopće nisu bitne u odnosu na načela i pravila *tarikata*, jer je njihovo usko shvatanje nemoćno pojmiti ta obimna iskustva i njegov kratki položaj ne može dosegnuti te uzvišene norme.

OSMA NAZNAKA

U njoj je osam zamki i opasnosti:

Prva: jeste zamka u koju upadaju sljedbenici sufijskih *tarikata* – tj. oni koji ne slijede vjerovjesnički Sunnet na ispravan način – a to je da odabiraju položaj evlija (*velajet*) nad vjerovjesništvo! Već smo ranije, u *Riječi dvadeset i četvrtoj* i *Riječi trideset i prvoj*, razjasnili mjeru u kojoj vjerovjesništvo nadvisuje *velajet* i u kojoj je svjetlost *velajeta* slabša naspram blještećeg svjetla vjerovjesništva.

Druga: jedan dio onih koji su u *tarikatu* daju prednosti onim evlijama koji pretjeruju, nad časnim ashabima, r.a., pa ih čak vide u nivou vjerovjesnika. U *Riječi dvanaestoj* i *Riječi dvadeset sedmoj*, o idžtihadu, te u posebnom dodatku o ashabima, objasnili smo kako to da časni ashabi posjeduju istaknute odlike nastale druženjem s Vjerovjesnikom, tako da evlijama ne može poći za rukom da uopće dostignu njihov stepen, a kamoli da ih nadmaše. A definitivno ne mogu dosegnuti ni nivo vjerovjesnika.

Treća: jeste da neki ekstremni i fanatični sljedbenici *tarikata* daju prednost evradima i normama svoga *tarikata* nad zikrovima iz časnog vjerovjesničkog Sunneta i otuda skliznu stazom odstupanja od vjerovjesničkog Sunneta i njegovog napuštanja, dok se istovremeno pretrpavaju virdovima svoga *tarikata*. Na taj način dolaze u stanje nemarnosti i nehaja spram normi časnog vjerovjesničkog

Sunneta, pa upadaju u provaliju.

U mnogim *Riječima*, mi smo potvrdili, a još ranije vrhunski imami i istražitelji *tarikata*, poput Imama el-Gazalija i Imama er-Rabbanija, kategorično izjavili:

“*Slijedenje jednog od vjerovjesničkih Sunneta kod Allaha vrijednije je od stotine posebnih nafila. Jer kako god jedan farz preteže nad hiljadom sunneta, i jedan vjerovjesnički sunnet preteže nad hiljadom adaba tasavvufa.*”

Četvrta: neki ekstremni sljedbenici *tasavvufa* pogrešno misle da je nadahnuće ravno Božijoj objavi, kao što smatraju i da je nadahnuće jedna vrsta Božije objave te upadaju u ovaj opasni jaz. Već smo ranije u *Riječi dvanaestoj* i *Riječi dvadeset petoj*, vezanoj za nadnaravnost Kur’ana, te i u drugim poslanicama, dokazima utvrdili kako je Božija objava uzvišena, visoka, blistava, svijetla, univerzalna i sveobuhvatna, dok je nadahnuće u odnosu na nju djelimično i blijedo.

Peta: neki sljedbenici *sufizma*, koji nisu dosegнули smisao *tarikata*, nekad budu povučeni i usmjereni na *keramete*, duhovna iskustva i svjetla kojima budu obasuti, a koja ne dolaze na zahtjev, već kao dar koji Allah, dž.š., dodjeljuje kako bi ojačao nejake, potaknuo lijene, ublažio teškoće i dosadu koji ih obuzmu radi iscrpljivanja ibadetom, te stignu dotle da prednost daju *kerametima*, iskustvima i svjetlima i drže ih iznad strogih vjerskih obaveza, služenja vjeri, učenja zikrova i virdova te tako upadaju u opasnost.

Ranije smo u trećoj tački *Šeste naznake*, a i u drugim *Riječima*, sažeto iznijeli da je ovaj dunjaluk dom služenja i rada, a nije dom za uživanje u zaslugama i nagradama, pa

oni koji požele ubirati plodove svojih djela u ovom prolaznom životu, pored toga što uzimaju prolaznu dunjalučku nagradu u zamjenu za trajne i vječne ahiretske plodove, sve više pokazuju vezanost i trajni ostanak na dunjaluku i želju za uživanjem u njemu, što uzrokuje splašnjavanje njihove željnosti i očekivanja posmrtnog života. Počinju voljeti ovaj dunjalučki život, jer u njemu nalaze neke od ahiretskih plodova.

Šesta: to je provalija u koju upadaju neki sljedbenici sufijskih *tarikata*, koji nisu sljedbenici *stvarnosti* kada zbrkaju stvari i umisle da sjene položaja *velajeta* i njegovi minijaturni djelići, ustvari su istinski, univerzalni i izvorni položaj.

U *Grani drugoj Riječi dvadeset i četvrte* i u drugim *Riječima* smo izvan svake sumnje utvrdili da se sunce pomoću ogledala umnožava; iako je brojnost njegovih likova ravna brojnosti ogledala u kojima se ono reflektira te ti likovi posjeduju i sunčevu svjetlost i toplotu. Ipak ta svjetlost nije izvorna ni ista, niti je toplota ista, nego su njihova svjetla blijeda u poređenju sa stvarnim suncem.

Tako isto i položaj vjerovjesništva i položaj velikana među evlijama posjeduje nešto od hladovine pod koju kad uđu sljedbenici *tarikata*, pomišljaju kako su oni na višem stepenu od znamenitih evlija, pa čak i od vjerovjesnika – da nas toga Allah sačuva – te upadaju u provalije.

Da bi se spasili svih zamki i provalija prethodno spomenutih, potrebno je da načela imana i temelje Šerijata sljedbenici *tarikata* trajno uzmu za svoga duhovnog upravitelja i odstupe od svojih duhovnih iskustava te prizora te ukore se kad god su u oprečnosti s tim temeljima.

Sedma: to je provalija u koju se oklizne dio nosilaca duhovnih iskustava i zanosa, među sljedbenicima *tarikata*, kad se okrenu prema hvalisavosti, kapricu, ispuštanju ekstatičnih poklika, traženju ljudskog uvažanja i sticanju vjerske autoritativnosti, te ovim brzim činima daju prednost nad zahvalnošću, činjenju dove, upućivanju molbe i neovisnošću od ljudi. Dok, pobožnost Muhammedova, salallahu 'alejhi ve sellem, koja je najviši nivo pobožnosti, okarakterizirana je kao miljeničtvo, odnosno "pobožnost ljubavi".

A temelj i smisao pobožnosti je dova, zahvala, moljenje, skrušenost, nemoć, neimaština i neovisnost od ljudi. Jedino ovim je moguće dosegnuti savršenstvo te *stvarnosti*, stvarnosti pobožnosti.

Da, jedan broj velikih evlija su, mimo svoje volje privremeno ispoljiti hvalisavost, zahtijevnost i ekstatične poklike. Nije, stoga, kad se radi o ovoj tački dozvoljeno svjesno ih slijediti u ovom njihovom stanju. Oni jesu na Pravom putu, ali, nisu uzor koji treba slijediti. Zato nije moguće pratiti ih i oponašati njihov uzor.

Osma: jeste provalija u koju se okliznuo dio sljedbenika *tarikata* samodopadljivih i koji su nestrpljivi, pa žele uživati na dunjaluku u plodovima položaja evlija umjesto njihovog ubiranja na ahiretu. Mnogi ajeti Kur'ani-kerima, poput:

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

A život na ovom svijetu je samo varljiva naslada (Ali'Imran, 185.) jasno objavljuju to što smo utvrdili ranije u mnogim *Riječima*, da jedan plod iz svijeta vječnosti nadmašuje hiljadu bašči ovog prolaznog života. Bolje je,

onda, te blagoslovljene plodove ne jesti ovdje, a ako budu dati bez traženja ili želje za njima, obavezno je iskazati pohvalu i zahvalnost kod njihovog primanja – a ne kao da su nagrada – nego kao da su jedan ukaz dobrote i darežljivosti od Allaha, u svrhu stimuliranja.

DEVETA NAZNAKA:

Ovdje ćemo ukratko navesti devet iz velikog obilja plodova i koristi *tarikata*:

Prvi: Ukazivanje, razotkrivanje i jasna uočljivost iman-skih činjenica do stepena viđenja izvjesnosti, posredstvom pravog i ispravnog *tarikata*. Ove su činjenice vrela neprolaznih riznica u vječnom blagostanju, njihovo blago i ključevi.

Drugi: Postati pravi čovjek – tako što *tarikata* postane sredstvom pokretanja ljudskog srca, koje se smatra središtem ljudskog tijela, pogonskom oprugom i upravljачem prema Allahu, stavljanjem srca u pogon, aktiviraju se sva ostala rafinirana svojstva i usmjeravaju prema svrhama radi kojih su stvorena, čime se realizira ljudska stvarnost.

Treći: U njihovoj kretnji stazom tarikatskog postupanja i ponašanja i usmjerenju ka posmrtnom a zatim ahiretskom životu prihvatiti neki od lanaca *tarikata* te biti saputnik i drug u toj presvijetloj karavani na putu prema vječnosti; osloboditi se iz divljine individualnosti i samotinja i uspostaviti veze prijateljstva i ljubavi te sa njima steći osjećaj duhovne prijaznosti u dunjalučkom i posmrtnom životu; osloniti se na njihovo jedinstveno i složno mišljenje radi otklanjanja sa duše navale sumnji i nedoumice; te

uvažavanje svakog duhovnog učitelja i upravitelja kao autoriteta i nepopustljivog oslonca te tako odbaciti zablude i umišljaja kad se pojave u mislima.

Četvrti: Ispravni i nepomućeni *tarikāt* omogućava dosezanje užitka u spoznaji Allaha u imanu i ljubavi prema Njemu; u toj spoznaji i tim shvatanjem i dosezanjem je čovjekovo oslobađanje od potpunog osjećaja surovosti koja ga obuzima u životu na ovome svijetu te izvlačenje iz bolne tuđine, koju osjeća naspram univerzuma.

U brojnim *Riječima* smo ustanovili da sreća na oba svijeta, slast nepomućena patnjom, ugodnost nepomiješana sa surovošću i grubošću te istinski užitak i blagostanje, nalaze se isključivo u činjenicama imana i islama. Također smo u *Riječi drugoj* objasnili da iman sadržava sjeme džennetskog stabla Tuba. Dakle, odgojem koji se nalazi u *tarikatu*, to sjeme proklijava, izrasta i razvija se.

Peti: Osjećaj za prefinjene istine u šerijatskim dužnostima i njegovo uvažavanje pomoću budnosti srca koje se razvija kroz zikir, tj. spominjanje Allaha, a što je potpomognuto odgojnom metodom *tarikata*. Time poslušnost i pobožnost postaju mjesto pobuđivanja željnosti i ljubavi, a ne zamora i opterećenja.

Šesti: Postizanje stanja pouzdavanja, stepena zadovoljstva i nivoa predanosti. Ovi su položaji istinsko sredstvo i izvor iskušavanja istinskog užitka, blagostanja, čistog oraspoloženja, slasti koju ne narušava žalost i prijaznosti do koje nema pristupa nelagoda.

Sedmi: Čovjekovo izbavljenje od potajnog širka, pretvaranja, usiljenosti i sličnih pokudnih svojstava kroz *ihlas*, tj. iskrenost koja je najbitniji uvjet kod sljedbenika *tarikata*,

kao što je i njegov najznačajniji rezultat. Tako isto i oslobađanje od opasnosti duše što nagoni na zlo i od izraslina sebičnosti kroz pročišćenje duše, što je praktični zahvat u *tarikatu*.

Osmi: U *tarikatu*, stalnom srčanom prisutnošću i spokojnošću, prodornom voljom, čistom namjerom i odlučnošću – koje postiže zikrom srca i razmatranjem uma – čovjek svoje dnevne navike dovodi do stepena ibadeta i dunjalučke poslove pretvara u ahiretske, pa tako kapital svog života dobro i lijepo iskorištava, čime minute življenja pretvara u sjemenje iz kojeg se rastvaraju cvjetovi i klasje ahiretskog života.

Deveti: Sljedbenik *tarikata* postiže rad na putu dosezanja nivoa savršenog čovjeka, kroz srčano uzdizanje, duhovnu uzvišenu borbu, uzvišenje njegovo u duhovnom životu; odnosno, dostizanje do nivoa istinskog mu'mina i potpunog muslimana; odnosno, dosezanje istina imana i islama, a ne njihove forme; odnosno, da čovjek u ovom svemiru i na neki način predstavnik svemira bude rob samo Gospodara svjetova, predmet Njegovog uzvišenog obraćanja, a istovremeno blizak Allahu i Njegov prijatelj, kao da je on ogledalo Njegovih manifestacija i tako pokazati da je uistinu u najljepšem obličju te time dokazati superiornosti ljudskog roda nad melecima pa na krilima imana i Šerijata, uzljetjeti do najviših položaja i na ovom dunjaluku posmatrati vječno blagostanje i ući u njega.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْأَكْبَرِ فِي كُلِّ عَصُورٍ وَالْقُطْبِ
 الْأَعْظَمِ فِي كُلِّ دَهْوَرٍ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي تَظَاهَرَتْ حِشْمَةُ
 وَوَلَايَتِهِ وَمَقَامُ مَحَبَّتِهِ فِي مِعْرَاجِهِ وَأَنْدَرَجَ كُلُّ الْوَلَايَاتِ فِي ظِلِّ
 مِعْرَاجِهِ وَعَلَى إِلَهٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio.

“Moj Allahu, spusti svoj salavat na Najvišeg Gavsā svih vremena, i na Vrhovnog Duhovnog stožera svih doba, našega sejjida Muhammeda, čijeg se velajeta neporočnost i miljenitva položaj ukazao na Mi‘radžu, te se svaki drugi velajet svrstao pod sjenu njegovog Mi‘radža; i na njegovu obitelj i ashabe sve skupa.”

Amin! Zahvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova.

DODATAK

*Ovaj kratki dodatak posjeduje ogromnu važnost
i koristi za svakog*

Mnogo je puteva i staza koje vode do Allaha, dželle šanuhu. Izvor svih istinskih *tarikata* i pojilište svih ispravnih pravaca jeste Kur'ani-kerim. Ipak, neki od tih puteva su kraći, sigurniji i univerzalniji od drugih.

Iz izljeva Kur'ani-kerima sam se okoristio – i pored svog ograničenog razumijevanja – spoznajom kratkog puta i prijeke staze, a to je:

Put *nemoći, neimaštine, samilosti i razmišljanja*.

Da, i nemoć je, poput zaljubljenosti – možda još i kraći i sigurniji put – što, putem pobožnosti i ibadeta, dovodi do Voljenog.

Tako i neimaština dovodi do Allahovog imena *Milostivi*, i samilosnost je put možda još i djelotvorniji, prodorniji, i obuhvatniji koji, poput zaljubljenosti, vodi do Allahovog imena *Samilosni*.

I razmišljanje je također poput ekstatične zaljubljenosti, samo je ono bogatiji, blistaviji i širi put, pošto sljedbenika dovodi do imena *Mudri*.

Ovaj put nije poput onog što ga slijede *tarikati* nečujnog duhovnog zalaganja – koji imaju deset faza kao ekvivalent

deset ljudskih rafiniranosti – i *tarikati* čujnog duhovnog zalaganja (*zikra*) – koji imaju sedam faza naspram sedam stadija ljudske duše. Ovaj put podrazumijeva samo četiri faze i on je istina, on je Šerijat više nego što je sufijski *tarikat*.

Nek se pogrešno ne shvati, smisao *nemoći*, *neimaštine* i *nesavršenosti* jeste u ispoljavanju svega toga pred Allahom, dž.š., a ne u njihovom ispoljavanju pred ljudima.

Što se tiče virdova i zikrova ovog kratkog puta, oni se svode na postupanje prema vjerovjesničkom Sunnetu, izvršavanju farzova i na čuvanju od velikih grijeha – posebno obavljanje namaza skrušeno i na način kako je potrebno, te na obavljanje tespihata nakon namaza.

Ajet:

فَلَا تَزْكُوا أَنفُسَكُمْ

Zato nemojte pohvalu sami sebi davati (En-Nedžm: 32.), ukazuje na prvu fazu.

Ajet:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ

I ne budite kao oni koji su zaboravili na Allaha, pa je učinio da zaborave sami na sebe (El-Hašr: 19.), ukazuje na drugu fazu.

Ajet:

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

Dobro koje ti se dogodi, od Allaha je; a nesreća koja te zadesi je od tvoga nefsa (En-Nisa', 79.), ukazuje na treću fazu.

Ajet:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

Sve će, samo ne On, propasti. (El-Kasas: 88.), ukazuje na četvrtu fazu.

Slijedi veoma skraćeno pojašnjenje ovih četiriju faza.

Prva faza:

Smisao na koji ukazuje ajeti-kerim:

فَلَا تَرْكُوا أَنْفُسَكُمْ

Zato nemojte pohvalu sami sebi davati jeste: ne opravdavati pošto-poto svoj nefs. Jer čovjek po svojoj sklonosti i prirodi voli samo sebe samoga, ustvari i ne voli ništa, a da prvenstveno ne voli sam sebe. On žrtvuje sve ostalo radi svog nefsa; sebi daje pohvalu koja dolikuje samo Onome koji se obožava; svoj nefs drži neprikosnovenim i pravda se, ustvari, uopće ne prihvaća nikakvu manjkavost svoga nefsa, onako kako to dolikuje samo Njemu Obožavanome; svoj nefs tako žestoko brani na način približan obožavanju. Tako da ustrojstva koja je Allah u njega pohranio kako bi Njemu iskazivao zahvalnost i svetost, okreće prema sebi i koristi u svoju korist, te ga obuhvati smisao iz ajeta:

مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ

Koji je za boga sebi uzeo strast (El-Furkan: 43.), dakle, vidi samo sebe, pouzdava se u sebe i divi se sam sebi.

Na ovom stupnju, u ovoj fazi, izbistrenje i očišćenje nefsa je: ne opravdavati svoj nefs i ne truditi se dokazivati njegovu ispravnost.

Druga faza:

Lekcija koju diktira ajeti-kerim:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ

I ne budite kao oni koji su zaboravili na Allaha, pa je učinio da zaborave sami na sebe – koji su zaboravili sebe i koji nemaju svijesti o svom stanju. Kad razmišlja o smrti, okreće je prema drugima, a kada vidi prolaznost i nestanak, kao da se to njega ne tiče. Jer, pretpostavka nagonske duše je da u poziciji služenja rada i zaduženja ignorira sebe i zaboravlja na sebe, dok se u položaju uzimanja nagrade grčevito dosjeća sebe.

Njezino izbistrenje, očišćenje i odgoj u ovoj fazi jeste:

Raditi u suprotnosti s ovim stanjem – tj. u slučaju kad treba zaboraviti sebe, sjetiti se i ne zaboraviti. Drugim riječima, sebe zapostaviti kod uzimanja koristi i nagrada, a o sebi misliti u vezi sa služenjem i smrću.

Treća faza:

Jeste smisao u koji upućuje ajeti-kerim:

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

Dobro koje ti se dogodi, od Allaha je; a nesreća koja te zadesi je od tvoga nefsa – tj. pretpostavka je nagonske duše da ona dobro pripisuje sama sebi, što je dovodi do hvalisavosti i samodopadljivosti. Na čovjeku je, onda, da u ovoj fazi kod svoje duše vidi samo nesavršenost,

manjkavost, nemoć i neimaštinu, a sve svoje ljepote i savršenstva vidi kao ukaz dobrote i blagodati od svog Uzvišenog Tvorca, te ih tako prima da pritom, umjesto hvalisavosti, iskazuje zahvalu, a umjesto da ispoljava gordost, zahvaljuje Mu.

Izbistrenje duše na ovom nivou nalazi se u smislu ajeti-kerima:

قَدَافَلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا

Uspio je onaj ko je izbistri (Eš-Šems, 9.). Dakle, znati da je savršenstvo duše u spoznaji njezine nesavršenosti, njezina je moć u nemoći pred Allahom, a bogatstvo u neimaštini i potrebi za Njime.

Četvrta faza:

Jeste smisao kojem poučava ajeti-kerim:

كُلُّ شَيْءٍ إِهَالِكُ الْأَوْجِهَةِ

*Sve će, samo ne On, propasti. Nefs umišlja kako je slobodan, samostalan i nezavisan. Tako umisli svojevrсно gospodarenje – prema Istinski Dostojnom obožavanja – neprijateljski gaji neposluh. Uviđanjem sljedeće činjenice čovjek se spašava toga. Ta istina bi bila: svaka stvar za sebe, u svom nominalnom smislu (*mana-ji ismi*), prolazna je, izgubljena, nastala i ništavna, ali u indirektnom smislu (*mana-ji harfi*) i sa gledišta vršenja funkcije ogledala koje reflektira imena Uzvišenog Tvorca – u smislu njezinih dužnosti i obaveza – ona je prisutna, očigledna, ima i postoji.*

Izbistrenje nefsa u ovoj fazi nalazi se u spoznaji da je njegova ništavnost u njegovom bitku, a njegovo bivanje u njegovoj ništavnosti. Odnosno, kad postane svjestan sebe i smatra da postoji, on utone u tminu ništavnosti veliku poput cijelog svemira. Znači, kad se pouzda i bude zanesen osobnim bivanjem, zanemari svog istinskog Izumitelja, Allaha, on se, poput svica skriven u svom blijedom individualnom svjetlu u neprozirnoj tmini noći, nalazi samotnim, utonulim u beskrajnu tamu rastanka i nestanka. Međutim, ukoliko se ostavi samoljubivosti i uobraženosti te kad uvidi da uistinu sam za sebe nije ništa, nego je ogledalo koje reflektira manifestaciju svoga istinskog Izumitelja, tada nefis postigne neprolazno bivanje i zadobije bivanje svih stvorenja.

Jer, ko pronade Allaha, a sva su bića tek odrazi Njegovih Lijepih imena, pronašao je sve.

Zaključak

Četiri faze ovog puta što se sastoji iz *nemoći*, *neimaštine*, *samilosti* i *razmišljanja* – pojašnjen je u dvadeset šest riječi, iz zbirke *Riječi*, koje istražuju znanost *stvarnosti*, stvarnost Šerijata i mudrost Kur'ani-kerima. Ovdje ipak kratko ukazujemo na nekoliko tačaka. Dakle ovako:

Ovaj je put kraći i bliži od drugih, jer se sastoji iz četiri etape. Tako nemoć, ukoliko se okrene od nefsa, usmjeri se izravno Moćnome, Posjedniku veličine. Dok, pravcem ekstatične ljubavi, koji je najdjelotvorniji pravac što dovede do Allaha ta ljubav i napusti nefis, ali ona bude opsjed-

nuta *apstraktnim* voljenim, a tek kad uvidi njegov nestanak, dosegne Istinskog Voljenog.

Pored toga, ovaj je put sigurniji od drugih, jer na njemu nema nefsanih ekstatičnih poklika niti tvrdnji izvan okvira svoje moći pošto u svom nefsu nalazi samo nemoć, neimaštinu i nesavršenost, kako bi prekoračila granice.

Osim toga, ovaj put je univerzalni put i glavna cesta, jer nije prisiljen pogubiti svemir niti ga pritoriti, kao što su to uradili sljedbenici pravca *jednoće postojanja* (*ehl-i vahdetu'l-vudžud*), pa da bi postigli smirenost i srčanu prisebnost umišljaju da je svemir ništavnost te govore: "*Nema (drugog) postojećeg, samo je On*", kao i sljedbenici pravca *jednoće opažanja* (*ehl-i vahdetu'l-šuhud*) da bi postigli smirenost srca, svemir su pritorili u tamnicu zaborava te izrekli: "*Nema (druge) pojavnosti, samo je On.*"

Dok Kur'ani-kerim sasvim jasno amnestira svemir od nestanka i oslobađa ga tamnice. Ovaj, dakle put, na pravcu Kur'ana, gleda na svemir kao stvorenje potčinjeno svome Uzvišenom Izumitelju koji služi na Njegovom putu. On je manifestna pojava Lijepih imena kao da je ogledalo u kojem se reflektiraju ti odrazi. Odnosno, on ih upotrebljava u doslovnom smislu, a odvaja od nominalnog smisla, tj. čini da budu sluge i potčinjenici. Taj čovjek se spasi nemarnosti i postigne trajnu prisebnost na stazi Kur'ani-kerima. U svemu nalazi put do Hakka, dž.š.

Srž rečenog je: ovaj pravac na sve što postoji ne gleda u nominalnom smislu, tj. ne gleda na to kao da su stvari potčinjene same sebi i svome biću, nego ih odvaja od toga uvjerenja i povjerava im dužnost, a to je da budu potčinjenici Allahu, dželle šanuhu.

BILJEŠKE:

1 – *Es-Sa'di, Šejh Muslihuddin*: jedan od velikana sufijskih pjesnika, prefinjenog izraza. Rođen je u gradu Širazu, a u Bagdad došao radi usavršenja studija vjerskih znanosti u učilištu *Nizamija*. Bio je jedan od murida Šejha Abdulkadira el-Gejlanija. Trideset godina života je proveo među rukopisima i u sricanju stihova, a njegova knjiga *Đulistan* je čuvena. – Prevodilac na arapski.

2 – Ebul-Kasim Mahmud ibn Omer ibn Muhammed Ez-Zamahšeri Džarullah. Rođen je u Zamahšeru godine 467., a umro po povratku iz Mekke Mukerreme godine 538. po Hidžri. Vodeći učenjak svoga vremena u znanosti jezika i tefsira. Njegova su djela *El-Keššaf an hakaiki-tenzil*; *El-Faiku fi garibi-l-hadis* i *El-Mufasssal*, u oblasti gramatike, temelja retorike i drugih znanosti. – Prevodilac na arapski.

3 – Ebu Ali Muhammed ibn Abdulvehhab ibn Selam el-Džubbai, jedan od mu'tezilijjskih imama i čelni poznavalac teoloških rasprava svoga vremena. Za njega se vezuje sekta *džubaija*. Nekim svojim napisima i stavovima izdvojio se iz svog mezheba. Njegovo je porijeklo iz *Džuba*, sela u blizini Basre. Rođen je godine 235. a umro 303. po Hidžri. Njemu se pripisuju brojna djela, samo su sva zagubljena. Među njima je dugački tefsir i knjiga u oblasti temelja vjere, te poslanice kao odgovor režimu i Er-Ravendiju. – Prevodilac na arapski.

Dodatak Riječi dvadeset sedme

Časni ashabi su dostigli vrhunski domet imana

Pitanje: *Rečeno je da su časni ashabi lično vidjeli Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a zatim povjerovali u njega i priznali ga. A mi, iako ga nismo vidjeli, stekli smo vjeru u njega. To znači da je naš iman jači od njihovog. Usto postoje i hadiske predaje koje podupiru ovu našu tvrdnju!*

Odgovor: Časni ashabi, Allahovo zadovoljstvo neka je na sve njih, u vrijeme kada je opća misao cijeloga svijeta bila protiv islama i kada su zauzimali neprijateljski stav prema islamu, oni su, videći samo njegov pojavni ljudski lik, vjerovali tako čvrsto, iskreno i čisto Časnog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponekad i bez viđenja njegovih mu'džiza, a iman im je toliko ojačao i očvrsnuo da ga nisu mogle pokolebati ni sve tadašnje općeprihvaćene ideje što su se protivile islamu. Pojedincima ne samo da nisu potaknule ni najmanju nedoumicu, već nisu mogle izazvati niti lošu primisao kod njih.

Vi, opet, vaš iman uspoređujete sa imanom časnih ashaba. Uprkos tome što je misao islamskog svijeta snaga i potpora vašem imanu, iako niste vidjeli njegov pojavni lik niti ljudsku narav koja je poput jezgra vjerovjesničkog stabla *Tuba*, vi – okom razuma – vidite veličanstvenu duhovnu

ličnost Časnog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, prosvijetljenu nurom islama i istinama Kur’ana, koji izaziva poštovanje hiljadama nepobitnih mu‘džiza. Pa i pored toga se vaš iman saplete u nedoumici i sumnji zbog samo jedne izjave nekog evropskog materijalističkog filozofa. Zar se taj vaš iman može mjeriti sa njihovim veličanstvenim imanom? Gdje je, taj vaš iman u odnosu na iman časnih ashaba.

Pa, o ti koji tvrdiš takvo nešto! Gdje je tvoj blijedi olahki iman koji ponekad ne smogne snage niti obaviti farzove kako priliči, u odnosu na nepokolebljivost i snagu njihovog imana i veličinu njihove bogobojažnosti i pravednosti, koja se uspinje do nivoa dobročinstva?

A što se tiče predaje iz hadisi-šerifa u smislu da “*oni koji povjeruju u mene i ne vidjevši me, bolji su od vas...*”¹, odnosi se samo na određene vrline, i primjenjiv je samo na pojedine osobe. No, tema ovog našeg izlaganja jesu univerzalne odlike, koje se odnose na apsolutnu većinu.

Drugo pitanje: *Neki govore da su dobre evlije i nosioci savršenstva odbacili dunjaluk, te čak i u hadisi-šerifu stoji: “Ljubav prema dunjaluku početak je svih grijeha”². Međutim, časni ashabi su se držali dunjalučkih stvari, bili im privrženi i nisu ih napustili. Čak je dio njih nadmašio i sljedbenike evropske civilizacije u tom pridržavanju dunjalučkih potreba. Kako, onda, možeš reći da je i najniži od tih ashaba poput najuzvišenijeg od Allahovih dobrih evlija?*

Odgovor: Već smo nepobitnim dokazima u *Drugom i Trećem stajalištu Riječi trideset druge* ustanovili da dunjaluk

ima tri aspekta. Ukazivanje ljubavi prema dunjaluku sa aspekta koji pogleda na ahiret i sa aspekta koji pogleda na Božija Lijepa imena, nije manjkavost u pobožnosti, nego stjecište ljudskog usavršenja i unapređenja njihovog imana. I, koliko god se uznapreduje sa ta dva aspekta, postigne se još veća pobožnost i još viša spoznaja Allaha, dž.š. Dakle, dunjaluk časnih ashaba bio je okrenut prema ova dva aspekta. Oni su dunjaluk smatrali ahiretskom njihovom, sijali na njemu, ubirali plodove i nagrade, a sve što je na dunjaluku gledali kao na ogledala što reflektiraju svjetla ukazivanja Lijepih imena, njih promatrali i o njima razmišljali sa željnošću i gorljivošću. Što se tiče trećeg dunjalučkog aspekta, to je prolazni aspekt koji pogleda na ljudske prohtjeve i strasti.

Treće pitanje: *Sufijski tarikati* su put za doseganje istine, a najčudeniji i najuzvišeniji je *nakšibendijski tarikat* koji se smatra glavnom stazom. Njegove temelje su neki od njegovih duhovnih stožera saželi u sljedeću izjavu:

دَرْ طَرِيقِ نَقْشِبَنْدِي لَا زِمَّ امْدِ چَار تَرِك

تَرِكِ دُنْيَا تَرِكِ عَقْبِي تَرِكِ هَسْتِي تَرِكِ تَرِك

“U *nakšibendijskom tarikat*u obavezno je odbaciti četiri stvari: odricanje od dunjaluka i odricanje od onog svijeta; odricanje od sebe i odricanje od odricanja.”

Dakle, odricanje od dunjaluka, time što ga nećeš učiniti svrhom samome po sebi; odricanje od ahireta, kroz obračun sa svojim nefsom; odricanje od sebe, dakle ignoriranjem svog nefsa a zatim odricanje od odricanja, tj.

da ne razmišljaš o tome odricanju kako ne bi zapao u samodopadljivost i hvalisavost. Ovo znači da se istinska spoznaja Allaha i istinska ljudska usavršenost postižu odricanjem od svega mimo Njega, Slavljén je On.

Odgovor: Kad bi čovjek bio sačinjen samo od srca, bilo bi mu shodno odreći se svega mimo Njega, Slavljén je On, pa čak odreći se i Njegovih imena i svojstava, a srce vezati uz Njegovu Bit. Međutim, čovjek, pored srca, posjeduje i mnoštvo drugih rafiniranosti, među kojima su razum, duh, tajna i nefis, a svaka od tih rafiniranosti zadužena je određenom funkcijom i zadato joj je obavljanje određenog zadatka.

Otuda, savršeni čovjek – poput časnih ashaba – sve te rafiniranosti pogoni prema njihovom temeljnom cilju, a to je obožavanje Allaha. Srce, kao starješina, rukovodi i usmjerava svaku rafiniranost prema istini, putem pobožnosti koja im je svojstvena. Pritom brojne armije rafiniranosti kreću se u golemoj povorci širokim i otvorenim poljem, kakav je bio slučaj kod časnih ashaba, r.a. U protivnom, ako bi srce napustilo svoje vojnike, u nastojanju da izbavi samo sebe, taj stav ne bi bio izvor časti i ponosa, nego rezultat nužde.

Četvrto pitanje: *Odakle potječe prigovor na superiornost časnih ashaba? Ko su ljudi koji potiču tu polemiku? Radi čega se ta pitanja potiču u sadašnje vrijeme? I odakle se javlja tvrdnja o dostiznosti do nivoa velikih šerijatskih interpretatora (mudžtehida)?*

Odgovor: Oni koji potežu ova pitanja svrstavaju se u dvije grupe.

Dio njih su vidjeli neke hadisi-šerife i razglasili ih kako bi potaknuli željnost kod bogobojažnih i sljedbenika dobra ovog vremena, te ih ohrabрили u vjeri. Ti su nosioci vjere i znanja, i oni su iskreni. Mi njima nemamo šta prigovoriti, svakako su malobrojni i brzo će se osvijestiti.

Drugi dio su ljudi veoma umišljeni i pretjerano oduševljeni sami sobom. Oni žele objaviti svoje izvlačenje iz fikhskih mezheba pod izgovorom da sebe smatraju na nivou velikih šerijatskih interpretatora, pa čak pokušavaju sprovesti svoje bezvjerstvo i povlačenje iz vjere pod izgovorom da su na stepenu časnih ashaba. Oni su zalutali i upali u sljedeće:

Prvo: u provaliju razuzdanosti, na koji su se naviknuli, a nemoćni su odbiti se od svoje navike, te se odvajaju od Šerijata koji ih sprečava od razvrata. Vidiš kako se neki od njih pravdaju riječima: “Ovo su pitanja podložna interpretiranju, i fikhski mezhebi se razmimoilaze u njima i sličnim pitanjima. To su stavovi ljudi koji su donijeli svoje lično tumačenje, a i oni su ljudi poput nas; I oni mogu pogriješiti. Pa ako je tako i mi poput njih možemo tumačiti, i obavljati ibadete na način koji je nama najprihvatljiviji. Zašto bismo bili primorani njih slijediti!?”

Ti, dakle, nesretnici, ovom šejtanskom podlošću sa sebe su zbacili vezove mezheba. Ranije smo već dokazali u *Riječi dvadeset sedmoj*, poslanici o samostalnom šerijatskom tumačenju – *idžtihad*, koliko je ovaj njihov poziv bez osnove i truho.

Drugo: Vidjevši da se spletkarenjem kroz prigovore samo velikim šerijatskim autoritetima ne zatvara krug, počeli su se suprotstavljati i časnim ashabama, r.a.,

zadovoljstvo Uzvišenog Allaha neka je na njih. Naime, šerijatski interpretatori na sebi nose samo vjersku teoriju, dok bi dotični bludnici željeli oboriti i izmijeniti i nužne vjerske pretpostavke. Pa izjavom: “*Mi smo bolji od šerijatskih interpretatora*”, njihova se namjera ne ispunjava, jer je djelokrug šerijatskih interpretatora teoretska razrada sporednih pitanja, ali ne i temeljnih izvora Šerijata. Stoga vidiš kako dotični, izvukavši se iz mezheba, dotiču se i časni ashaba, koji jesu nosioci temeljnih pretpostavki vjere. Ali, avaj! Ne samo da dotična stoka u ljudskom obliku nije sposobna, nego ni stvarni ljudi, pa čak ni savršeni ljudi ni velikani dobrih evlija, ne bi bili u stanju izjednačiti se ni sa najnižim od časni ashaba. Dokazali smo to u poslanici *Idžtihad*.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُولِكَ الَّذِي قَالَ
لَاتَسْبُوا أَصْحَابِي لَوْ أَنْفَقَ أَحَدُكُمْ مِثْلَ أَحَدِهِمَا مَا بَلَغَ
نِصْفَ مَدِينٍ أَصْحَابِي صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ

Moj Allahu, neka je Tvoj salavat i selam na Tvog Poslanika, koji je rekao:

“Ne vrijedajte moje ashabe! Ne vrijedajte moje ashabe! Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, kad bi neko od vas na Allahovom putu utrošio i brdo zlata poput Uhuda, ne bi dostigao vrijednost ni jednog njihovog pregršta, pa niti pola od toga” ³

BILJEŠKE:

1 – Vjerovatno se misli na hadis: “*Volio bih kad bismo mogli vidjeti našu braću.*” *Neko reče: 'Allahov Poslaniĳe, zar mi nismo tvoja braća?'* *On odgovori: 'Ne, vi ste moji ashabi, a braća su mi oni što još nisu došli..’*” do kraja hadisa. Prenose ga Muslim, 4306, Nisai i Ahmed, Ibn Madže i Malik, svi iz hadisa od Ebu Hurejreta, r.a.. – Prevodilac na arapski

2 – Prenosi ga Bejheki u *Eš-Šu'abu* sa dobrim lancem prenosilaca od Hasana el-Basrija, a on izravno prenosi od Poslanika (u *Kešfu-l-Hafa'u* su pojedinosti). Sujuti ga je oznaĳio radi slabosti (*Fajdu-l-Kadir* od El-Manavija 3/168). – Prevodilac na arapski

3 – Hadis se približno jednakim izrazom pojavljuje u *Muslimu*, pod br. 2540 i 2541, 4/1967-1968 i u *Buhariji*, poglavlje o odlikama Vjerovjesnikovih, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ashaba; te kod Ahmeda, Ebu Davuda i Tirmizije, u *El-Manakibu* od Sujutije, kod Nisaije i Ibn Madže. – Prevodilac na arapski

Pismo petnaesto

Evljaluk časnih ashaba

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga!

Cijenjeni brate! Na tvoje prvo pitanje koje glasi:

Poznato je da su i najslabiji ashabi mogo veći od najviših evlija; kako to, onda, da časni ashabi vizijom svoga velajeta nisu razotkrili skrivene pokvarenjake u društvu, te su ovi uzrokovali pogubljenje trojice Ispravnih halifa?

Odgovor je dat u dva nivoa.

PRVI NIVO

Pojašnjenjem jednog istančanog smisla *velajeta*, složenost pitanja će biti odgonetnuta, a to je:

Evljaluk časnih ashaba je *vrhunski velajet* i njegovo izvorište, a primarni osnovi su mu u baštini vjerovjesništva. Njegov put je: izravno pronicanje iz pojavnosti u stvarnost, bez usputnog nailaska kroz međuprostore. To je evljaluk usmjeren na razotkrivanje *Božanske bliskosti*, taj

put *velajeta*, uprkos svojoj izrazitoj kratkoći, veoma je uzvišen i uzdignut, s vrlo malo nadnaravnosti. Otkrovenja i kerameti su na njemu rijetkost, ali su mu odlike i prednosti veoma visoke. Dok se ukazi kerameta kod evlija uglavnom dešavaju bez njihovog izbora, te se kod njih neko djelo što izlazi izvan okvira uobičajenih zbivanja ispolji da to oni i ne očekuju, kao počast od Allaha njima. Glavnina ovih otkrovenja i nadnaravnih počasti javlja im se u periodu tarikatskog vladanja i postupanja i tokom prolaska kroz međuprostor *tarikata*. Kad se do izvjesne mjere oslobode ljudskih ugođaja, postižu neuobičajena nadnaravna stanja.

A časni ashabi, Allahovo zadovoljstvo neka je na sve njih, nisu prinuđeni prevaliti ogromni ciklus tarikatskog vladanja i postupanja da bi stigli do istine, iz razloga što su oni imali čast biti ozračeni svjetlom časnog druženja s Vjerovjesnikom. Oni su, tako, ovom tajnom, bili u mogućnosti u jednom koraku i u jednom sijelu prozrijeti iz pojavnosti u stvarnost. Pa, naprimjer:

Dva su puta dosezanja do *Noći Kadr* (*Lejletu-l-kadr*), koja je, pretpostavimo, izmakla jučer i postala prošlost:

Prvi: podnošenje cijele godine, dan za danom, u iščekivanju da ta mubarek-noć ponovo dođe. Da bi se, dakle, dostigla ta Noć, potrebno je u vladanju i postupanju provesti cijelu godinu. To je pravac kretanja *tarikata*. Većina sljedbenika *tarikata* ide ovim putem.

Drugi: izvlačenjem iz materijalne ljuštore tijela, podložnog vremenskim ograničenjima, i uzdizanje duhom kroz postupak oslobađanja, te istovremeno viđenje i *Noći Kadr* koja je protekla jučer kao i noći uoči Bajrama koja će

uslijediti za nekoliko dana, lično prisutnim kao da se dešavaju upravo danas. Jer, duh nije podložan vremenskim ograničenjima. Tako, kad se ljudska osjetilnost uzdigne do stepena duhovne istančanosti, ta se sadašnjost proširi i sve što u odnosu na druge predstavlja prošlost i budućnost, u odnosu na dotičnog bude poput sadašnjosti.

U svjetlu ovog primjera, pristup do *Noći Kadr* koja je istekla prethodnog dana ostvaruje se usponom do nivoa duhovnosti i viđenjem prošlosti kao da je sadašnjost.

Osnov ove teško shvatljive misterije jeste u razotkrivanju *Božanske bliskosti*.

Pojasnimo to primjerom:

Sunce je nama blisko, budući da se njegova svjetlost, toplota i lik ukazuju u našem ogledalu koje držimo u rukama. Međutim, mi smo daleko od njega. Ukoliko, dakle, steknemo osjećaj njegove neposredne bliskosti sa gledišta prisustva svjetlosti i shvatimo naš odnos s njegovim imaginarnim likom u našem ogledalu te ga spoznamo tim posredstvom i dođemo u doticaj sa stvarnošću njegove svjetlosti, topline i građe, razotkrije nam se njegova neposrednost do stepena da nas podstakne na uspostavu prisnih i bliskih odnosa s njime.

Ukoliko bismo, međutim, htjeli približiti mu se i spoznati ga sa gledišta naše distanciranosti od njega, bili bismo prinuđeni zaputiti se na zbilja dugačko putovanje mišlju i nastupanje umom, kako bismo se mišlju, i po naučnim zakonitostima uspeli do nebesa te odatle stvorili predstavu o suncu što se presijava u svemirskom prostoru. Morali bismo se poslužiti tim zakonitostima i predugačkim istraživanjima da bismo shvatili njegovu građu, svjetlost, toplotu

i sedam boja. Nakon svega toga bismo stekli izvjesnu imaginarnu bliskost s njime, onakvu kakvu je prethodna osoba iz primjera stekla jednim jednostavnim razmišljanjem uz pomoć ogledala.

Na osnovu ovog primjera zaključujemo:

Vjerovjesništvo i *velajet* koji je uslijedio iz njegove baštine, usmjereni su na razotkrivanje *Božanske bliskosti*. Ostali vidovi evlijaluka uglavnom se kreću stazom *Božanske približnosti* i prinuđeni su, prije nego što stignu do svoga željenog položaja, duhovnim vladanjem i postupanjem proći kroz brojne faze.

DRUGI NIVO

Oni koji su bili iza dešavanja spomenutih nereda nisu bili samo malobrojni Židovi, pa da bi ih se moglo opkoliti i spriječiti u stvaranju tog nereda, te ga suzbiti samim otkrivanjem. Naime, ulaskom mnogih ranovrsnih naroda pod okrilje islama, ispreplela su se i izmiješala mnoga u svojoj suštini oprečna i raznorodna strujanja u odnosu na islamsko vjerovanje. Posebno su značajni oni čiji je nacionalni ponos bio pogođen i potresen silovitim udarima našeg sejjida Omera, r.a. U svojim su dušama tajili želju za odmazdom i vrebali pogodnu priliku, budući da im je ranija vjera bila uklonjena, suverenost srušena, a njihova država, koja je bila jezgro njihovog ponosa, ukinuta. Stoga su, svjesno ili podsvjesno, gajili osvetoljubivost prema islamskom hilafetu. Zato je rečeno da su lukavi i podli licemjeri poput Židova takvo stanje u društvu jednostavno okrenuli u svoju korist.

Otuda otpor spomenutim neredima i njihovo suzbijanje

postiglo bi se jedino suočavanjem s njima kroz reformu društva i prosvjetu različitih idejnih pravaca, a ne običnim razotkrivanjem malobrojnih nevaljalaca.

Ako neko prigovori:

Naš sejjid Omer, r.a., je sa minbera dozvao Sariju, jednog zapovjednika u svojim pohodima, koji se od njega nalazio na udaljenosti mjesec dana putovanja,

يَا سَارِيَةَ الْجَبَلِ الْجَبَلِ

“O Sarija, brdu, brdu!”¹. Ovaj njegov zov i instrukcija bili su jedan od uzroka muslimanske pobjede u toj bici. Taj čuveni događaj ističe domet i prodornost njegove izoštrene vizije. Pitanje je, dakle: Kako to da istom prodornom vizijom *velajeta* on nije mogao uočiti i svoga ubicu Firuza, koji mu se nalazio u blizini?

Odgovor: Na ovo ćemo pitanje odgovoriti isto kao što je odgovorio i Ja'kub, a.s.. Neko ga je upitao: “Kako to da si osjetio dašak mirisa Jusufovog sa njegove košulje koja se nalazila na području Egipta, a nisi ga mogao vidjeti u bunaru u tvojoj blizini, na teritoriji Ken'ana?”

On, a.s., mu je odgovorio: “Naše je stanje poput bljeska munje: nekad se javi, a drugi put iščezne. Nekad smo poput osobe na najvišem položaju i vidimo sve oko nas, a drugi put ne vidimo ni do nadnu svoje pete.”

Ukratko: Koliko god čovjek bio utjecajan i posjedovao slobodu izbora, ipak je Allahovo htijenje osnov, a Allahovo određenje sudbine presudno i prevladavajuće. Božije htijenje pobija ljudsko htijenje, u smislu Allahovih riječi:

وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

A vi ne možete prohtjeti ništa a da Allah ne htjedne (El-Insan: 30). Kada dođe Božije određenje, oslijepi ljudsko viđenje i slijepo izvršava Njegovu odluku.

إِذَا جَاءَ الْقَدْرَ عَمِيَ الْبَصَرُ

A kad progovori Božije određenje, zanijemi ljudska moć i ušuti njegovo djelimično htijenje.

* * *

BILJEŠKE:

1 – Ova je pripovijest sahih. Iznose je: Ahmed u poglavlju o odlikama ashaba pod br. 355, sa dobrim lancem prenosilaca; Taberi u *Povijesti* 2/380; Ebu Naim u *Ed-Dalailu*, 3/211; Bejheki u *Ed-Delailu*; El-Lalkai u *Šerhu-s-Sunnah*; Ez-Zejn Akuli u *El-Favaidu*; Ibnul-Arabi u *Keramatu-l-Evlja*; Ibnu-l-Merdevejhi i Ebu Bakr ibn Hallad u *El-Favaidu*; i Ibn Asakir 7/6/1 i 13/63/2, raznim pravicima predaje. Ibn Kesir u *En-Nihajah* kaže: “Ovaj je lanac prenosilaca dobar.” El-Hafiz u El-Isabah, 2/3 kaže: “Lanac prenosilaca mu je dobar”, a isto tako i Ibn Hadžer el-Hejtemi u *Es-Savaiku-l-Muhrika*, str. 101. Vidi i *El-Makasid* pod br. 1331, *Ed-Durar* pod br. 462; *Et-Temjiz* 194; *Kešfu-l-Hafa’* 2/380, te *El-Ĥadisu-s-Sahih*a pod br. 111. – Prevodilac na arapski.

Iz Priloga iz Kastamona

Um i srce su zajedno u Poslanicama Nura

Ovaj sam odlomak napisao kao odgovor na pitanje, i nadam se da će u njegovom izlaganju biti koristi i za vas.

Neki koji su mnogo izučavali knjige evlija i djela učenjaka su me upitali:

“Zašto čitatelj u Poslanicama Nura nalazi iman i pokornost, te osjeća stalnu željnost i novi užitak, mnogo više nego što to nalazi u drugim knjigama?”

Odgovor: Dio klasičnih djela ranijih učenjaka i većina starih djela dobrih evlija istražuju plodove i učinke imana i izljeve spoznaje Allaha, dž.š. To je iz razloga što u njihovo vrijeme nije postojao konkretan izazov niti očigledan nasrtaj da podriva korijene i temelje imana, budući da su ti temelji bili čvrsti i nepopustljivi.

Danas, međutim, postoji jedan nasilni, združeni i sistematski nasrtaj na stupove i temelje imana, tako da je glavnina tih knjiga i djela, koja su se tada obraćale samo pojedincima i odabranim vjernicima, nemoćna odbiti silinu i strahovitost nasrtaja ovoga vremena ili mu se oduprijeti.

A *Poslanice Nura*, budući da su duhovna mu'džiza Kur'ani-kerima, štite temelje i stupove imana, ne na način da se koriste već postojećim imanom, nego dokazivanjem, učvršćenjem, realiziranjem i očuvanjem imana u srcima te

pružanjem zaštite od sumnji i zabluda mnogobrojnim svijetlim dokazima i briljantnim argumentima. Tako svako ko pogled duboko unese u njih, prosudi da su one postale jedna nužnost u ovom vremenu, poput nasušne potrebe za hljbom i lijekom.

Ranije knjige i pisana djela poručuju:

“Budi evlija i osvjedoči se, i uzdiži se ljestvicom nivoa i položaja, promatraj i upijaj svjetla i duhovne izljeve.”

Dok, *Poslanice Nura govore: “Budi ko hoćeš, i promatraj! Jednostavno otvori oči i osvjedoči se u istinu, i spasi svoj iman koji je ključ vječnog blagostanja.”*

Zatim, Poslanice Nura nastoje prvo uvjeriti svoga autora, a zatim se obraćaju drugima; stoga, lekcija koja je dovoljno uvjerljiva za dušu svoga autora što ga nagoni na zlo, i sposobna je u potpunosti ukloniti njezine primisli i nedoumice, jeste, bez sumnje, jedna snažna lekcija, jednako koliko i bistra, te sama može odbiti struju moderne zablude koja je – svojim uređenim i združenim formacijama – poprimila strahovitu duhovnu ličnost, pa se čak direktno sa njom sukobiti i nanijeti joj poraz.

Pored toga, Poslanice Nura, za razliku od ostalih djela učenjaka, ne slijede put samo stopama razuma, njegovih dokaza i pogleda, niti se kreću, kao što je slučaj kod sufijjskih evlija, samo putem srčanih iskustava i otkrovenja. One se kreću trasom sjedinjenja i usklađenja uma i srca, uz saradnju duha i drugih rafiniranosti, i uzlijeću do najvišeg vrhunca te dosežu do uzvišenih stepeni, dokle ni pogled agresivne filozofije, a kamoli koraci i stope, ne može doprijeti.. One ističu svjetla imanskih činjenica i izvode ih na slijepe oči filozofije..

Iz Priloga iz Emirdaga

Mjesto kerameta u Poslanicama

بِسْمِهِ وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo!

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga!

Iskrena i cijenjena braćo!

U srcu mi se javilo upozorenje da vam izložim četiri pitanja:

Prvo: jeste odgovor na pitanje što se nameće jezikom stanja i govora, iz raznih situacija i pojava. Kaže se, naime: Budući da *Poslanice Nura* posjeduju nadnaravne počasti i u svome čitatelju proishode napredak u razotkrivanju istina imana više nego što ih proishode *sufijski tarikati*, pa čak i jedan dio iskrenih učenika *Poslanica* jesu, s izvjesnog aspekta, dobre evlije; zašto onda kod njih nisu uočljive pojave i duhovna iskustva i otkrovenja i opipljive, materijalne nadnaravne počasti, kao što je to slučaj kod evlija, a ni oni se za to niti zanimaju, niti to očekuju. Koji je smisao ovoga?

Odgovor:

Prvo – razlog je u smislu iskrenosti, jer kratkotrajna duhovna iskustva i nadnaravne počasti na dunjaluku kod

ljudi koji nisu uspjeli savladati svoju dušu što nagoni na zlo, postanu same sebi cilj te kod njih sama ta iskustva budu motiv za obavljanje ahiretskih djela. A to iskvaruje iskrenost, jer se ahiretskim djelima ne teži stjecanju dunjalučkih ciljeva niti se njima potražuju duhovna iskustva i užici; ukoliko bi se ta iskustva tražila, iskrenost bi bila iskvorena.

Drugo – nadnaravne počasti i otkrovenja se ukazuju radi poticanja pouzdanja u dušama sljedbenika *tarikata* iz reda običnih ljudi, koji posjeduju iman kao sljedbenici, a nisu dostigli nivo ostvariteljskog imana. Nekad se ukazuju radi ojačavanja slabih, koje obuzimaju sumnje i nepouzdanje. Međutim, dokazi koje navode *Poslanice Nura* u pitanjima imanskih činjenica – kao što ne ostavljaju prostora sa bilo kog gledišta pojavi nedoumica i sumnji tako ne ostavljaju ni potrebu za ukazima nadnaravnih počasti i otkrovenja radi smirenja srca uvjerljivosti. Ostvariteljski čvrsti iman, kojeg opredmećuju *Poslanice Nura*, je umnogome uzvišeniji od nadnaravnih počasti, otkrovenja i duhovnih iskustava. Stoga istinski učenici *Nura* ne teže za takvim kerametima.

Treće – jedno od načela Poslanica Nura jeste da osoba duboko u duši nastoji spoznati svoju manjkavost i dadne se na služenje imanu u jedinoj težnji za stjecanjem Allahovog zadovoljstva, bez osvrta na sve drugo.

Dok postojeće razmimoilaženje među sljedbenicima *tarikata*, koji su, inače, nosioci nadnaravnih počasti i naslađuju se duhovnim otkrovenjima, uz i postojanje izvjesne zavisti i konkurencije među njima, a posebno u ovo doba u kojem široko preovladava sebičnost i uobraženost – sve je to, dakle, navelo sljedbenike nemarnosti da steknu

loše mišljenje o tim dobrim i blagoslovljenim ljudima, pa ih optužuju za samoljubivost.

Otuda uviđamo zašto učenici *Nura* za sebe ne traže nadnaravne počasti i otkrovenja, zašto ne uzdišu za tim stvarima, te kako je ovakav stav za njih najbitnija obaveza i neophodnost.

Pored toga, u pravcu kojega slijede *Poslanice Nura* ne pridaje se važnosti pojedincu, budući da se svi – u smislu duhovnog udruženja i bratstva, duhovno se utapajući jedni u druge – zadovoljavaju onim što im *Poslanice Nura* pružaju od hiljada znanstvenih kerameta i lahkoće širenja imanskih istina – do berićeta što ga ti učenici nalaze u svome životu i drugih Božanskih počasti u kojima svi općenito pronalaze zadovoljstvo. Stoga oni ne tragaju za ličnim savršenstvima i dodatnim počastima.

Četvrto – poznato je da se na stotine dunjalučkih bašči ne mogu ni približno usporediti sa tek jednim džennetskim stablom, iz razloga što je prvo prolazno, a ovo drugo vječno. Također i da materijalna ljudska osjetila, slijepo zadivljena brzom nasladom, više vrednuju jedan plod sada, nego cijeli vrt džennetskih blagodati kasnije. Stoga učenici *Nura* ne traže duhovna iskustva i otkrovenja na dunjaluku, kako se nagoniska duša ne bi okoristila tim naravnim ljudskim stanjem.

Stanje slično položaju učenika *Nura* opisuje sljedeća pripovijest:

Pritisak životnih tegoba je jednom dobrom čovjeku iz reda evlija i njegovoj pobožnoj i bogobožnoj ženi dodijao i otežao, a oboje su, inače, uživali visoki položaj kod Allaha. Međutim, mukotrpnost i patnje koje im je nanosila

nužda natjerali su dobru ženu da se požali svome mužu:

“Naša je oskudica neizdrživa.”

Utom njih dvoje pred sobom ugledaše grumen suhog zlata.

Muž reče svojoj ženi:

“Ovaj nam je grumen poslan iz naše palače u Džennetu.”

Najednom njegova mu mubarek žena reče:

“Mada nas je oskudica iscrpila i podnosimo bijedu života, i mada u Džennetu vjerovatno imamo mnogo ovakvog zlatnog grumenja, ipak se bojim da ne upropastimo ovaj grumen iz Dženneta na prolaznom dunjaluku. Molim te da se skrušeno obratiš Plemenitom Gospodaru da povrati grumen na njegovo mjesto u Džennetu, jer mi možemo i bez njega.”

Kasnije su njih dvoje otkrovenjem vidjeli povrat zlatnog grumena na njegovo mjesto u Džennetu.

Tako pripovijeda ovaj događaj.

Poput ovo dvoje požrtvovanih sljedbenika *stvarnosti* u ovom lijepom primjeru, ni učenici Nura u svome stavu ne trče za duhovnim iskustvima i nadnaravnim počastima na dunjaluku.

Pismo deveto

Između nadnaravne počasti i ukaza počasti

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo, Slavljjen je On!

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga!

(Dio pisma kojeg je Ustaz poslao jednom svom odanom učeniku)

....

Drugo:

Vaše pospješenje i uspjeh u širenju kur'anskih svjetala te vaše aktivno djelovanje i gorljivost na tom putu, jeste Božija počast, i, ustvari, ukaz kur'anske nadnaravnosti i Božanske brižljivosti. Čestitam ti, brate! A u povodu spomena nadnaravne počasti te ukaza počasti i brižljivosti, navest ću ovdje razliku između nadnaravne počasti (*keramet*) i ukaza počasti (*ikram*) u ovome što slijedi:

Prikazivanje nadnaravnih počasti, ukoliko nije nužno, nanosi štetu, dok je javno ispoljavanje ukazane počasti iskaz o Božijoj blagodati. Za osobu, dakle, koja ima čast da joj se desi keramet te od nje potekne nadnaravni čin, a ona

je toga svjesna, moguće je, ukoliko je njena duša što nagoni na zlo još prisutna u smislu samodopadljivosti i pouzdanja u svoja otkrovenja, da dešavanje te nadnaravnosti bude način postupnog promicanja u propast (*istidradž*) i prijetnja padanja u stanje uobraženosti.

Ukoliko, međutim, od njega potekne nadnaravan čin i bez njegovog znanja i svijesti o tome, kao, naprimjer: Neka osoba u srcu nosi neko neizrečeno pitanje, pa joj on, tj. osoba koja nosi tu nadnaravnu moć, u potpunosti odgovori na njega u vidu progovaranja istine, i tek kasnije to shvati. Iako je to shvatio, on ne osjeća sigurnost u sebe, nego se time uveća njegovo pouzdanje i smirenost uz Allaha. Reći će: “*Ja imam Čuvara i Nadzornika koji me uzgaja bolje nego što ja pazim sam sebe.*” Njegovo oslanjanje na Allaha porasta.

Ova vrsta nadnaravne počasti je bezopasna, a onaj od koga potekne nije dužan skrivati je. Na njemu je, međutim, da je ne nastoji ispoljavati u namjeri hvalisanja, jer bi možda tako taj nadnaravni čin pripisao sebi samome, budući da spolja gledano u njemu ima i nešto ljudskog sticaja.

Što se tiče ukaza počasti (*ikrama*), on je sigurniji i od spomenute druge vrste nadnaravne počasti (*kerameta*), koja je inače bezopasna, a po meni i istaknutiji je i uzvišeniji. Jer, njegovo ispoljavanje pred ljudima jeste iskaz o Božijoj blagodati, budući da u tome nema učešća ljudski sticaj, nagoniska ga duša, stoga, ne može pripisati sebi.

Tako, brate! Ukazi Božanske dobrote koje sam vidio i opisao ranije, a koji se tiču tebe i mene, posebno u odnosu

na naše služenje Kur'anu, jeste ukaz počasti od Allaha, a njegovo ispoljavanje je iskaz o Božijoj blagodati. Stoga ti i pišem o našoj pospiješenosti od Boga u našoj službi, iz ugla iskazivanja Božije blagodati. Ja znam da to u tebi potiče osjećaj zahvalnosti Allahu, a ne oholosti.

Između nadnaravne počasti i promicanja u propast

I'lem ejuhe-l-aziz! Smisao nadnaravne počasti (kera-meta) nespojiv je sa smislom postupnog promicanja u propast (istidradž), jer je nadnaravna počast, poput mu'džize, djelo Allahovo, a onaj od koga potekne uviđa da je to od Njega, Slavljjen je On, a ne njegovo osobno. On osjeća smirenost u uvjerenju da ga On štiti, nadzire i za njega odabire samo dobro. Tako se njegovo uvjerenje i pouzdanje u Allaha uvećava. Nekad, Allahovim dopustom, on bude svjestan svih pojedinosti nadnaravnog čina, a nekad, opet, ne bude, a to je pogodnije i sigurnije.

S druge strane, kod postupnog promicanja u propast (istidradž), osobi se u nemarnosti razotkriva slika stvari u njihovoj odsutnosti ili ona čini čudnovate postupke; oslanjajući se na sebe i svoju sposobnost, toliko mu ojača sebičnost i samouvjerenost, da počne govoriti:

انَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

“Stekao sam to znanjem svojim” (El-Kasas: 78), i “to mi se razotkrilo zbog bistrine moje duše i prosvijetljenog srca..!”

Ali, ako to razotkrivanje osobi u nemarnosti bude čišćenjem njenog nefsa i prosvjetljenjem srca, onda nema razlike od onih koji su nosioci velajeta početne kategorije.

A što se tiče scene iščezavanja u pravom smislu kod nosilaca velajeta visoke kategorije, koja im, Allahovim dopustom, razotkriva stvari iz nespoznajnog, oni to opažaju osjetilima koja su Allahova, i tu je razlika očiglednija, budući da je iluminacija njihove mističnosti koja se kondenzira u pojavnosti suviše uzvišena da bi bila zabunom pomiješana sa tminom nečega što se pretvara i poziva u sebičnost.

(Arapska nuranijska Mesnevija, str. 376)

Pismo deveto

Kretanje naravnim tokovima

...

TREĆE:

Smatram da je najsretniji čovjek u ovom dunjalučkom životu onaj koji dunjaluk poima kao jedno vojno odmaralište i tako ga prihvaća, te u skladu s tim i postupa. Ovakvim prihvaćanjem on dolazi u mogućnost doseganja najvišeg nivoa i njegovog brzog postizanja, a to je nivo sticanja Allahovog, dželle šanuhu, zadovoljstva. Vrijednost trajnog i skupocjenog dijamanta ne zamjenjuje bezvrijednim komadićima stakla; njegov život prolazi u ugodnosti i ustrajnosti.

Tačno! Sve stvari koje pripadaju dunjaluku, jesu poput lomljivih komadića stakla, dok trajne stvari koje su svojstvene ahiretu dragocjene su poput čvrstog i skupocjenog dijamanta.

Jaka radoznalost, uzbudljiva ljubav, strahovita požuda, žestoka potreba, i uporna želja te drugi slični osjećaji u čovjekovoj naravi, dati su mu da bi on njima postizao ahiretske ciljeve. Stoga, usmjeravanje tih osjećaja i gorljivog zalaganja za prolazne dunjalučke stvari, ustvari je poput zamjene vrijednosti dijamanta bezvrijednim komadićima stakla.

Sljedeća mi je pojedinost naumpala u povodu pitanja kojeg vam navodim, kako slijedi:

Zaljubljenost je jedno snažno ljubavno osjećanje, pa ako se usmjeri na prolazne voljene, ta zaljubljenost će onoga ko je obuzet njome ili dovesti u trajnu bolnu patnju, ili ga navesti da traga za istinskim voljenim, budući da dotični romantični voljeni ne zavređuje tu snažnu ljubav. Pritom se romantična zaljubljenost pretvori u istinsku ljubav.

Dakle, u čovjeku postoji na hiljade osjećaja i svaki od njih – poput ljubavi – postoji u dvije ravni, od kojih je jedna romantična, a druga stvarna.

Pa, naprimjer: zabrinutost za budućnost. Ovaj osjećaj postoji u svakom ljudskom biću. Kad se čovjek duboko zabrine za budućnost, uvidi da nema garancije kako će stići do te budućnosti za koju se zabrinuo i uz to da je ta bliska budućnost zbrinuta u smislu opskrbe – od strane Opskrbitelja – a z to je i vrlo kratka te ona ne zavrjeđuje ovu tešku zabrinutost. Kod toga on pažnju odvrti s nje i usmjeri je na istinsku i trajnu budućnost, nakon smrti, a ona, opet nije zagarantirana nemarnicima.

Pored toga, čovjek ispoljava ogromnu pohlepu za imetkom i ugledom. Ali uviđa da ta prolazna imovina, koja je emanet povjeren njemu u ruke, i taj ugled, koji je stjecište problematične slave i vrelo licemjerja i pogibelji, nisu vrijedni te vruće pohlepe. Kod toga se treba usmjeriti na istinski ugled, koji se nalazi u duhovnim nivoima i stepenima Božanske bliskosti i ahiretske spreme te na istinsko bogatstvo, to jest ahiretska djela pa se ta pohlepa, koja nije ispravna kao jedno sramno svojstvo, preobrati u ispravnu željnost koja spada u pohvalno i uzvišeno vladanje.

Naprimjer: čovjek prkosi, ustrajava i insistira na bezvrijednim, nestalnim i prolaznim stvarima, te osjeti da na nečemu insistira cijelu jednu godinu, a ono ne zaslužuje ni da se na njemu zadržava niti jednu minutu. Upornost i inat ga podstiču da istrajava u stvarima koje su za njega vjerovatno pogubne i štetne. Međutim, čim osjeti da to snažno čulo njemu nije dato kako bi ga trošio na takve isprazne stvari te da njegovo korišćenje na tom polju odudara od stvarnosti i mudrosti, vidiš kako svoju nepokolebljivost, upornost i prkosnost preusmjerava sa tih ispraznih stvari na trajne, uzvišene i visokocijenjene stvari, a to su imanske činjenice, islamski temelji i ahiretska djela. Kod toga se žestoki osjećaj uobraženog prkosa, koji je jedno prezreno svojstvo, preobrati u uzvišeno svojstvo i lijepo naravno obilježje, a to je istinska upornost i nepokolebljiva ustrajnost u istini.

I tako, po modelu ova tri primjera, karakterna ustrojstva čovjeka, ako ih on koristi na putu nagonskog nefsa i dunjaluka, i nemarno kao da će biti ovjekovječen na dunjaluku njih upotrijebi, postanu izvor primitivnog poniženog morala i ponašanja te ishodište razmetljivosti u svemu i staništa ispraznosti iza kojih ne slijedi nikakva korist. Međutim, ako on ta osjetila usmjeri dvokratno – slaba na ovaj svijet, a snažna na drugi svijet, ahiretska djela i moralne postupke, onda ona budu stanište dobrog vladanja i utrput do sreće na oba svijeta – što je u savršenoj skladnosti s mudrošću i zbiljom.

Otuda ja pomišljam da jedan od uzroka odsustva djelotvornosti savjeta savjetodavaca u ovom vremenu jeste da oni ljudima lošeg ponašanja poručuju: “*Nemojte zavijediti! Nemojte biti pohlepni! Nemojte mrziti! Nemojte biti*

tvrdoglavi! Nemojte voljeti dunjaluk!”, drugim riječima rečeno: “*Promijenite svoju narav*” – a to je jedno zaduženje koje oni naočigled ne mogu izvršiti. Međutim, ako bi im rekli: “*Uložite svaki vid ovih svojstava na dobro, promijenite njihov tok!*” tada bi savjet djelovao, izvršio utjecaj na duše i bio bi u domenu ljudskog htijenja i izbora.

Put ashaba

Znaj, duša je jedna čudna stvar! Riznica je bezbrojnih pomagala i neograničenih mjerila za doseganje manifestacije bogatstva Lijepih imena, ako je izbistrena; a špi-lja zmija, škorpija i insekata, ako je pogana i neposlušna, najdoličnije je – a Allah najbolje zna – da ona bude trajna, a ne prolazna, jer trajnost uz izbistrenje – kako je bio pravac ashaba – u smislu mudrosti je za nju prikladnija od potpune smrtnosti, što je pravac većine evlija.

Da, u klici duše postoji žestoka glad, golema potreba i čudesan ukus. Pa ako se promijeni tok njezine naravi, pokudna pohlepa se preobrati u nezasitu željnost; njezina pogubna uobraženost postane sredstvo izbjavljanja od svih vrsta širka. A njezina vruća zaljubljenost u sebe i svoje biće se preobrati u subjektivnu ljubav prema svome Gospo-daru... I, tako, sve dok se njezina zlodjela ne preobrate u dobročinstva.

(Arapaska nuranijska Mesnevija, str. 378)

Odsjaj šesnaesti

Privlačna moć dove

Prvo pitanje:

Neka su me braća, poput sejjida Abdullaha Čaprazzade, a i još neki drugi ljudi, obavijestili kako su ljudi od otkrovenja bili donijeli vijest o pojavi znakova u ovom proteklom *ramazanu* što najavljuju uspjehe *ehli-sunneta i džema'ata* i da će se od njih otkloniti nevolje, međutim ništa slično se nije desilo!

Upitali su me, dakle, kako evlije i nosioci otkrovenja poput njih mogu izjaviti nešto što je u suprotnosti sa stvarnošću?

Sažetak odgovora koji sam im odmah dao iz bisera svoga srca jeste:

U hadisi-šerifu se navodi smisao da ponekad nesreću u silasku presretne sadaka, te je spriječi'.

Iz ovog hadisi-šerifa se jasno ističe da dešavanja koja su Bogom određena, stižući iz svijeta nepoznajnog u sferu dešavanja, stižu vezana uz neke uvjete. Ukoliko ispunjenje uvjeta bude odgođeno te njihovo dešavanje bude odgođeno, odgođena budu i dešavanja iz Božijeg određenja koja spoznaju evlije, nosioci otkrovenja, budući da ona nisu apsolutna, nego uvjetovana, tako da u odsustvu tih uvjeta ni oni se ne dese. Međutim, neka dešavanja kao, naprimjer *edžel*, već su upisani kao apsolutna na *Ploči Opozivanja i Izvršenja*,

koja je svojevrsni registar *Praiskonske ploče*. Duhovno otkrovenje se rijetko uspne do *Praiskonske ploče*, čak veći-na otkrovenja ne može ni pristupiti dotle.

Na temelju ovoga slijedi:

Nagovijesti koje su donesene o mjesecu *ramazanu*, Kurban-bajramu i drugim vremenima, na temelju interpretacije i svojevrsnih duhovnih otkrovenja, zbog neispunjenja njihovih uvjeta nisu stigla u sferu dešavanja. Njihovi izvještači se ne smatraju lažovima, budući da su ta dešavanja bila određena, ali se nisu ostvarila zbog izostanka njihovih uvjeta, pošto bez tih uvjeta nema ni dešavanja.

Da! Iskrena dova koju uputi većina *ehli-sunneta i lžema'ata* u mubarek-mjesecu *ramazanu*, bila je bitan uvjet i uzrok da bi se odbile novotarije. Međutim, i nažalost, unošenje novotarija u džamije u mubarek-mjesecu zapriječilo je odaziv na nju i njezino primanje, te se nije desilo razrješavanje od tegoba niti otklanjanje nevolja. Jer, kako god sadaka spriječi nesreću – uz dokaz spomenutog hadisi-šerifa – tako isto i iskrena dova mase ljudi privlači opće i sveobuhvatno rasterećenje. Međutim, budući da se snaga te privlačnosti nije ostvarila, rasterećenje i uspjeh su također izostali.

BILJEŠKE:

1 – Izvorni tekst hadisa je: Prenosi se od Aiše, r.a. da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: "*Opreznost ne sprečava Božije određenje, dok dova koristi u onome što se desilo i onome što se nije desilo. Desi se da nesreća bude u silasku, pa je presretne dova te se hvataju u koštac do Sudnjega dana.*" Hadis je hasen, a iznosi ga El-Hakim. Dok za hadis "*Sudbinu ne može spriječiti ništa, samo dova*", Tirmizi kaže da je *hasen garib*. (*Temjizu-t-Tib* od Ibn Ed-Dabi'a Eš-Sejbanija). – Prevodilac na arapski.

Pismo dvadeset šesto – Četvrta oblast

Metode spoznaje Allaha

Druga tema

Dijelovi *Poslanica Nura* sadrže odgovor na tri pitanja koja je postavio stari alim, i u njima je njihovo objašnjenje. Ovdje ćemo sažeto ukazati na njih.

Prvo pitanje:

Šta je mislio Muhjuddin ibn Arabi, kad je u svome pismu upućenom Fahrudinu er-Raziju¹, rekao: “Spoznaja Allaha nije isto što i spoznaja da On postoji?” Šta to znači? Šta je smisao ovoga?

Prvo: To što si pročitao njemu postojeći je primjer razlike između istinske vjere u Jednoću i laičke vjere u Jednoću, spomenute u uvodu *Riječi dvadeset i druge*, koja ukazuje na smisao teme, a razjašnjavaju ga *Drugi i Treći* navodi i položaji *Riječi trideset i druge*.

Drugo: To što je navelo Muhjuddina ibn Arabija da izrekne ove riječi Fahrudinu er-Raziju, koji je jedan od vodećih poznavalaca teoloških rasprava ilmu-l-kelama, jeste da ono što su izložili vodeći učenjaci nauke o temeljima vjere i stručnjaci teološke rasprave po pitanjima vjere u postojanje Allaha i Njegove Jednoće, u očima Ibn Arabija je nedovoljno.

Uistinu, spoznaja Allaha stečena na temelju dokaza ilmu-l-kelama nije savršena spoznaja, niti priskrbiljuje potpunu smirenost u srcu, dok spoznaja stečena po nadnaravnoj metodi Kur'ani-kerima jeste potpuna i dovodi savršenu smirenost u srce. Molimo Allaha, Velikog i Moćnog, da svaki djelić *Poslanica Nura* učini poput svjetiljke što osvjetljava ispravni nuranijski put Kur'ani-kerima.

Dalje, kako god spoznaja Allaha koju je Fahrudin er-Razi crpio iz ilmu-l-kelama, u očima Ibn Arabija izgleda nesavršena i nedostatna, tako isto i spoznaja stečena putem *tasavvufa*, jeste nedovršena i krnjava u usporedbi sa spoznajom koju crpe nasljednici vjerovjesništva izravno iz Kur'ani-kerima. Jer, Ibn Arabi, da bi postigao osjećaj vječne srčane prisutnosti pred Allahom, dž.š., kaže:

لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ

“Nema (druge) egzistencije, samo je On”, i tako stigao dotle da porekne postojanje svemira.

Drugi, također iz razloga postizanja osjećaja vječne srčane prisutnosti, kažu:

لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ

“Nema (druge) pojavnosti, samo je On” – te su na svemir navukli zastor apsolutnog zaborava i potom zauzeli neo-bičan smjer razvoja.

Istovremeno, spoznaja što se napaja iz Kur'ani-kerima omogućava vječnu srčanu prisutnost, a da usto ne osuđuje svemir na nestanak, niti ga gura u tamnicu apsolutnog zaborava. Ona svemir čuva od zanemarenosti i ispraznosti

i stavlja u funkciju služenja na Allahovom putu tako što u svakoj stvari iznalazi ogledalo što reflektira Božansku spoznaju i kako je to stihom izrazio Sa'di Širazi:

دَر نَظَرِ هُو شِيَارِ هَر رُوقِي دَفْتَرِ سِتْ اَز مَعْرِفَتِ كِرْدِ گَار

“U mislima mudrih, svaka je sahifa knjiga spoznaje o Njemu” – u svakoj stvari otvara prozor u Božansku spoznaju.

U nekim smo *Poslanicama Nura*, u cilju isticanja razlike između onih koji se u svojoj metodi nadahnjuju iz Kur’ani-kerima – najispravnije metode – i onih koji primjenjuju metodu učenjaka ilmu-l-kelama, napravili jednu usporedbu:

Da bi došli do vode, ima ih koji bi je dovodili sa udaljenog mjesta, cijevima koje bi ukopali u podnožju brda; dok drugi pronađu vodu gdje god zakopaju i probiju je. Prvi slučaj je puno tegoban način, a snabdijevanje vodom izloženo prekidima i presušivanju. S druge strane, oni koji su vrsni u kopanju bunara, vodu pronalaze na svakom mjestu bez poteškoća i zamora.

Tako i učenjaci ilmu-l-kelama prevaljuju cijeli lanac uzroka i posljedica, kod dokazivanja nemogućnosti beskonačne lančanosti i vraćanja u krug² na kraju svijeta, da bi nakon toga dokazali nužnost postojanja Nužnog Bića. Idu, dakle, vrlo dalekim putem.

A istinska metoda Kur’ani-kerima iznalazi vodu na svakom mjestu i iskopava je bilo gdje. Svaki pojedinačni uzvišeni ajeti-kerim je poput Musaovog štapa koji probije vodu gdje god udari. I svaka stvar poručuje sljedeće pravilo:

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَىٰ أَنَّهُ وَاحِدٌ

*“U svakoj stvari ima Njegov znak
koji ukazuje da On je Jedan.”*

Osim toga, iman se ne postiže samo znanjem, jer postoje mnoga rafinirana svojstva u čovjeku koja imaju svoj udio u stjecanju imana. Pa kako god se hrana kada uđe u želudac razgrađuje i razlučuje različitim kanalima prema svakom pojedinačnom organu, to se isto dešava i sa iman-skim pitanjima koja putem znanja budu unesena u želudac uma i razbora; svaka tjelesna rafiniranost – duh, srce, tajna, nefis, itd. – uzima iz njih i crpi prema svojim proporcijama. Ako neka od tih rafiniranosti propusti svoj adekvatni obrok, onda spoznaja bude krnjava i načeta, a dotična rafiniranost bude za nju uskraćena.

Dakle, Ibn Arabi upozorava Fahrudina er-Razija na tu tačku.

Četvrta tema

Pitate me, brate, o smislovima hadisi-šerifa:

جَدِّدُوا إِيمَانَكُمْ بِإِلَهِ الْإِلَهِ

“Obnavljajte svoj iman sa *La ilahe illallah*”. Već smo ga ranije naveli u mnogim *Riječima*. Ovdje ćemo navesti jedan od tih smislova.

Budući da se kod čovjeka njegova bit i njegov lični svijet stalno mijenjaju i obnavljaju, u potrebi je za stalnim obnavljanjem imana. Jer, jedan čovjek, pojedinac, ustvari je sačinjen od mnogobrojnih pojedinaca u brojnosti godina, odnosno dana, pa čak i proteklih sahata svoga života, gdje svaki od tih pojedinaca predstavlja različitu osobu. Naime, jedna osoba, kad preko nje pređe vrijeme, postane poput modela koji svakodnevno odijeva jednu novu uniformu različite osobe.

Osim toga, kako god se čovjek umnožava i obnavlja na ovaj način, i svijet kojeg on nastanjuje je također promjenjiv pa ne istrajava u jednom stanju. On prolazi, a mjesto njega dolazi drugi, te je u stalnom preobražavanju te svaki dan otvara vrata novog svijeta.

A iman je svjetlo života svake individue dotične osobe, kao što je ujedno i svjetlost svjetova kroz koje on prolazi. A upravo *La ilahe illallah* je ključ za otvaranje tog svjetla.

Zatim, čovjekom upravljaju nefs, strasti, umišljaji i šejtan, iskorišćavaju njegovu nemarnost i zavaravaju ga, kako bi stegli omču oko njegovog imana, te da bi podsticanjem sumnji i umišljaja blokirali prilaz svjetlosti imana. Usto, ljudski svijet ne oskudijeva u riječima i postupcima koje su u oprečnosti sa šerijatskom formom, pa čak ni u onim koje se kod dijela vodećih učenjaka svrstavaju u stepen nevjerništva.

Stoga postoji i potreba za svakovremenim, svakodnevnim i svakočasovnim obnavljanjem imana.

Pitanje: Učenjaci u oblasti teološke rasprave najprije intelektualno sagledavaju cijeli svijet, kojeg svrstavaju pod naziv "*mogućeg u odnosu na postojanje ili nepostojanje*" i "*nastanka*", pa tek nakon toga ustanovljavaju Jednoću Boga. Dok, dio pripadnika sufijskog pravca, kako bi zadobili srčanu prisutnost i smirenost, rekli su: "*Nema pojavnosti, samo je On*", nakon što su nabacili pokrov zaborava na svemir. Drugi, opet, su izjavili: "*Nema postojćeg, samo je On*", te svemir doveli u poziciju iluzije i bacili ga u ništavnost kako bi time stekli spokojnost i smirenost srca. Ti, međutim, ukazuješ na pravac različit od ovih duhovnih pojilišta i izlažeš ispravnu metodu iz Kur'ani-kerima, a kao osobenost tog metoda izgovaraš: "*Nema božanstva, samo je On*" i "*Nema (druge) svrhe, samo je On*". Molimo da nam izložiš kraći put i ukratko pojasniš jedan dokaz Jednoće Boga koji se tiče ovog kur'anskog metoda.

Odgovor: Sve što je u *Riječima* i *Pismima* izlaže taj ispravni metod.

Ovom prilikom, odazivajući se vašoj želji, jezgrovito ću

ukazati na jedan od veličanstvenih dokaza i prostranih, opširnih i odlučnih argumenata.

Sve što postoji na svijetu, svaka stvar pripisuje se svome Stvoritelju. I svako djelo na dunjaluku ukazuje da su i svi ostali tragovi djelo njegovog Djelotvorca. I svaki kreativni čin u svemiru potvrđuje da sva kreativnost jeste čin njegovog Činitelja. I svako pojedino ime od lijepih imena koje se manifestira u stvarima ukazuje da i sva druga imena i svojstva ukazuju na njihovog Nosioca. Znači, svaka je stvar jedan očigledan dokaz Jednoće i prozor u Božansku spoznaju.

Da, svako djelo, a posebno živo biće, je minijaturni model svemira i poput sjemenke cijeloga svijeta, plod kugle zemaljske. Stoga, Stvoritelj te minijature, jezgra i ploda, nezaobilazno je Onaj Koji je i Stvoritelj cijeloga univerzuma. Jer, Stvoritelj ploda ne može biti niko osim Onaj ko je Stvoritelj cijeloga stabla.

Pa, kako god svako djelo i sva ostala djela pripisuje svome Djelotvorcu, tako isto i svaki čin sva ostala stvaranja povezuje sa svojim Činiteljem. Vidimo kako bilo koji izumiteljski čin jeste nit zakona stvoriteljstva koji obuhvata sve ostalo što postoji, a čija nadležnost i raspon se proteže od atoma do galaksija. Odnosno, Onaj ko je Činitelj i Izvršitelj tog fragmentarnog stvaralačkog čina, neizbježno je i Činitelj svih radnji koje su vezane za univerzalni zakon što regulira prostranstvo svemira, od atoma do sunaca.

Tako Onaj koji oživotvori muhu, neizbježno je Onaj koji je oživotvorio sve insekte, ustvari sve životinje, pa čak i cijelu Zemlju.

Pored toga, Onaj ko je učinio da se atomi, poput *mevle-*

vijskih murida, obrću u ekstatičnoj zaljubljenosti, neminovno je Onaj ko također pokreće sva bića, pa i Sunce s njegovim planetama, u povezanom nizu, jer, zakon što je primijenjen na bića je jedan lanac – čije su halke čvrsto vezane jedna uz drugu – a djela su povezana s Njime.

Znači da svako djelo ukazuje da su sva druga djela potekla od njegovog Djelotvorca, kao što i svaki kreativni čin u svemiru potvrđuje da sva ostala kreativnost jeste čin njegovog Činitelja. Kao što i svako pojedino ime što se manifestira u svemiru ukazuje da i sva druga imena imenuju njegovog nosioca i potvrđuje da su sva ona njegove titule. Jer, imena koja se manifestiraju u svemiru međusobno su isprepletena i ispresijecana poput krugova te složena poput sedam duginih boja. Svako od njih dovodi i pruža se do drugoga te svako od njih upotpunjuje i ukrašava drugoga.

Pa, naprimjer: Čim se Božije ime *Oživotvoritelj* manifestira u nečemu i dodijeli život, manifestira se također i ime *Mudri* te uredi tijelo koje je utočište tog živog bića, a istovremeno se manifestira i ime *Plemeniti* te ukrasi to gnijezdo i utočište. Tada se također manifestira i ime *Milostivi* te samilosno priredi i ispuni potrebe tog tijela, a istovremeno se manifestira i ime *Opskrbitelj* te osigura sve potrepštine za nastavak tog živog bića od materijalne i duhovne opskrbe, odakle ono i ne očekuje, i tako redom.

Znači: Onaj na koga se odnosi ime *Oživotvoritelj*, na njega se odnosi i ime *Mudri*, kojim osvjetljava svemir i opasava ga, i ime *Milostivi*, kojim svemir uzgaja s milošću i brižljivošću, također i ime *Opskrbitelj*, kojim izdašnoću obasipa svemir. I tako dalje.

Znači da svako ime i svaki čin, svako djelo, dokaz je Jednoće Boga, pečat Njegove Jedinostvenosti, i monogram Njegove Jedinosti, na način da dokazuje kako riječi, a to su bića, ispisane na stranicama ovog svemira i u redovima vremenskih epoha, jesu rukopis iz pera njegovog Kaligrafa i Dizajnera, Visok je On i Uzvišen.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ

أَفْضَلَ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

Moj Allahu, Svoj salavat i selam spusti na onoga koji je rekao: "Najbolje što smo izrekli ja i svi vjerovjesnici prije mene jeste: "La ilahe illallah"⁴, i na njegovu obitelj i ashabe.

* * *

BILJEŠKE:

1 – *Fahrudin er-Razi*: 544.-606. po Hidžri, 1150.-1210. po Greg. kalendaru. On je Muhammed ibn Omer ibnu-l-Hasan et-Timi el-Bikri, vodeći mufessir. Neusporediv je u svome vremenu u intelektualnim, tradicionalnim i klasičnim znanostima. Porijeklom je iz plemena Kurejš, potječe iz Taberistana, a rođen je u Er-Rajju, i za nju se veže. Umro je u Heratu 606. godine po Hidžri. Među njegovim djelima su *Mafatih-u-l-Gajb*, osam svezaka tefsir Kur'ani-kerima, i *Lavami'u-l-Bajan fi Šarhi Asmaillahi Ta'ala za Sifatih*. (Iz *El-A'lama*, 6/313; *Vafijatu-l-A'jan* 1/474; *Miftahu-s-Sa'ada* 1/445; *Lisanu-l-Mizan* 4/426; *El-Bidaja*

va-n-nihaja 13/55; *Tabakatu-š-Šafi'ija* 5/33). – Prevodilac na arapski.

2 – Krug: Definiranje ili dokazivanje jedne stvari drugom stvari koju je, opet, nemoguće definirati ili dokazati osim prvom stvari (*El-Mu'džamu-l-Falsafi*). Lanac: nizanje stvari do u beskonačnost (*Et-Ta'rifat* od *El-Džurdžanija*). – Prevodilac na arapski.

3 – “*Obnavljajte iman.*’ *Neko upita: ‘Poslaniče Allahov, kako da obnavljamo iman?’ On odgovori: ‘često izgovarajte La ilahe illallah.’*” Hadis prenose Ahmed, El-Hakim, En-Nisai i Et-Tabarani dobrim lancem prenosilaca od Ebu Hurejreta. (*Kešfu-l-Hafa'* od *El-Adžlunija*.) Navodi ga i El-Munziri u *Et-Targibu va-t-tarhibu* 2.415, i kaže da ga prenose Ahmed i Et-Tabarani, a da je Ahmedov lanac prenosilaca dobar. Navodi ga i Hejtemi u *El-Mudžma'u* 1/52 i kaže da ga prenosi Ahmed i da mu je lanac prenosilaca dobar, u njemu se nalazi Semir ibn Nahar, kojeg Ibn Habban smatra pouzdanim. Na drugom, opet mjestu, 10/82, kaže da ga prenose Ahmed i Et-Tabarani i da su Ahmedovi prenosioци pouzdani. Iznosi ga Ahmed i u *El-Musnedu* 2/359, El-Hakim u *El-Mustadraku* 4/256, i kaže: ovaj je hadis vjerodostojnog lanca prenosilaca, a ne izvode ga. Ez-Zehabi dodaje da su ga neki iskreni smatrali slabim. U njegovom lancu prenosilaca je Semir ibn Nahar za koga Ez-Zahabi u *El-Mizanu* 2/434 kaže: “*Semir ibn Nahar od Ebu Hurejreta je nepoznat.*”

4 – Dio hadisa: “*Najbolja je dova na dan Arefata, a najbolje što smo izrekli ja i svi vjerovjesnici prije mene jeste: ‘La ilahe illallahu vahdehu la šerike leh’*”. Hadis prenosi Malik od Talhe ibn Ubejdullaha ibn Kerira, izravno od Poslanika. Iznosi ga i Tirmizi i smatra dobrim, prenoseći od Omera ibn Šu'ajba, od njegovog oca, od djeda, izrazom: “*Najbolja dova je na dan Arefata*”, i još dodaje “*lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu ve huve ala kulli šejin kadir*”. Prenosi ga i Bejhekija od Ebu Hurejreta izrazom: “*Najbolja je dova, dova na dan Arefata, a najbolje što smo izrekli ja i svi vjerovjesnici prije mene jeste: ‘La ilahe illallahu...’*” (*Kešfu-l-Hafa'* 1/153). Iznosi ga i El-Isfahani u *Et-Targibu* (331/1, Medina) izrazom približnim onome od Amra od El-Muttaliba, kao što je u njegovom Sahihu 4/807, i kaže: *ovo je hadis mursel, dobrog lanca prenosilaca, a takvim ga smatra s podupirućim dokazima*. Vidi i *El-Muvatta'* od Imama Malika pod br. 500 i 955, te *Sahihu-l-Džami' Es-Sagir* sa dodatkom, pod br. 1113.

Prilozi – Prilog iz Emirdaga

Radi čega ova gomila dokaza?

Naš brat Kućuk Ali, koji ima uzvišeni duh, heroj među sretnicima, u nivou Abdurrahmana, Lutfuja i Hafiza Alija, postavlja pitanje čiji je odgovor naveden na stotinama mjesta u *Poslanicama Nura*:

“Radi čega je ova ogromna gomila argumenata i dokaza oko imanskih stupova u Poslanicama Nura? Iman jednog neukog mu'mina ravan je imanu velikih evlija. Tako smo čuli od naših ranijih učenjaka!”

Odgovor: oblasti razrade imanskih nivoa spomenutih u poslanici *Savršeni znak*, kao i riječi i sud Obnovitelja drugog milenija, Imama er-Rabbanija, da *“najznačajniji rezultat kojeg postižu svi sufijski tarikati jeste razotkrivanje i jasno ukazivanje imanskih činjenica; a jasnoća i razotkrivenost jednog jedinog pitanja preteže nad hiljadu nadnaravnih počasti (kerameta)”*; te Deseta tema *Poslanice o plodu*, koja započinje priložima, izlažu smisao ponavljanja u Kur'ani-kerimu i razlog navođenja mase dokaza vezanih za imanske stupove, a posebno vjerovanje u Jednoću Boga. Taj kur'anski smisao također prožima i njegov stvarni tefsir, *Poslanice Nura*.. I to je odgovor.

Zatim, dijelovi *Poslanice Nura* izlažu i pojašnjavaju iman iz uvjerenja i iman po tradiciji, uopćeni i detaljni

iman, te čvrstinu imana pred svim sumnjama i neumljivim nasrtajima koje je poduzimalo nevjerništvo. To pojašnjenje je dovoljno, ne ostavlja nam potrebu za dodatnim odgovorom na pismo našeg cijenjenog brata, Kućuk Alije velikog duha.

Jedan drugi aspekt ove teme jeste:

Iman se ne svodi samo na uopćeno i imitativno priznanje, nego postoje njegovi veoma brojni vidovi i nivoi, poput faza što postoje u toku razvoja sjemenke u gorostasno stablo ili poput nivoa što postoje između refleksije svjetlosti iz ogledalca u ruci i refleksije što se nalazi na morskoj površini, pa čak i njezinog prelamanja sa samoga sunca.

Iman sačinjava neizmjereno obilje istina što mnoštvo činjenica iz svjetala hiljadu i jednog Lijepog imena i iz ostalih stupova imana, povezuju sa činjenicama univerzuma. Nosioci *stvarnosti* su složni u istini da najuzvišenija od svih znanosti, vrhunska spoznaja i vrhunski domet ljudskog savršenstva jeste iman i sveta uzvišena pojedinačna spoznaja, argumentirana i proistekla iz ostvariteljskog vjerovanja.

Da, imitativni iman podložan je nasrtajima sumnji i umišljaja, dok istinski iman koji je obuhvatniji, snažniji, čvršći i od njega, posjeduje mnoštvo nivoa i faza.

Među tim nivoima je i nivo znanja izvjesnosti *ilme-l-jakin*, koja se suprotstavlja hiljadama agresivnih sumnji snagom mnoštva dokaza, dok imitativni iman ne izdržava čak ni pred samo jednom sumnjom.

Jedan od nivoa istinskog imana je i nivo vizije izvjesnosti *ajne-l-jakin*, koja obuhvaća mnoštvo nivoa i stupnje-

va, čak je i brojnost nivoa manifestacija u brojnosti Božijih imena, nosilac ovog imana dospijeva do stupnja da čita cijeli svemir poput Kur'ani-kerima.

Još jedan nivo jeste sušta istina *hakka-l-jakin*, a i on obuhvaća mnoštvo stupnjeva. Na nosioce ovog imana ne mogu izvršiti utjecaj ni armije sumnji ako bi nasrnule na njega.

Učenjaci nauke o teološkoj raspravi izložili su u hiljadama svezaka svojih djela koje se oslanjaju na razum i logiku intelektualni pravac što argumentira tu imansku spoznaju i time su uspjeli pokazati samo jedan put umnog dokaza spoznaje tog imana.

I sljedbenici *stvarnosti* i *tasavvufa* pojasnili su tu imansku spoznaju iz drugog ugla i u drugom obliku, u stotinama svojih knjiga što se oslanjaju na otkrovenja i duhovna iskustva.

A što se tiče nadnaravne kur'anske metode, tog najispravnijeg pravca, ona je iznijela imanske činjenice i svetu božansku spoznaju na mnogo istaknutiji, uzvišeniji i snažniji način nego što su to učinili učenjaci i evlije.

Poslanice Nura – u ime Kur'ana i imana – daju tumačenje ove najispravnije, sveobuhvatne i visoke kur'anske metode. Njime se one odupiru općim iskvarenim, zabludjelim i uništavajućim strujama što od prije hiljadu godina navaljuju na Kur'ani-kerim – u ime svjetova ništavnosti – i nanose štetu islamu i čovječanstvu.

Nema sumnje da one – tj. *Poslanice* – nužno trebaju neograničenu masu dokaza pred tim bezbrojnim neprijateljima, kako bi mogle biti sredstvo – tim dokazima iscrpljenim iz Kur'ana – za očuvanje imana mu'mina.

U hadisi-šerifu se navodi:

“Tako mi Allaha da Allah preko tebe uputi jednog čovjeka bolje ti je od mnogobrojnih tovara blagodati”, i da “ponekad jedan sahat razmišljanja bolji je od godinu dana ibadeta”. Čak i nakšibendije, radi dosezanja ove vrste razmišljanja, pridaju ogromnu važnost nečujnom zikru.

Moj selam i dovu upućujemo svoj mojoj dragoj braći pojedinačno.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Neprolazni, On je jedini Neprolazni.

Said Nursi

BILJEŠKE:

1 – Dio je ovo sahih hadisa, iznosi ga Buhari u dijelu o Poslanikovim pohodima – poglavlje o pohodu na Hajber te u dijelu o džihadu, poglavlje o pozivu Vjerovjesnikovom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u islam i vjerovjesništvo te u dijelu o vrijednosti čovjeka na čijim rukama neko primi Islam i u odlikama ashaba Vjerovjesnikovih, sallallahu ‘alejhi ve sellem, poglavlje o vrlinama Alije ibn Abi Taliba. Iznosi ga i Ahmed 5/333 i Muslim br. 2406.

Iz Priloga iz Kastamona

Precizno mjerilo za vođenje dijaloga

Diskusiju koja mi se rodila u srcu napisao sam kako bih ispravio pretjeranost kod dijela svoje braće, učenika Nura i da bih izmijenio njihovo lijepo mišljenje o meni koje umnogome nadmašuje moje granice.

Prije nekih pedesetak godina potekao je između mene i moga starijeg brata Mula Abdullaha, (rahmetullahi alejh), dijalog kojeg vam navodim:

Bio je moj rahmetli brat istaknuti murid Šejha Zijauddina (Posvećena bila njegova tajna), a on je jedan od dobrih evlija. Činjenica je da pripadnici *sufijskih tarikata* ne vide zamjerke u neumjerenosti ljubavi prema svome Duhovnom upravitelju i u pretjerano lijepom mišljenju o njemu, nego su zadovoljni tom neumjerenošću i pretjerivanjem. Stoga mi je brat jednog dana rekao:

“Šejh Zijauddin posjeduje veoma obimno znanje, poznaje sve nauke i ima uvid u svemirske tokove, poput uvida vrhovnog duhovnog stožera!...” Zatim je iznio mnoštvo primjera njegovih nadnaravnih djela i visine položaja, u želji da me privuče i nagovori da istaknem pripadnost njemu i povežem se s njime. Ali, ja sam mu rekao:

“Poštovani brate, ti precjenjuješ! Da se i lično susret-nem sa šejhom Zijauddinom, prinudio bih ga na priznanje u mnogim pitanjima, a ti ga uopće ne voliš istinskom ljubavlju kao ja! Jer ti, poštovani brate, voliš Zijauddina kojeg u svojoj mašti zamišljaš u liku Vrhovnog duhovnog stožera, koji zna sve u svemiru! Ti si, dakle, vezan s njime pod tom titulom i voliš ga zbog tog svojstva. Pa kad bi bio podignut zastor i na vidjelo izašla njegova stvarnost, tvoja bi ljubav prema njemu iščezla ili umnogome splasnula!

A ja, brate moj, volim tu dobru osobu i blagoslovljenog velijullaha, koliko i ti, i prema njemu iskazujem poštova-nje koje mu dolikuje, a mnogo ga cijenim i uvažavam, jer je on:

Veliki Duhovni upravitelj za nosioce imana na putu stvarnosti, koji se rukovodi časnim vjerovjesničkim Sun-netom. Bilo koji da je njegov istinski položaj, ja sam spre-man prinijeti mu svoj duh kao žrtvu radi njegove službe imanu. Pa kad bi bio uklonjen veo sa njegovog istinskog položaja, ne bih uzmaknuo niti bih se od njega otklonuo, niti bih ga manje volio, nego bih svoju povezanost s njime još više učvrstio i ukazao mu još veću ljubav, pa i pre-tjerivao u ukazivanju poštovanja njemu.

Ja, dakle, poštovani brate, Zijauddina volim onakvog kakav je on u svojoj stvarnosti. A ti voliš Zijauddina koji je u tvojoj mašti.”* Budući da je moj rahmetli brat bio učen i istinski nepristrasan, zadovoljio se mojim gledištem, prih-vatio ga i cijenio.

* Jer ti tražiš pretjerano visoku cijenu, budući da očekuješ da na tvoju ljubav bude uzvrćeno stotruko vrednije, a činjenica je da i najveća ljubav u odnosu na njegov istinski položaj ostaje veoma oskudna.

Pa, cijenjena Risale-i Nur braćo moja! O vi, upješni sretnici koji se žrtvujete na Allahovom putu! Vaše pretjerivanje u lijepom mišljenju o mojoj ličnosti, možda vam samo po sebi neće naštetiti, ipak ljudi poput vas koji pozivaju u istinu i prenose stvarnost, trebaju na osobu gledati iz ugla njegovog služenja Kur'anu i njegovog učinka u izvršenju svojih zadataka prema njemu. Pa kada bi se razotkrio zastor i pred vama ukazao moj karakter, koji je uprljan nedostacima sa vrh moje glave do na dno pete, sažalili bi se na mene i zaboljelo bi vas moje stanje. Međutim, kako vas ne bih odbio od bratske ljubavi što nas spaja te da se ne biste ražalili radi nje, nemojte se vezivati uz ono što zamišljate da je moj položaj kojim me obasipate, a što je mnogo iznad mojih granica. Ja sam samo vaš brat, i nije u mojoj moći tvrditi duhovno upraviteljstvo niti učiteljstvo nad vama.. Sve što ustvari jesam, jeste da sam vaš kolega u primanju lekcija iz imana. Nemojte, onda, od mene očekivati inspiraciju i duhovni poticaj, jer štaviše, i sam sam u potrebi za vašom pomoći i molim vaše sažaljive dove radi mojih nedostataka.

Allah je sve nas skupa – Svojom dobrotom i plemenitošću – blagodario i uposlio u najsvetijoj, najveličanstvenijoj i najkorisnijoj službi za nosioce imana. To je služba Kur'anu. Pozvani smo da je obavljamo po principu međusobne raspodjele poslova, te nam je dovoljno učiteljstvo i duhovno upraviteljstvo duhovne ličnosti koja potječe iz smisla našeg bratstva i jedinstva.

Pa budući da je služenje imanu i Kur'anu najuzvišenija od svih službi ovoga doba, da je kakvoća vrednija od količine te da su promjenjiva i nestabilna politička strujanja i kratkotrajna i nestalna dešavanja beznačajni pred

nepokolebljivim i postojanim služenjem imanu, pa čak ne dorastaju ni da budu uspoređeni s njime niti mogu biti njegovo okretište, treba, onda, imati zadovoljnost onim što nam je naš Gospodar, Slavljjen je On i Uzvišen, dodijelio od iliminirajućih nivoa koji se na nas izlijevaju iz svjetlosti *Kur'ani-mubina*.

Pa, braćo moja draga! Držite se ustrajnosti, čvrstine, lojalnosti, čestitosti. Naš put uzdizanja i uspona jeste insistiranje na međusobnoj povezanosti i potpomaganju te zalaganje za postizanje iskrenog odnosa i istinskog bratstva, umjesto pretjerivanja u lijepom mišljenju i pogledanju na položaje izvan našeg domašaja.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Neprolazni, On je jedini Neprolazni.

Said Nursi

Četvrta tačka Pisma šesnaestog

Živim od berićeta i štedljivosti

Jedno cinično pitanje

Upitali su me zaljubljenici u dunjaluk ovako:

“Od čega ti živiš? I kako preživljavaš bez posla? Mi u našoj zemlji ne želimo lijene i besposlene, koji se prehranjuju o trudu i radu drugih.”

Odgovor: ja živim o štedljivosti i berićetu. Ne prihvaćam mimo svoga Opskrbitelja, Allaha, dželle šanuhu, osjećati zaduženost prema bilo kome i odlučan sam to ne prihvatiti cijeloga svoga života.

Da, onaj koji preživljava od stotinu *para*¹, pa čak i od četrdeset *para*, odbija izložiti se osjećaju zaduženosti prema drugima.

Ne želim baš razjašnjavati ovo pitanje. Možda iz straha od stvaranja osjećaja umišljenosti i samoljubivosti ne volim o tome pričati. Međutim, pošto zaljubljenici u dunjaluk u dušama podgrijavaju sumnje ovim svojim pitanjem, kažem:

Načelo cijeloga moga života jeste neprihvatanje bilo čega od drugih. Od ranog djetinjstva nisam primao ništa od drugih, pa čak i kad se radilo o zekatu iz njihove imovine.

Osim toga, moje odbijanje državne plaće – uz izuzetak

naknade koju mi je država dodijelila za dvogodišnji rad u *Daru-l-hikma el-islamiji*, i koju sam na uporno insistiranje svojih prijatelja bio prisiljen uzeti – a i taj novac smo na neki način vratili narodu, kao i neprihvatanje zaduživanja kod drugih čak ni radi golog preživljavanja., sve to, dakle, na vidjelo iznosi moje životno načelo. Ljudi u mom gradu i svi koji me poznaju u drugim mjestima znaju ovo o meni veoma dobro. Mnogi su prijatelji i u mnogim pokušajima insistirali da od njih primim poklone u toku proteklih pet godina koje sam proveo u progonstvu, ali sam ja odbio.

Pa ako neko priupita: Kako, onda, preživljavaš?

Kažem: Živim od berićeta i od ukaza Božanske počasti. Iako moja nagonska duša zaslužuje svako poniženje i prezir, ipak ja – u pitanju stjecanja opskrbe – zadobijam berićet koji jeste ukaz Božije počasti dodijeljen kao jedna od nadnaravnih počasti služenja Kur'anu.

Nevest ću neke njezine uzorke u cilju iskazivanja duboke zahvalnosti naspram tih blagodati kojima me je počastio Allah, postupajući po smislu ajeti-kerima:

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

I o blagodati Gospodara svoga kazuj! (Ed-Duha: 11.). Uprkos tome, ja se ipak bojim da se u ovu duševnu zahvalnost ne umiješa nešto pretvaranja i samodopadljivosti, te poništi tu ugodnu blagodat od Gospodara, budući da je ispoljavanje skrivenog berićeta jedan od razloga za njihov prestanak. Ali, nije to moja krivnja, jer sam prisiljen kazivati o tom berićetu.

Prvo: U proteklih šest mjeseci dovoljno mi je bilo trideset šest vekni hljeba zamiješenih iz jedne *mjerice*

(kile)² pšenice. Tog hljeba još ima, a ne znam ni kad će se potrošiti.³

Drugo: U ovom mjesecu mubarek *ramazanu* hrana mi je donesena samo iz dvije kuće i oba puta sam se nakon nje razbolio. Iz toga sam shvatio da mi je zabranjena hrana drugih ljudi! Jedna *oka*⁴ riže i tri hljeba zadovoljili su moje potrebe u ostalim danima *ramazana*. Iskreni prijatelj Abdullah čavuš⁵, vlasnik mubarek kuće koja mi priprema hranu, svjedok je ovoga i o tome izvještava. Štaviše, ta je riža trajala još i petnaest dana nakon mjeseca *ramazana*.

Treće: Meni i mojim uvažanim gostima tri mjeseca je u brdima bila dovoljna jedna *oka* masla, i pored činjenice da smo ga sa hljebom jeli svakodnevno. Jednom sam imao blagoslovljenog gosta Sulejmana, i bilo nam je ponestalo hljeba a bila je srijeda. Budući da na udaljenosti od dva sahata nije bilo nikoga da od njega kupimo, ja mu rekoh: “*Idi u selo i donesi hljeb.*” On odgovori: “*Ja bih želio s tobom provesti mubarek-noć uoči petka na vrhu ovog brda, da se zajedno s tobom skrušeno obraćam Allahu*”.

Rekoh: “*U Allaha se uzdamo, ostani, onda, sa mnom.*”

Zatim smo počeli zajedno pješačiti, dok se nismo uspeli navrh brda, mada nije bilo ni potrebe niti posebne prigode da to učinimo. Imali smo nešto vode, čaja i šećera. Rekoh: “*Brate, napravi nam malo čaja.*” On poče pripremati.

Ja sjedoh pod kedrovo stablo u dubokom razmišljanju promatrajući nisku dolinu, a sa žalom i neraspoloženjem razmišljajući kako imamo samo komad pljesnivog hljeba. Možda će nam obojici biti dovoljan ove večeri, ali kako ćemo sljedeća dva dana? Šta da kažem ovom čednom i dobrodušnom čovjeku!

I dok sam ja bio udubljen u to razmišljanje, glavu kao da mi je nešto okretalo prema stablu. Osvrnuh se i na kedrovom drvetu kroz granje ugledah veliku veknu hljeba okrenutu prema nama. Rekoh: “*Dobra vijest, Sulejmane. Allah nam je ukazao blagodat opskrbom.*” Dohvatili smo hljeb sa stabla i provjerili ima li na njemu tragova životinja i ptica. Bio je čitav i bez bilo kakvog traga životinjskog dodira. Usto, od prije trideset dana na to brdo se nije uspinjao niko ni od ljudi. I taj nam je hljeb bio dovoljan dva dana. Zamalo pred nestanak, dobri čovjek Sulejman⁶ koji je četiri godine bio iskreni prijatelj, uspeo se na brdo prema nama noseći nam hljeb.

Četvrto: Ovaj ogrtač sam kupio polovan prije sedam godina. Četiri i po lire su mi bile dovoljne za troškove odjeće, obuće i čarapa tokom pet proteklih godina. Dovoljni su mi bili berićet, štedljivost i Božija milost.

Postoje još mnogi primjeri slični ovome, jer Božiji berićet ima mnoge vidove. A stanovnici ovog sela znaju primjere tog berićeta. Ali da ne bude pogrešno shvaćeno kako ja ove primjere navodim radi hvalisavosti, jer sam, naprotiv, prinuđen na njihovo navođenje. I nemojte pomisliti kako ti primjeri dokazuju moju dobrotu, nego su ti berićeti ukaz Božijeg dobročinstva mojim iskrenim prijateljima, gostima koji su mi dolazili; ili su oni Božanska počast radi služenja Kur’ani-kerimu; ili su blagoslovljene koristi radi pridržavanja štedljivosti; ili su nafaka četiriju mačaka koje su ovdje stalno uz mene i koje svojim mijaukanjem čine zikr: “*Ja Rahim, ja Rahim.*” To je dakle, njihova opskrba koja dolazi u vidu berićeta, pa se i ja okorištavam.

Da! Poslušaj li njihovo otužno mijaukanje, shvatit ćeš

dobro da one čine zikr: “*Ja Rahim, ja Rahim.*”

Kod spomena mačaka, podsjetih se i na kokoši.

Bila je jedna koka koja mi je, uz neznatne prekide, ove zime svakog dana, poput mašine, iz riznice Božije milosti nosila po jedno jaje. Jednog dana je snijela dva jajeta odjednom, te se začudih i upitah svoje ahbaba je li to moguće:

Oni rekoše: “*Možda je to ukaz dobročinstva od Boga.*”

Usto je ljetos ta kokoš izlegla pile. To pile je počelo nositi jaja s početkom mubarek-mjeseća *ramazana*, i nastavilo cijelih četrdeset dana. Ni kod mene ni kod moje braće koja su mi na usluzi nije preoslalo nimalo sumnje da je to mubarek nošenje jaja mladog pileta. U zimu i u mjesecu *ramazanu*, ustvari ukaz Božanske počasti i ništa drugo. Zatim je pile počelo nositi jaja čim bi njegova majka prestala. Nije me, Allahu hvala, ni jedan dan ostavilo bez snesenog jajeta.

BILJEŠKE:

1 – Četrdeset para je jedan groš, a deset groša jednako je jednoj turskoj liri – Prevodilac na arapski.

2 – *Mjerica (kila)* je stara mjera za težinu i zapreminu, a iznos joj je 40 litara u zrnju.

3 – Potrajao je još cijelu godinu – Autor

4 – Također stara mjera, iznos joj je 2182 grama. – Prevodilac na arapski.

5 – Bio je prvi kurir *Nura*, prenosio je rukopise od Ustaza Nursija i putovao cijele noći daleko od očiju vlasti preko brda i dolina, kako bi ih predao Hafizu Aliju na prijepis. Odatle bi se istim putem vratio Ustazu sa prijepisom. Umro je 1960. godine u pedeset šestoj godini života, *Rahmetullahi alejh.* – Prevodilac na arapski.

6 – On je Sulejman Karavandži, jedan od pionira u službi imana. Bio je primjer iskrenosti, odanosti i svesrdnosti. Umro je 1965. g., *Rahmetullahi alejh* – Prevodilac na arapski

Pismo dvadeset šesto – Druga oblast

Ličnosti pojedinca

Ova je studija utemeljena na zbunjenosti mojih stalnih uslužitelja potekloj iz njihovog viđenja kontroverzija i promjenljivosti u mome ponašanju. Također je napisana i radi ispravke pretjerano lijepog mišljenja koje o meni nezasluženo drže dvojica mojih učenika.

Vidim da dio vrlina što potječu iz kur'anskih činjenica biva dodijeljen posrednicima koji vrše ulogu pozivatelja i ukazivatelja na te činjenice. A to je pogrešno. Jer, svetost i uzvišenost izvora je ta koja proishodi dejstvo što nadmašuje djelotvornost mnoštva argumenata. Ljudi iz mase slijede propise vođeni ovom svetošću.

A čim ukazivatelj i pozivatelj istakne na vidjelo svoje biće, tj. čim on sam – mimo činjenica – privuče poglede na sebe, djelotvornost svetosti izvora bude izgubljena. Iz razloga ove tajne, izlažem tu činjenicu svojoj braći koji su na mene usmjerili pogled na način koji mnogo nadmašuje moje okvire. Pa, naprimjer:

Jedan visoki činovnik posjeduje različite ličnost. Te ispoljavaju različite karaktere. Naprimjer, jedan visoki službenik, dok se bavi svojim poslom na svojoj visokoj

poziciji i sa polazišta funkcije ima jedan karakter, jer njegov položaj iziskuje dostojanstvenost i manire što podržavaju njegovu poziciju i ugled dotičnog položaja od odgovornosti. Stoga se u ispoljavanju skromnosti prema svakom posjetiocu nalazi poniženje i omalovažavanje tog položaja. Međutim, ta ista osoba posjeduje i drugu zasebnu ličnost u svojoj kući i sa svojom obitelji, a ona od njega zahtijeva vladanje koje se razlikuje od onog na dužnosti te tako ukoliko on bude skromniji, utoliko biva bolje i ljepše, a istovremeno, ako bi imalo isticao svoj autoritet, to bi se smatralo ohološću.

Dakle, postoji zasebna ličnost čovjeka u odnosu na njegov posao i ta ličnost se u mnogim crtama razlikuje od njegove stvarne ličnosti. Pa ukoliko je taj dužnosnik osposobljen za tu dužnost i dostojan nje te posjeduje punu kompetenciju za obavljanje svoga posla, obe njegove ličnosti budu bliske jedna drugoj. A, ukoliko nije dorastao toj dužnosti i oskudan je u svojim sposobnostima, kao, recimo, da bude obični vojnik promaknut u čin maršala, njegove dvije ličnosti budu na udaljenosti jedna od druge. Jer, prostodušna, jednostavna svojstva običnog vojnika nespojiva su sa onim što je pretpostavka visoke galancije maršalskog položaja.

Prema tome, i u ovom vašem siromašnom bratu postoje tri ličnosti, koje su jedna od druge veoma udaljene, uistinu nepremostivo udaljene.

Prva od njih je: moja privremena ličnost posvećena čisto i jedino služenju Kur'anu, time što sam jedan ukazivatelj na uzvišenu riznicu Kur'ani-hakima. Pa visoka i uzvišena moralnost, koju iziskuje dužnost pozivanja Kur'anu i ukazivanja na njega, nije moja, niti ja vladam

njome. To je visoka karakternost koju uvjetuje dotični visoki položaj i ta veličanstvena dužnost. Sva, dakle, moralnost i odlike ove vrste nisu od mene pa na mene nemojte gledati kroz njihovu prizmu, one su svojstvenost tog položaja

Druga ličnost: dok sam okreneut vratima Uzvišenog Allaha i skrušeno se obraćam Njemu, On me, Slavljjen je On, u vrijeme obavljanja ibadeta blagoslovi zasebno ličnošću, na način da ta ličnost proizvede djestvo što proističe iz temeljnog smisla pobožnosti. Taj je temelj ljudska spoznaja svoje nesavršenosti pred Allahom i uviđanje svoje oskudnosti prema Njemu i nemoći pred Njime te ponizno i skrušeno traženje utočišta kod Njega. Kroz tu ličnost sebe vidim nespretnijim, nemoćnijim, oskudnijim i manjkavijim pred Allahom od bilo kojeg drugog ljudskog bića, pa kad bi se i cijeli dunjaluk složio u mojoj pohvali i veličanju, ne bi me mogli uvjeriti da sam dobar i vrijedan.

Treća ličnost: jeste moja stvarna ličnost, odnosno unakaženo biće Starog Saida, i neka stanja naslijeđena od Starog Saida. Otuda se, ponekad, ukaže želja za pretvaranjem i ljubav za ugledom te se u meni uz ekonomsku oskudnost pojavi nisko ponašanje, budući da nisam iz plemićke porodice.

Pa, o braćo! Neću razglasiti mnoge od negativnosti ove ličnosti i njezina loša stanja, kako vas ne bih u potpunosti rastjerao od sebe.

Braćo moja! Nisam ja dostojan visokog položaja niti sam za njega sposoban, jer ova moja ličnost je u potpunosti udaljena od moralnosti funkcije pozivanja Kur'anu, a i od bitnih tragova pobožnosti.

Allah je u meni ispoljio Svoju milostivnu moć u skladu

s pravilom da Božija dobrota (u širenju istine) ne uvjetuje ličnu sposobnost osobe, tako da je On taj Koji je moju ličnost, što je poput najprostijeg vojnika, potčinio služenju tajnama Kur'ana, koje su u rangu najvišeg i najistaknutijeg maršalskog čina.

Duša je niža od svega, a ova dužnost uzvišenija od svega. Hiljadu i jedna hvala Allahu, dželle šanuhu.

Allahu hvala, ovo je iz dobrote Gospodara moga.

Pismo dvadeset šesto – četvrta oblast, deseta tema

Pravilnik za posjetioce

Ova je tema napisana na osnovu sugestije nekih prijatelja o potrebi uspostave pravilnika koji se primjenjuje u odnosu na posjetioce.

Svima treba biti poznato da onaj ko nas posjećuje, dolazi – bilo radi nekih pitanja koja se tiču dunjalučkog života, i ta su vrata zatvorena, ili nam dolazi po pitanju ahireta. S te strane stoje dvojna vrata: pa ukoliko posjetilac zamišlja kako sam ja neki blagoslovljeni čovjek, koji posjeduje položaj kod Allaha, i radi toga nam dolazi, i ta su vrata također zatvorena, jer ja nisam oduševljen sam sobom i ne sviđa mi se onaj ko je oduševljen mnome; Allahu neka je najobilnija hvala što je učinio da ne budem dopadljiv sam sebi.

S druge strane, osobi koja nam na vrata dolazi radi toga što sam sluga Kur'ana Mudroga, ukazivatelj na njega i pozivatelj njemu, ukazujemo pozdrav, dobrodošlicu i dragu volju.

A i ovih postoje tri tipa, te ta osoba može biti ili prijatelj, ili brat, ili učenik.

Svojstva i uvjeti prijatelja su: da bude iskren i svesrdan u podršci našem radu na širenju kur'anskih svjetala, tj.

Poslanica Nura, da se nastoji okoristiti, a da srcem nije sklon neistini, novotarenju i zabludi.

Svojstva i uvjeti brata su: da se istinski i ozbiljno zalaže za širenje *Poslanica*, uz to što već obavlja pet dnevnih namaza i čuva se od sedam teških grijeha.

Svojstva i uvjeti učenika su: da *Poslanice Nura* smatra kao svoje djelo i drži da se one tiču njega osobno, te staje u njihovu odbranu kao da su njegova svojina i smatra širenje tih svjetlosti i zalaganje za njih svojim najuzvišenijim životnim pozivom.

Ova, dakle, tri sloja vezuju se uz tri aspekta moje ličnosti:

Prijatelj se, dakle, vezuje uz moju osobnu ličnost – brat se vezuje uz moju pobožnu ličnost, tj. uz aspekt moga robovanja Allahu, Slavljjen je On. A učenik se vezuje uz mene sa gledišta moga pozivateljskog i ukazivateljskog poziva prema Kur'anu-hakimu i upraviteljstva k njemu. Ova vrsta susreta rađa trima plodovima:

Prvi: dotična osoba uzima dragulje iz Kur'ana kroz lekcije od mene ili iz *Poslanica Nura*, pa makar to bila i samo jedna lekcija. Ovo je sa gledišta pozivanja Kur'anu.

Drugi: njegovo učešće u mojoj zaradi za ahiret. Ovo je sa gledišta moje pobožnosti Allahu.

Treći: zajedničko okretanje prema Božanskoj milosti, srcem vezani i međusobno se potpomažući u služenju Kur'anu, tražeći od Njega pospješjenje i uputu na Pravi put.

Pa, ako se radi o učeniku, on je sa mnom prisutan svakoga ujutro, uvijek imenom, ponekad u mislima.

A ako je brat, on je sa mnom u navratima i u mojoj dovi

prisutan imenom i likom, te uzima učešće u nagradi i dovi, a zatim bude svrstan među ostalu braću i predajem ga Božijoj milosti, pa kad u toj dovi izreknem “*Mojoj braći i sestrama*”, i on spada u njih; pa ako ga i ne poznajem lično, Allah ga najbolje zna i vidi.

A ako je prijatelj, on je u mojoj dovi u smislu sve ostale braće, ukoliko izvršava farzove i ne čini teške grijeha.

Na ovim trima kategorijama je također da oni mene uvrste u svoje dove i ahiretske zasluge i to je uvjet.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَنِيَانِ
 الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ
 سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَىَٰنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لَنَهْتَدِيَ
 لَوْلَا أَنَّ هَدَىَٰنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولَنَا بِالْحَقِّ
 اللَّهُمَّ يَا مَنْ أَجَابَ نُوحًا فِي قَوْمِهِ وَيَا مَنْ نَصَرَ إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ أَعْدَائِهِ
 وَيَا مَنْ أَرْجَعَ يُوسُفَ إِلَىٰ يَعْقُوبَ وَيَا مَنْ كَشَفَ الضَّرْعَ عَنِ أَيُّوبَ
 وَيَا مَنْ أَجَابَ دَعْوَةَ زَكَرِيَّا وَيَا مَنْ تَقَبَّلَ يُونُسَ مِنْ مَتْنِ
 نَسْتُثَلِّ بِأَسْرَارِ أَصْحَابِ هَذِهِ الدَّعَوَاتِ الْمُسْتَجَابَاتِ
 أَنْ تَحْفَظَنِي وَتَحْفَظَ نَاسِرَ هَذِهِ الرَّسَائِلِ وَرَفَقَاتِهِمْ مِنْ

شَرِّ شَيَاطِينِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَأَنْصُرْنَا عَلَى أَعْدَائِنَا وَلَا
تَكِلْنَا إِلَى أَنْفُسِنَا وَاكْشِفْ كُرْبَتَنَا وَكُرْبَتَهُمْ وَاشْفِ
أَمْرَاضَ قُلُوبِنَا وَقُلُوبِهِمْ آمِينَ آمِينَ آمِينَ

Moj Allahu, Svoj salavat i selam spusti na onoga koji je rekao: "Mu'min je za mu'mina poput kompaktne građevine, čiji svaki dio učvršćuje druge dijelove", te na njegovu obitelj i ashabe.

"Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri"

"I govorit će: 'Hvala Allahu, Koji nas je uputio u ovo, mi ne bismo na Pravi put izašli da nas nije uputio Allah. Poslanici Gospodara našega su donijeli istinu'"

Moj Allahu, o Ti, Koji si se odazvao Nuhu i njegovom narodu; Ti, Koji si pomogao Ibrahimu protiv njegovih neprijatelja; Ti, Koji si Jusufa povratio Ja'kubu; Ti, Koji si uklonio patnju sa Ejjuba; Ti, Koji si se odazvao dovi Zekerijjaa; Ti, Koji si uvažio Junusa ibn Matta.

Molimo Te tajnom ovih uslišenih dova da mene, one koji šire ove Poslanice i njihove kolege sačuvaš od zla šejtana, ljudskih i džinskih.

Pomozi nam protiv naših neprijatelja i ne prepusti nas nama samima. Otkloni naše i njihove brige, iscijeli bolesti naših i njihovih srca.

Amin, Amin, Amin!

Pismo dvadeset osmo – treće djelo

Duhovni upravitelj

Ova je tema jedan specifičan i poseban odgovor, povjerljiv, tj. nije namijenjen svakome, na uopćeno pitanje koje postavljaju naša braća, većina jezikom stanja, poneko govora.

Pitanje je:

Svakome ko ti dođe u posjetu, ti govoriš:

“Nemojte od moje ličnosti očekivati motivaciju niti duhovni poticaj. I nemojte me smatrati blagoslovljenom osobom, jer ja nisam neko ko posjeduje duhovni položaj. Naime, kako god obični vojnik saopćava maršalske zapovijedi, tako isto i ja saopćavam zapovijedi Uzvišene Duhovne komande. I kao što osoba koja nema nigdje ničega obavlja zadatak razglasitelja prodavnice veoma skupih dragocjenosti, tako sam isto i ja razglasitelj pred svetim dućanom Kur’ani-kerima.”

Ti tako govoriš svakom posjetiocu koji ti dođe. Međutim, naši umovi trebaju znanje jednako kao što naša srca traže izljeve, a naše duše dozivaju svjetlost. Mi stoga tražimo mnoge stvari, sa mnogo aspekata. Tebi dolazimo u posjetu misleći da bi nam ti mogao udovoljiti potrebama, jer mi smo u potrebi za nekim ko je jedan od evlija i ko posjeduje

duhovni utjecaj i savršenstva, mnogo više nego što smo u potrebi za znanjem. Pa ako je tako kao što ti tvrdiš, mi smo, znači, pogriješli došavši ti u posjetu! Tako govori jezik njihovog stanja.

Odgovor:

Saslušajte pet tačaka, porazmislite zatim o svojoj posjeti da li je svrsishodna ili je bez ikakve koristi, prosudite kako hoćete!

PRVA TAČKA

Sluga velikog suverenog vladara ili vojnik pod njegovom komandom, predaje visokim zapovjednicima i maršalima vladarske poklone i njegova visoka odličja, te ih dovodi u stanje zahvalnosti i zadovoljstva. Pa ako bi ti zapovjednici i maršali rekli: *“Zašto da se ponižavamo primajući vladarske darove i počasti iz ruku ovog prostog vojnika?”* – bez sumnje bi se to smatralo uobraženom glupošću i ludošću.

Isto tako, ukoliko bi taj vojnik osjetio samodopadljivost i maršalu ne bi ukazivao poštovanje izvan okvira službe te sebe smatrao na višem rangu od njega, bila bi i to obična bezumnost i ludilo.

A ako bi se jedan od tih zapovjednika ponizio i otišao u kuću tog prostog vojnika, kod kojega se za njegovog gosta nalazi samo komad hljeba, vladar, znajući za stanje svoga odanog sluge, bi u njegovu kuću poslao tanjur najukusnije hrane iz svoje lične kuhinje kako bi od njega otklonio sramotu.

Kako god je slučaj sa vladarevim slugom, isti je slučaj i

sa iskrenim slugom Kur'ana, jer mada on potječe iz obične mase ljudi, ipak saopćava zapovijedi Kur'ani-kerima u ime Kur'ana lično, bez ustručavanja i oklijevanja, čak i pred najistaknutijom ličnosti. On prodaje skupocjeno biserje Kur'ana i duhovno najbogatijem čovjeku, s ponosom, otmjenošću i dostojanstvom, bez ponižavanja i moljakanja.

Ti moćnici, iako su velikani, ipak se ne mogu oholo odnositi prema tom prostom sluzi kod izvršenja njegove dužnosti. Ni taj sluga, isto tako, ne posjeduje u duši nešto što će ga učiniti oholim kad se oni obrate njemu i ne prelazi svoje granice.

Pa ako neko ko je zadivljen biserjem iz svete riznice Kur'ana pogleda na tog slugu kao na dobrog evliju i oduševi se njime, to je nešto svojstveno svetoj milosti i rezultat činjenice da mu kur'anska istina pruža poticaj i na njega izliva stimulans iz lične Božanske riznice, kako On ne bi postidio tog Svoga slugu pred njegovim počasnim gostom, a da pritom taj sluga i ne zna da u tome lično nema učešća.

DRUGA TAČKA

Obnovitelj drugog milenija, Imam er-Rabbani Ahmed el-Faruki, r.a., je rekao: *“Ja prednost dajem pojašnjenju i razotkrivenju neke teme od imanskih činjenica, nad hiljadama duhovnih iskustava, ekstaze i nadnaravnih počasti.”* Zatim: *“Krajnji domet svih sufijskih tarikata jeste razotkrivanje i jasno ukazivanje imanskih činjenica.”*

Budući da veliki prvak *tarikata* donosi ovakav sud, neizbježno je da *Riječi*, koje u punoj jasnoći ističu imanske činjenice i koje su kondenzirane iz okeana kur'anskih tajni, mogu dati rezultate kakvi se očekuju od evlija.

TREĆA TAČKA

Siloviti udarci su se prije trideset godina sručili na glavu nesavjesnog Starog Saida, pa je stoga počeo razmišljati da je “smrt istina”. Shvatio je da je zagazio u blato. Molio je zaštitu i tražio put, tragao za spasiocem da ga povede za ruku. Vidio je pred sobom raznolike staze. Uznemiren time, uzeo je knjigu “*Otkrovenje nespoznajnog*” od Šejha Abdulkadira el-Gejlanija, r.a., i otvorio je s pobuđenom nadom. Pred sobom je naišao na sljedeći izraz:

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يَدَاوِي قَلْبَكَ

“*Ti si u Kući mudrosti, traži ljekara da ti liječi srce.*”

Gle čuda! U to sam vrijeme bio član *Daru-l-hikmeta el-islamijje* (*Kuće islamske mudrosti*)² i navodno sam tu bio došao da liječim rane islamskoga Ummeta, a ustvari sam ja bio bolesniji i ovisniji o izliječenju od bilo koje druge osobe. Jer, bolesniku je najpreče da izliječi sebe, prije nego što pristupi liječenju drugih.

Da, tako mi se obratio Šejh: “*Ti si bolestan.. Traži doktora da te izliječi.*”

Rekoh: “*Budi ti moj doktor, Šejhu!*”

I započeh čitanje te knjige kao da se ona meni lično obraća. Bila je tako žestoka da je razbijala moju uobraženost, te izvršila duboke operativne rezove na mome nefsu. I nisam izdržao, i nisam smogao to podnijeti, jer, njegov sam govor smatrao upućenim meni.

Da, tako sam je pročitao do približno njezine polovine. Nisam smogao snage da je dovršim, i odložio sam knjigu u

ormar. Neko vrijeme nakon toga sam osjetio da su bolovi od rana iščezli i iza sebe ostavili čudesne duhovne užitke. Vratio sam mu se ponovo i dovršio knjigu *mog prvog učitelja*. Iz nje sam izvukao ogromne koristi i s njome proboravio duge sahatе, posvetivši se njegovim ugodnim virdovima i dirljivim obraćanjima.

Zatim sam došao do knjige *Pisma* od Imama er-Rabbanija, te sam se obradovao dobru s iskrenim optimizmom. Otvorio sam je i u njoj pronašao čudo, jer se u svim njegovim pismima na dva mjesta pojavljuje izraz *Bediuzzaman*. Osjetio sam da mi se obraća poimenice, jer je ime moga oca bilo Mirza, a oba pisma počinju sa: “Pismo Mirzi Bediuzzamanu.” Rekoh: “*Fesubhanallah, on se obraća meni lično*”, jer je tada jedan od nadimaka Staroga Saida bio *Bediuzzaman*.” I mada ja nisam znao ni za koga ko se proslavio pod tim nadimkom osim Bediuzzamana el-Hamadanija, koji je živio u četvrtom stoljeću po Hidžri, mora da je postojao još neko, osim njega, ko je bi savremenik Imama er-Rabbanija i kome su se obraćali pod ovim nadimkom. I mora da je njegovo stanje bilo slično mome halu pa sam pronašao lijek za sebe u ta dva pisma. A Imam er-Rabbani u tim, a i mnogim drugim pismima, uporno poručuje:

“*Sjedini Kiblu*”³, tj. “*slijedi jednog imama i duhovnog upravitelja i ne bavi se drugima.*”

Ova važna oporuka se nije slagala – u to vrijeme – s mojim duhovnim stanjima i spremom. Počeo sam dugo razmišljati: a kojega da slijedim? Da idem za ovim ili da krenem za onim? Mnogo sam se uznemirio i moja je uznemirenost bila veoma burna, budući da svaki posjeduje i privlačne vrline, i zato se nisam mogao odlučiti samo za

jednoga.

I dok sam se kolebao u toj teškoj nedoumici, u srcu mi se rodi samilosnička pomisao od Allaha, dž.š., koja mi prišapnu:

“Početak svih ovih različitih pravaca, izvor svih ovih potoka, i sunce svih ovih planeta, jeste Kur’ani-kerim. Stvarnoga sjedinjenja Kible nema osim u Kur’ani-kerimu.” Jer, Kur’an je najuzvišeniji duhovni upravitelj, apsolutno najposvećeniji učitelj. Prionuo sam na Kur’an, prihvatio se za njega i ispomagao se njime. Moja nesavršena sprema je nemoćna zbiljski iscrpiti izliv tog istinskog muršida, koji je poput vode što ulijeva život, ali zaslugom tog istog izliva možemo raspoznati onaj izliv i onu vodu života kod nosilaca duhovnosti i duhovnih stanja, svakog prema njegovom stepenu. Tako *Riječi* i *nurovi* izvučeni iz Kur’ani-kerima, tj. *Poslanice Nura*, nisu, dakle, samo znanstvene i intelektualne rasprave, nego i pitanja srca, duha i stanja vjerovanja. One su nešto poput duševnih Božanskih znanosti i nebeskih stvoriteljskih saznanja.

ČETVRTA TAČKA

Časnim ashabima, tabiinama i generaciji koja je uslijedila, r.a., koji posjeduju najviši položaj, koji su postigli stepen *vrhunskog velajeta* i kod kojih su sve rafiniranosti stekle udio izravno iz Kur’ana, Kur’an je postao dovoljni i istinski duhovni upravitelj. To znači i dokazuje da Kur’an kako god iskazuje činjenice u svakom vremenu, jednako navraća i izlive *vrhunskog velajeta* na one koji su ga dostojni u bilo koje vrijeme.

Tačno! Prelazak iz pojavnosti u stvarnost dešava se u

dva vida:

Prvi vid: ulaskom u međuprostor *tarikata* i prevaljivanjem ljestvice nivoa u njemu, duhovnim vladanjem i postupanjem, sve do dosezanja stvarnosti.

Drugi vid: prelazak u stvarnost izravno, čistom milošću od Allaha, bez prolaska kroz međuprostor *tarikata*. Taj je put poseban, visok, uzvišen i kratak – on je put časnih ashaba i tabiina, r.a.

Dakle, svjetla kondenzirana iz istina Kur'ana, i *Riječi* koje prevode ta svjetla, mogu posjedovati tu posebnost. Ustvari, one je zbilja posjeduju.

PETA TAČKA

Kroz pet pojedinačnih primjera istaknut ćemo činjenicu da *Riječi*, kako god poučavaju kur'anske istine tako isto vrše i funkciju duhovnog upraviteljstva.

Prvi primjer: Ja sam se lično i u potpunosti uvjerio, nakon hiljada, a ne desetina i stotina ponovljenih iskustava da *Riječi* i nurovi izliveni iz Kur'ani-kerima upravljaju moj um i instruiraju ga, jednako kao što poučavaju moje srce imanskim stanjima i hrane moj duh imanskim slastima. Tako sam u izvršenju svojih dunjalučkih poslova postao poput murida dok iščekuje duhovni poticaj od svoga šejha koji posjeduje nadnaravne počasti, jer sam poticaj počeo crpiti iz kur'anskih tajni što sadržavaju nadnaravne duhovne počasti i od njih iščekivao ispunjenje tih svojih potreba, odakle se nisam nadao niti očekivao.

Navest ću samo dva slučaja takvih pojedinačnih stvari što su se desile beričetom kur'anskih tajni:

Prvi slučaj, koji je detaljno objašnjen u *Pismu šesnaestom*, jeste da se mome gostu Sulejmanu pojavila velika i čudesna vekna hljeba i da je postavljena na kedrovo stablo. Hranili smo se tim poklonom iz svijeta nepoznatnog cijela dva dana (u vrijeme kad nisam imao ništa drugo ponuditi svome gostu).

Drugi slučaj jeste krajnje sitan i detaljan događaj koji se desio ovih dana, a to je da mi se pred zoru rodila pomisao kako je izvjesnoj osobi rečeno nešto o meni na način koji u njegovo srce unosi sumnje i nedoumice. Rekoh: “*Kad bih ga samo vidio da uklonim tu mutninu iz njegovog srca.*” Istog momenta sjetih se i jednog dijela knjige koju sam bio poslao u Nis⁴ i koji mi je zatrebao, te rekoh: “*Da mi je samo da dođem do njega.*” Poslije sabah-namaza sam sjeo, kad se pojavi upravo dotična osoba u ruci noseći upravo dio knjige koji sam želio i uđe kod mene. Upitah ga: “*Šta je to što nosiš u ruci?*” On odgovori: “*Ne znam, ovu mi je knjigu na vratima predao neko ko je došao iz Nisa, te sam je ja donio vama.*”

Zapanjen rekoh: “*Subhanallah! Dolazak ovog čovjeka iz njegove kuće i prispijeće ovog dijela Riječi iz Nisa uopće ne izgleda kao puka slučajnost. Može biti samo utjecaj Kur’ani-kerima koji je u određeno vrijeme predao knjigu ovom čovjeku i poslao je meni.*” Zahvalio sam se mnogo Allahu.

Onaj, dakle, Koji poznaje najskrivenije i najsitnije, pa čak i najbeznačajnije želje moga srca, zasigurno me pokriva Svojom milošću i pruža mi Svoju zaštitu. Stoga se ne osjećam zaduženim niti uslužnim od bilo koga na cijelom dunjaluku niti od koga šta tražim.

Drugi primjer: Moj me je bratić Abdurrahman ostavio prije osam godina, i mada je bio ukaljan dunjalučkom nemarnošću, nedoumicama i umišljajima, o meni je držao lijepo mišljenje koje umnogome prekoračuje moje granice. Od mene je tražio da mu ukažem pomoć i duhovni poticaj koje nisam posjedovao i što je bilo izvan domena moga utjecaja. Međutim, utjecaj i duhovni poticaj Kur'ana mu je pomogao, time što je, tri mjeseca pred svoju smrt, došao do *Riječi desete* koja se tiče ahiretskog proživljenja.

Ta je *poslanica* ispunila svoju ulogu u njegovom očišćenju od duhovne plijesni i pomućenih umišljaja, nedoumica i nemarnosti, te kao da se uzdigao do nivoa bliskog nivou *velajeta*, u pismu koje mi je uputio prije smrti ispoljio je tri očigledne nadnaravne počasti, a to je pismo uvršteno u odlomke *Pisma dvadeset sedmog*. Možete se na njega obratiti.

Treći primjer: Imao sam jednog brata po vjeri, koji je ujedno bio moj učenik, a bio je od ljudi koji su slijedili put srca i bogobožnosti. On je sejjid Hasan-efendija iz grada Burdura⁵. Od mene je – ovog siromaha – bio očekivao duhovni poticaj i inspiraciju kao od nekog velikog evlije, iz razloga pretjerano lijepog mišljenja o meni, što je bilo izvan mojih okvira i mogućnosti. Najednom, bez ikakvog povoda sam nekom od stanovnika iz jednog od sela Burdura pružio poslanicu *Riječ trideset druga* da je pročita, a zatim se sjetio Sejjida Hasana, te rekao: “*Ako putuješ u Burdur, predaj ovu poslanicu Sejjidu Hasanu, neka je čita pet-šest dana.*” Taj je čovjek otputovao i *poslanicu* izravno predao Sejjidu Hasanu, četrdesetak dana prije nego što je ovoga zadesio smrtni čas.

Primio je Sejjid Hasan *poslanicu* i sa željnošću i žud-

njom provodio vrijeme uz nju i gutao je kao što žedna osoba guta vodu Selsebila. Čim bi dovršio njezino čitanje, napojivši se iz njezinih duhovnih izljeva, nastavio bi čitati te je u njoj našao lijek za svoju bolest, a posebno po pitanju ljubavi Allaha, obrađenoj u njezinom Trećem stajalištu. Čak je u njoj pronašao i duhovne izljeve koje bi očekivao od nekog Vrhovnog duhovnog stožera. Sam je, tako, otišao u džamiju, zdrav i čio, obavio namaz, a zatim tamo ispustio svoju dušu. *Allah mu se obilno smilovao.*

Četvrti primjer: Hulusi-bej navodi da se u nurli *Riječi-ma* koje su tumač tajni Kur'anskih nalaze pomoć, spas, duhovni užitak i nur na većem stupnju nego što se nalaze u najznačajnijem i najutjecajnijem *nakšibendijskom* tarikatu, a to dokazuju dijelovima sadržanim u *Pismu dvadeset sedmom*.

Peti primjer: moj brat Abdulmedžid je nakon prese-ljenja moga bratića (njegovog sina) Abdurrahmana u milost Allahovu, a i uzrokom drugih bolnih stanja i žalosti koje su ga bile zadesile, zapao u tešku potištenost. Od mene se nadao duhovnom okrepljenju i poticaju, što mu ja nisam bio u stanju pružiti. I mada se inače nisam dopisivao s njime, jednom sam mu neočekivano poslao neke poslanice iz zbirke *Riječi*. Pročitavši ih napisao mi je sljedeće: "*Spasio sam se, Allahu hvala, a bio sam na granici ludila. Svaka od tih Riječi mi je postala poput duhovnog upravitelja i vodiča. Iako sam se rastao od jednog duhovnog upravitelja, najednom sam pronašao mnoštvo njih i izbavio se.*" I vidio sam da je on uistinu zauzeo lijep pravac i izbavio se iz ranijih tegobnih stanja.

Postoje i mnogi drugi primjeri slični ovima pet spomenutih, i svaki od njih ističe:

Da su imanske znanosti i duhovna medicina, a posebno kad se kao duhovni lijek, s obzirom na potrebe i kao mehlem ranama, uzimaju izravno iz Kur'ani-kerima i praktično se primijene, dovoljne su i djelotvorne za onoga ko osjeća potrebu za njima i koji ih koristi sa ozbiljnošću i iskrenošću. U tome nikakav utjecaj ne vrši stanje apotekara koji prodaje te lijekove, niti glasi vača koji na njih ukazuje, jer, svejedno je bio on jedna obična osoba bez igdje ičega ili bogataš na položaju ili siromašni sluga. Bilo kakvo da je njegovo stanje, ne pričinjava nikakvu razliku.

Da, nepotrebno je sebi osvjetljavati put svijećom, ako već postoji blistavo sunce.

Budući da ja izlažem istinsko sunce, besmisleno je i bespotrebno od mene tražiti da pružim svjetlost svijeće, posebno što ja i ne posjedujem svijeću. Čak je potrebnije da oni meni svojim dovama pa čak i svojim zalaganjem pruže poticaj. Moje je pravo da tražim poticaj i pomoć od njih, a oni se trebaju zadovoljiti i ograničiti na izljeve koje crpe iz svjetlosti *Poslanica Nura*.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً
 وَلِحَقِّهِ آدَاءً وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.

Moj Allahu, na našega Sejjida Muhammeda spusti Svoj salavat koji će Tebi pričiniti zadovoljstvo, a njegovoj zaslugi biti ispunjenje te na njegovu obitelj i ashabe, i selam.

* * *

BILJEŠKE:

1 – Izvorni tekst glasi: “*O robovi Allahovi, vi ste u Kući mudrosti, morate imati posrednika. Tražite od vašeg Obožavanog ljekara da liječi bolesti vašeg srca, iscjelitelja da vas izliječi.*” Nalazi se u Sjedištu šezdeset drugom, str. 245. knjige *Božansko otkrovenje* koja je u svojim prvim štampanim izdanjima štampana zajedno sa knjigom *Otkrovenje nespoznajnog*, u jednom svesku naslovljenom *Otkrovenja nespoznajnog*. – Prevodilac na arapski.

2 – To je vrhovno naučno sjedište u nadležnosti Islamskog mešihata u Osmanskoj državi. – Prevodilac na arapski.

3 – G. Muhammed Murad je izvršio prevođenje *Pisama* od Imama er-Rabbanija i nazvao ga *Skriveno biserje (Ed-Dureru-l-maknunat)*. Navedeni citat se nalazi u sedamdeset i petom pismu. – Prevodilac na arapski

4 – Ostrvo na jezeru Egirdir, u blizini Barle. – Prevodilac na arapski.

5 – Centar jedne oblasti na jugozapadu Turske. – Prevodilac na arapski.

Riječ dvadeset četvrta, druga grana

Ključevi tajni

Izlaže dvije tajne u kojima je sadržano mnoštvo drugih tajni.

Prva tajna:

Zašto se evlije međusobno mnogo razilaze u svojim vizijama i otkrovenjima, mada su jedinstveni u temeljima imana. Naime, ponekad se kod njih u nivou ličnog osvjedočenja ispoljavaju otkrovenja koja ne odgovaraju stvarnosti i udaljena su od istine.

I zašto mislioci i promatrači realnosti imaju i izlažu mišljenja međusobno oprečna, uprkos činjenici da svako od njih neospornim dokazima potvrđuje istinitost svoga mišljenja? Radi čega se, dakle, jedna istina pojavljuje u različitim bojama?

Druga tajna:

Zašto su raniji vjerovjesnici, a.s., predstavili dio stupova imana kao, naprimjer, tjelesno proživljenje, u izvjesnoj uopćenosti, a nisu ih detaljno razradili kao što je to učinio Kur'ani-kerim? Tako je – u vremenu koje je uslijedilo – dio njihovih ummeta dospio do poricanja tih uopćenih stupova. Zatim, zbog čega je dio evlija koji su spoznali stvarnost uznapredovao samo u pitanju vjere u Jednoću Boga, te čak

u njemu dostigao nivo savršene izvjesnosti, dok je dio imanskih stupova u njihovim pravcima minimalno vidljiv i vrlo uopćen. Čak zbog toga njihovi sljedbenici u nadolazećim vremenima nisu tim stupovima ukazali nužnu pažnju, pa su čak neki od njih skrenuli i zalutali?

Budući da se istinsko savršenstvo postiže razotkrivanjem svih stupova imana, zbog čega su onda sljedbenici istine uznapredovali u nekima od njih, dok su u drugima zaostali? Usto, treba napomenuti i da su Časni Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, a on je vođa poslanika, koji je zadobio najviše položaje svih Lijepih imena, Kur'ani-hakim, koji je vodeći među svim nebeskim knjigama, sve stupove imana razradili do jasnoće i očigledosti, na istinski i ciljani način?

Tačno! Jer istinsko i puno savršenstvo ustvari i jeste takvo. Smisao ovih tajni je u sljedećem:

Čovjek, uprkos činjenici da posjeduje potencijal za dostizanje svih savršenstava i sticanje svjetala svih Lijepih imena, ipak za istinom traga kroz hiljade zaklona i međuprostora, budući da je njegova moć djelimična, njegova sloboda izbora relativna, njegove sposobnosti neujednačene i njegove želje raznolike.

Radi toga, u razotkrivanju stvarnosti i kod osvjedočenja u istinu, zakloni i međuprostori posreduju, tako da neki nisu u stanju proći kroz taj međuporostor. A budući da je njihova prijemčivost neujednačena, desi se da kapacitet nekih ne bude dovoljno polazište za razotkrivanje pojedinih imanskih stupova.

Zatim, boje u kojima se iskrice Imena manifestiraju, različite su u zavisnosti od onoga što ih ističe te postaju

neujednačene; neki nisu sposobni ispoljiti neko od Imena na način da bude središte potpunog njegovog odraza. Usto, i odraz nekog imena poprima različite vidove s obzirom na djelimičnost i univerzalnost, sjenovitost i izvornost. Nečije sposobnosti ne mogu prevazići djelimičnost i izaći iz sjene. A desi se i da neko od imena – prema sposobnosti – dominira, te izvršava samo svoju funkciju i upravlja tom sposobnošću.

Tako, na ovu nejasnu i duboku misteriju i ovaj široki smisao, ukazat ćemo s nekoliko naznaka u sklopu jedne uopćene ilustracije donekle pomiješane sa stvarnošću.

Zamislimo da jedan urešeni cvijet *zuhre* i jedna živopisna *kap* zaljubljena u mjesec i jedna bistra *kapljica* okrenuta prema Suncu posjeduju svijest, savršenost i težnju za savršenstvom.

Ove tri stvari, osim što ukazuju na mnoštvo činjenica, ukazuju i na ponašanje nefsa, uma i duha, te ilustriraju tri kategorije spoznavatelja stvarnosti.*

Prva: jesu oni koji slijede pravac intelekta, pravac *velajeta* i pravac vjerovjesništva.

Druga: jesu oni koji nastupaju prema stvarnosti pravcem kojim dosežu usavršenje tjelesnim ustrojstvima (tj. putem čula); oni koji do stvarnosti dosežu izbistrenjem duše i umnim naporima; te oni koji se prema stvarnosti kreću kroz očišćenje srca, iman i predanost.

Treća: jesu oni koji se nisu ostavili sebičnosti i samodod-

* I u svakoj ovoj kategoriji se nalaze po tri skupine. Tri primjera, dakle, navedena u poređenju usmjerena su na sve tri potkategorije, ustvari na svih devet kategorija u njima, a ne na samo tri kategorije. – Autor.

padljivosti, nego su uronili u djela te su suzili postupak do stvarnosti svojim logičkim zaključivanjem, zatim oni koji za stvarnošću tragaju naukom, mudrošću i spoznajom te oni koji do stvarnosti dopiru brzo, imanom, Kur'anom, neimaštinom i pobožnošću.

Tri spomenute stvari su ilustracije što ukazuju na smisao razlika između triju skupina nejednakih po spremi.

Duboku misteriju i obimnu mudrost koju sadržava uzvišenost u ove tri kategorije, pokušat ćemo izložiti u sklopu ilustracije i pod naslovima cvijeta, kapi i kapljice.

Tako, naprimjer: sunce – uz dopust i po nalogu svoga Stvoritelja – posjeduje tri različita vida manifestiranja, refleksije i isijavanja.

Jedan je: na cvijeće;

Drugi: na mjesec i planete;

Treći: na sjajne materije, poput stakla ili vode.

Prvi, opet, od spomenutih vidova manifestiranja, refleksije i isijavanja svrstava se u tri vrste:

Prva: univerzalno odražavanje i opće reflektiranje, a to je sunčevo izlivanje svjetlosti na svo cvijeće.

Druga: posebno odražavanje, a to je zasebna refleksija u odnosu na svaku pojedinu vrstu cvijeća.

Treća: djelimično manifestiranje, a to je njegovo izlivanje svjetlosti u odnosu na individuu svakog cvijeta. Tako, dakle.

A ova naša ilustracija zasnovana je na gledištu da divne boje cvijeća nastaju iz prelamanja i razlaganja sedam boja sunčeve svjetlosti.

Na temelju ovog mišljenja, cijetovi su svojevrsna ogledala sunca.

Drugi vid: jeste svjetlost i sjaj koje sunce daje mjesecu i planetama, po dozvoli od Mudrog Tvorca. Mjesec na univerzalan način dobija svjetlost, koja je poput svjetlosne sjene sunca, nakon što se ta univerzalna svjetlost i sveobimno svjetlo izlijevaju na njega. Potom je mjesec predaje dalje i svjetlo na poseban način izliva na mora, zrak i svijetleće tlo, a na pojedinačan način na mjehuriće vode i čestice zemlje i atome zraka.

Treći vid: jeste bistra, savršena refleksija sunca – po nalogu od Boga – bez sjene, tako da zračnu sferu i morsku površinu pretvara u ogledala. Zatim to sunce svoj djelimični lik i svoj minijturni model predaje morskoj pjeni, vodenim kapljicama, česticama pare i kristalićima snijega.

Tim putem sunce – sa tri spomenuta aspekta – na po dva načina obasjava i usmjerava svjetlost na svaki cvijet, na svaku kap nasuprot mjeseca, i na svaku česticu pare.

Prvi način: izravno i izvorno izlijevanje, bez nailaska na međuprostor ili prepreku. Ovaj način predstavlja pravac vjerovjesništva.

Drugi način: uz posredni međuprostor, budući da primjektivost ogledala i pojava daje boju manifestaciji sunca. Ovaj način prikazuje pravac evlija.

I, tako, *cvijet, kap i kapljica* svako pojedinačno na prvi način može izjaviti: “*Ja sam ogledalo sunca cijelog svijeta*”, ali to isto ne može izjaviti drugi način, nego će reći: “*Ja sam ogledalo moga sunca*”, ili: “*Ja sam ogledalo sunca koje se ukazuje mojoj vrsti.*” Jer, sunce spoznaje na taj način, budući da ne može sagledati sunce koje je

okrenuto prema cijelome svijetu. Naime, sunce te jedinke, njezine vrste ili njezinog roda, ukazuje se kroz uzak međuprostor i u ograničenim okvirima, tako da se tom uokvirenom suncu ne mogu pripisati apsolutna, neuokvirena i neomeđena dejstva. Odnosno, ne mogu se srčanim osvjedočenjem suncu pripisati zagrijavanje cijele zemaljske površine, njezino osvjetljavanje, poticanje života svih životinja i bilja, pobuđivanje planeta da oko njega kruže te slični veličanstveni i strahoviti tragovi, niti mu može, pripisati te tragove koje promatra u okvirima tih tijesnih okova i ograničenog međuprostora.

Pa čak i kad bi te tri stvari – za koje smo pretpostavili da posjeduju svijest – uspjele i pripisati suncu ta čudesna djela koja promatraju kroz spomenute okvire, mogle bi to učiniti samo čistim racionalnim i imanskim pogledom i s potpunim priznanjem činjenice da to uokvireno sunce ustvari je samo po sebi apsolutno.

Taj, naime, cvijet, kap i kapljica, koje smo zamislili da nalikuju čovjeku, pripisavši spomenute pojave – tj. veličanstvena djela – svojim suncima, čine to umom, a ne ličnim osvjedočenjem. Čak, ponekad, njihovo imansko rasuđivanje odudara od njihovog kosmičkog opažanja, tako da njihovo vjerovanje postane izuzetno teško.

Prema ovome, na nama trojici je da zamislimo ulazak u ovo poređenje koje je pomiješano sa stvarnošću i koje je za nju preusko i nedovoljno, a samo se u nekim njegovim aspektima uočavaju dijelovi stvarnosti. Zamislimo, dakle, nas trojica da smo cvijet, kap i rosna kapljica. Budući da je za tu pretpostavku nedovoljna samo svijest, mi ćemo im također pozajmiti i naše umove, odnosno, trebamo shvatiti da kako god se oni napajaju sa svoga materijalnog sunca

tako se i mi napajamo sa svoga duhovnog sunca.

Ti, prijatelju, koji ne možeš zaboraviti dunjaluk i ogrezao si u materijalnostima, i tvoj je nefis ogrubio i zgusnut, budi 'cvijet'. Jer, tvoja je sprema slična njemu, pošto cvijet poprima boju što se razložila iz sunčeve svjetlosti, od te boje se izmiješao sunčev lik, te se cvijet obojio u divne boje.

A izvjesni filozof, koji je studirao na modernim učilištima, koji vjeruje u uzročnosti, i koji nalikuje Starom Saidu, nek bude 'kap' što se udvara mjesecu, koji je obasjava sjenom svjetlosti primljene sa sunca, te njezinom oku daje svjetlost i ono njome svjetluca.. Međutim, ta kap tom svjetlošću vidi samo mjesec, i ne može vidjeti sunce. Sunce može vidjeti samo kroz vjerovanje.

Nakon toga, nek ovaj siromah koji vjeruje da svaka stvar vodi porijeklo od Uzvišenog Allaha, a uzročnosti smatra zaklonima, bude 'rosna kapljica'. Ona je sama po sebi siromašni ekstrakt, ne posjeduje ništa da se, poput cvijeta, na njega osloni i podupre. Bezbojna je i nije uočljiva, a ne poznaje ništa drugo da bi se na njega usmjerila. Ona poseduje suštu bistrinu, i u svojoj očnoj zjenici krije lik sunca.

Razloživši položaj ovoga troga, na nama je da sagledamo sebe. Da vidimo šta je s nama i šta nam je činiti?

Pogledasmo i vidjesmo da nas jedan Milostivni obasipa Svojim blagodatima i dobrostanjem, prosvjetljava nas, uzgaja i namješta. A čovjek, inače, robuje svome Dobročinitelju i traži bliskost s Onim ko je dostojan obožavanja i ljubavi, te Ga nastoji i vidjeti. Otuda, svako od nas

kreće se shodno svojoj spremi u smjeru sile privlačnosti te ljubavi.

Pa, o ti, koji nalikuješ cvijetu, ti ionako odlaziš, zato odlazi kao cvijet. Već si otišao i postepeno se uzdignuvši dosegno nivo univerzalnosti, kao da si postao poput sveg cvijeća. Međutim, cvijet je jedno zgusnuto ogledalo i sedam boja svjetlosti se prelamaju i razlažu u njemu te tako skrivaju odraz sunca. Stoga nećeš uspjeti vidjeti lice svog voljenog sunca, jer su boje ograničene i svojstva im razlažu sunčevu svjetlost, navlače zastor preko njega, i sve što je iza njega ostaje skriveno. Ti u tom stanju nećeš izbjeći rasantanke što proizilaze iz posredovanja likova i međuprostora. Međutim, postoji izbavljenje, uz jedan uvjet, a to je:

Da podigneš svoju glavu što je raspuštena u samoljubivosti i povučeš svoj pogled što se naslađuje ljepotom svojom i zaveden je njome, te ga upreš u lice suncu što je u nebeskim njedrima. Zatim svoje lice sageto prema tlu – u potrazi za opskrbom – okreneš prema suncu naviše, jer si ti ogledalo tog sunca, i tvoja je dužnost ozrcavanje i odražavanje njegove pojave. A što se tvoje opskrbe tiče, ona će ti, svejedno, znao ti za to ili ne, stići sa vrata riznice milosti, iz zemlje.

Tačno, kako god je cvijet malehno ogledalo sunca, tako je i ovo golemo sunce jedno ogledalce poput kapi iz nebeske pučine, što reflektira blještavilo što isijava iz Allahovog imena *Nur*. Shvati onda, o ljudsko srce, kako je samo onda veličanstveno sunce čije si ti ogledalo!

Kad ispuniš ovaj uvjet, pronaći ćeš svoje savršenstvo, samo što ne možeš vidjeti sunce lično i onako kakvo je, pa nećeš ni shvatiti tu stvarnost u njezinoj goljoj suštini.

Možda će mu boje tvojih svojstava dati boju, tvoja zgusnuta prizma navlači mu formu, a tvoja ograničena sprema omeđuje ga okvirima.

A sad ti, mudri filozofe unutar kapi! Kroz prizmu kapi svoga uma i ljestvicom filozofije, ti si se uzdigao, uspeo se sve do mjeseca i ušao u mjesec. Vidi! Mjesec je sam po sebi zgusnut i taman, bez svjetlosti i beživotan. Tvoj trud je otišlo u nepovrat, tvoje znanje je bez svrhe i koristi. Ti se iz tmine beznađa i neprijatne tuđine i od uznemiravanja zlih duhova možeš izbaviti samo pod uvjetom:

Da napustiš noć prirode, licem se okreneš suncu istine i da s punim ubjedenjem vjeruješ da su svjetla ove noći ustvari sjena svjetlosti dnevnoga sunca. Ispuniš li ovaj uvjet, pronaći ćeš svoje savršenstvo i naići na veličanstveno sunce umjesto siromašnog i mračnog mjeseca. Međutim, ni ti, kao ni tvoj prethodnik, nećeš vidjeti čisto sunce, nego ćeš ga promatrati iza zastora s kojim se zbližio tvoj um i prisna postala tvoja filozofija. Vidjet ćeš ga iza pokrova koje je satkalo tvoje znanje s mudročću i vidjet ćeš ga u nijansi koju mu je dala tvoja sprema.

A vaš treći drug, što je sličan rosnoj kapljici, siromašan, bezbojan, brzo se ispari na sunčevoj toplini, napustivši samoljubivosti, ukrcan na paru podiže se u zrak, dok zgusnuta materija koja je u njemu plane pod žarom zaljubljenosti; pod tom svjetlošću pretvara se u nur, prihvaća se zračka što izbija iz manifestacije tog blještavila i prilijepi se uz njega.

O ti, što nalikuješ rosnoj kapljici! Budući da izravno vršiš funkciju sunčevog ogledala, na kojem god položaju da se nađeš, možeš pronaći otvor koji je prozor s kojeg

pogledaš u samo sunce, okom sušte izvjesnosti te ne podnosiš poteškoće u pripisivanju suncu svih njegovih čudesnih tragova. Jer, ti možeš bez dvoumljenja prisloniti njegova izuzetna svojstva njemu. Apsolutno ništa tebe ne može dohvatiti za ruku i spriječiti da zadivljujuće tragove njegove subjektivne suverenosti pripišeš njemu. Tebe ne zabrinjava tjeskoba zapreka, niti ograničenje sposobnosti, niti malenkost ogledala, niti te išta od toga navodi na odstupanje od stvarnosti, jer ti si bistar, nepomučen i na nju gledaš izravno. Stoga si shvatio da to što se opaža u pojavama i vidi u ogledalima nije sunce, nego su njegove svojevrsne manifestacije i neka vrsta obojene refleksije. Te su refleksije samo njegovi dokazi i ukazi, ništa više, i nisu sposobne ispoljiti tragove njegove cjelokupne veličanstvenosti.

U ovoj, dakle, usporedbi pomiješanoj sa stvarnošću, do savršenstva se stupa trima raznolikim stazama. One se međusobno razlikuju po odlikama tih savršenstava i po pojedinostima nivoa opažanja. Ipak, one su složne u ishodu, i u slušanju istine, te u priznanju stvarnosti.

Tako, dakle. Pa kao što noćni čovjek koji uopće ne vidi sunce, nego promatra njegovu sjenu u ogledalu mjeseca, nije u stanju u svoj razum smjestiti i utisnuti fascinantnu veličinu subjektivne sunčeve svjetlosti i njegove silne gravitacije, nego oponaša i priklanja se nekome koga je izravno vidio; tako isto onaj ko nije vjerovjesničkim naslijeđem dosegnuo najviši nivo imena *Moćni*, *Oživotvoritelj* i drugih sličnih imena, Veliko ahiretsko proživljenje i Glavno ahiretsko podizanje vidi i prihvaća oponašanjem, govoreći: "*Ne radi se o intelektualnom pitanju.*" Jer, činjenica ahiretskog proživljenja i podizanja jeste mani-

festacija i ukaz *Najvećeg imena* i najviših nivoa dijela Božijih imena. Pa čiji pogled se do tamo ne može uspeti, prinuđen je na oponašanje i slijeđenje, dok onaj čija misao pronikne tamo, proživljenje i podizanje vidi lahkim kakva je lahkoća smjene noći i dana, zime i ljeta i prihvati ga smirena srca.

Tako, zbog ove tajne Kur'ani-hakim u najsavršenijoj detaljnosti i u najvišem nivou spominje proživljenje i podizanje, a tako u njih upućuje i Vrhovni Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji je zahvatio svjetlosti Najvišeg imena.

Što se tiče ranijih vjerovjesnika, a.s., oni nisu izložili proživljenje na najvišem nivou i u najopširnijim pojedinostima, nego su to učinili s nešto uopćenosti, zato što je tako iziskivala mudrost upućivanja, budući da su njihovi narodi bili u početnoj i primitivnoj fazi razvoja.

Zbog ove tajne, također, jedan dio evlija nije vidio neke imanske stupove na najvišem nivou ili su bili nemoćni izložiti ih na taj način.

Zbog ove tajne, također, mnogome se razlikuju stepeni ljudi od spoznaje u smislu spoznaje Allaha.

I tako, iz ove se činjenice razotkrivaju mnoge tajne poput spomenutih.

A sad zadovoljimo se s navedenim poređenjem, jer ono donekle daje osjećaj stvarnosti, budući da je stvarnost veoma obuhvatna i duboka. Nećemo se, dakle, unositi u tajne što su iznad naših okvira i izvan domašaja naših mogućnosti.

Iz Pisma dvadeset šestog

Metoda umjerenosti u neslaganju

DEVETA TEMA

Jedno bitno, privatno pitanje što razotkriva jedan od tajni *velajeta*

Sljedbenici istine i ispravnosti koji su nazvani *ehli-sunnet i džema'at*, a oni predstavljaju preovladavajuću većinu u Islamskom svijetu, zauzeli su se za očuvanje istina Kur'ana i imana, kakve one jesu na čistom i svijetlom hodočasnom putu, i to kroz slijedeње časnog Sunneta u njegovoj sveukupnosti, onakvog kakav jeste, bez oduzimanja ili dodavanja, te je tako apsolutna većina dobrih evlija iznikla iz ove zajednice. Međutim, zapažene su i druge evlije, na putu koji odstupa od temeljnih odrednica *ehli-sunneta i džema'ata* i koji iskoračuju izvan dijela njihovih načela, tako da su se promatrači statusa tih evlija podijelili u dvije skupine:

Prva: Jesu oni koji poriču njihov status evlija i dobrih, iz razloga njihovog odstupanja od temelja *ehli-sunneta i džema'ata*. Čak su otišli i dalje od tog poricanja, te su jedan dio njih proglasili kafirima.

A druga: Jesu oni koji su ih slijedili, potvrdili njihov status evlija, zadovoljni su njima i stoga rekli: "*Istina se ne ograničava samo na put ehli-sunneta i džema'ata.*"

Takvom su tvrdnjom osnovali novi pravac izvan okvira Šerijata, otisnuli se u more zablude. Nisu znali pritom da onaj koji je upućen za sebe, nije nužno uputitelj i za druge. Njihovim šejhovima postoji opravdanje za počinjene greške jer su umno izgubljeni, no to ne važi i za one koji ih u tim greškama slijede.

Postoji i treća skupina: Oni su se držali srednjeg puta, jer nisu porekli status tim evlijama i dobrim, a nisu se ni zadovoljili njihovim pravcem i metodom, nego su za njih rekli: govor koji izuste, a protivi se temeljima Šerijata, ili je potekao iz prekomjernog padanja pod utjecaj duhovnih stanja, što ih je navelo da pogriješe, ili je to ekstatično naricanje slično nerazgovijetnom govoru, čiji je smisao nepoznat, a njegovi dometi neshvatljivi.

Nažalost, prva skupina, u prvom redu učenjaci pojavačkih znanosti, porekli su status mnogih velikih evlija u namjeri očuvanja pravca *ehli-sunneta*; išli su čak i dalje te bili prinuđeni, povedeni svojom namjerom, izreći presudu o njihovoj potpunoj zalutalosti.

Drugi, opet, koji su im iskazivli podršku, zbog pretjerano lijepog mišljenja o svojim šejhovima, napustili su put Istine i okrenuli se novotariji, čak su zapali u zabludu.

Na osnovu ove tajne, jedna je situacija mnogo zaokupljala moju misao, a ta je:

Neko vrijeme sam, u posebnim važnim danima, Allahu uputio dovu da uništi dio sljedbenika zablude, međutim jedna je strahovita duhovna moć odbila moju kletvu protiv njih i povratila mi tu dovu, a i spriječila me da je ponovno uputim.

Zatim sam vidio kako taj dio pripadnika zablude, uz

pomoć neke duhovne sile, u svoje zabludjele postupke tjera i druge, ustrajavaju u izbjegavanju istine te za sobom povlače ljude u provaliju. Uspijevali su, tako, u svojim postupcima ne samo vršenjem prisile, nego se i jedan dio vjernika zavarao i poveo za njima, zbog njihove sjedinjenosti i iz naklonosti sa aspekta snage *velajeta*, te ih dotični vjernici toleriraju i ne smatraju ih puno pogrešnim.

Osjetivši ove dvije tajne, obuzela me je uzrujanost i bojazan te rekoh zbunjen:

“Fesubhanallah! Zar je moguće da postoji evlijaluk mimo Pravog puta? Posebno, je li moguće da sljedbenici Istine i velajeta podržavaju struju grozne zablude?”

Zatim se desilo na mubarek-dan boravka na Arefatu da, po lijepom islamskom običaju, proučivši suru *Ihlas* stotinu puta i ponovivši je mnogo i mnogo puta, u mome nemoćnom srcu se Božanskom milošću, berićetom tog učenja, pojavila sljedeće istina, uz ono što je navedeno i u temi pod nazivom *“Odgovor na jedno bitno pitanje”*.

A ta istina je: Da postoji dio maloumnih evlija, uprkos njihove vidljive promišljenosti, razboritosti i posjedovanja zdravog i logičkog umnog rasuđivanja. Oni nalikuju Džibali-babi, čija se pripovijest prepričava od vremena Sultana Mehmeda Fatiha, i koja je čuvena i poučna.¹

Jedan drugi dio evlija, opet, iako se nalaze u okvirima razuma, trezvenosti i razboritosti, ipak, ponekad uđu u stanja koja izlaze izvan sfere razuma i logičkog rasuđivanja. Jedan tip iz ovog dijela su ljudi skloni priviđanju, odnosno stvari im se pričinjavaju i oni ih ne mogu razabrati, pošto ono što po nekom pitanju vide u stanju transa nastavljaju primjenjivati u stanju budnosti. Tako griješe, a

da i ne uviđaju da to čine.

Što se tiče onih koji su slaboumni, neki su od njih sačuvani od strane Allaha i ne lutaju niti su povodljivi, dok drugi dio njih nisu sačuvani od strane Allaha te je moguće da se nađu među sljedbenicima novotarija i zablude, pa čak postoji mogućnost da budu svrstani u nevjernike.

I, tako, budući da im je um poremećen – bilo privremeno ili trajno – oni su u poziciji dobrih i blagoslovljenih luđaka – tj. na njih se primjenjuju njihovi propisi. A budući da su blagoslovljeni luđaci slobodni u svojim postupcima, onda su i oni šerijatski nedužni. Budući da su nedužni, nisu podložni odgovornosti za svoje postupke. I mada je njihov ekstatični status evlija sačuvan, oni prijateljuju sa sljedbenicima novotarija i do izvjesne mjere promoviraju njihove pravce, te tako bivaju loš i pokudan uzrok uvođenje dijela vjernika i sljedbenika istine u dotični pravac.

* * *

BILJEŠKE:

1 – Pripovijeda se da je jedan od dobrih evlija po imenu Džibali-baba stanovao u Konstantinopolisu i da je volio njegove kršćanske stanovnike, a i oni njega, posebno njihova djeca. On je prema njima osjećao velike simpatije te kad je Sultan Mehmed Fatih grad stavio pod opsadu, ovaj dobar *velijjullah* je upućivao dovu Allahu da Sultanove granate promaše svoj cilj, i da tako njegova draga djeca budu spašena. I stvarno, zauzimanje grada se otegnulo te je Sultan zatražio savjet od svoga šejha Ak Šemsuddina, koji je posjedovao znanje i praksu i bio jedan od dobrih evlija. Ak Šemsuddin je, potom, upućivao dovu za Sultanovu pobjedu, a Džibali-baba suprotno, sve dok Ak Šemsuddin nije uputio dovu za smrt Džibali-babe kako bi pobjeda mogla biti ostvarena. Nakon toga je Džibali-baba umro i Konstantinopolis, zauzet. – Prevodilac na arapski.

Pismo osamnaesto

Stvarnost i pojam

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo, slavljen je On!

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga!

(Ovo pismo sadrži tri bitne teme)

PRVA BITNA TEMA:

Pitanje:

Čuvene evlije, poput Muhjuddina ibn Arabija¹ (posvećena bila njegova tajna), autora knjige *Mekkanska otkrovenja*, te šejha Abdul-Kerima el-Dželija², (posvećena bila njegova tajna), autora knjige *Savršeni čovjek*, istražuju i govore o sedam zemaljskih slojeva, o bijeloj zemlji iza planine *Kaf*, te drugim čudima, poput *mašmašijje*, kako to stoji u *Otkrovenjima*, i tvrde: “*Vidjeli smo to!*” Je li, dakle, to što tvrde istina i tačno? Jer, ukoliko jeste, a znamo da na našoj zemlji ne postoji to što oni tvrde, znači da geografija i moderne znanosti poriču njihove tvrdnje! A ako njihove tvrdnje nisu istinite, kako to, onda, da su oni postali dobre

da i ne uviđaju da to čine.

Što se tiče onih koji su slaboumni, neki su od njih sačuvani od strane Allaha i ne lutaju niti su povodljivi, dok drugi dio njih nisu sačuvani od strane Allaha te je moguće da se nađu među sljedbenicima novotarija i zablude, pa čak postoji mogućnost da budu svrstani u nevjernike.

I, tako, budući da im je um poremećen – bilo privremeno ili trajno – oni su u poziciji dobrih i blagoslovljenih luđaka – tj. na njih se primjenjuju njihovi propisi. A budući da su blagoslovljeni luđaci slobodni u svojim postupcima, onda su i oni šerijatski nedužni. Budući da su nedužni, nisu podložni odgovornosti za svoje postupke. I mada je njihov ekstatični status evlija sačuvan, oni prijateljuju sa sljedbenicima novotarija i do izvjesne mjere promoviraju njihove pravce, te tako bivaju loš i pokudan uzrok uvođenje dijela vjernika i sljedbenika istine u dotični pravac.

* * *

BILJEŠKE:

1 – Pripovijeda se da je jedan od dobrih evlija po imenu Džibali-baba stanovao u Konstantinopolisu i da je volio njegove kršćanske stanovnike, a i oni njega, posebno njihova djeca. On je prema njima osjećao velike simpatije te kad je Sultan Mehmed Fatih grad stavio pod opsadu, ovaj dobar *velijjullah* je upućivao dovu Allahu da Sultanove granate promaše svoj cilj, i da tako njegova draga djeca budu spašena. I stvarno, zauzimanje grada se otegnulo te je Sultan zatražio savjet od svoga šejha Ak Šemsuddina, koji je posjedovao znanje i praksu i bio jedan od dobrih evlija. Ak Šemsuddin je, potom, upućivao dovu za Sultanovu pobjedu, a Džibali-baba suprotno, sve dok Ak Šemsuddin nije uputio dovu za smrt Džibali-babe kako bi pobjeda mogla biti ostvarena. Nakon toga je Džibali-baba umro i Konstantinopolis, zauzet. – Prevodilac na arapski.

Pismo osamnaesto

Stvarnost i pojam

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ

U ime Njegovo, slavljen je On!

I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga!

(Ovo pismo sadrži tri bitne teme)

PRVA BITNA TEMA:

Pitanje:

Čuvene evlije, poput Muhjuddina ibn Arabija¹ (posvećena bila njegova tajna), autora knjige *Mekkanska otkrovenja*, te šejha Abdul-Kerima el-Dželija², (posvećena bila njegova tajna), autora knjige *Savršeni čovjek*, istražuju i govore o sedam zemaljskih slojeva, o bijeloj zemlji iza planine *Kaf*, te drugim čudima, poput *mašmašijje*, kako to stoji u *Otkrovenjima*, i tvrde: “*Vidjeli smo to!*” Je li, dakle, to što tvrde istina i tačno? Jer, ukoliko jeste, a znamo da na našoj zemlji ne postoji to što oni tvrde, znači da geografija i moderne znanosti poriču njihove tvrdnje! A ako njihove tvrdnje nisu istinite, kako to, onda, da su oni postali dobre

evlije? Naime, kako neko ko izriče tvrdnje koje su u suprotnosti sa pojavnom i osjetilnom stvarnošću i pobija jući istinu, bude svrstan u sljedbenike istine i *stvarnosti!*

Odgovor:

Oni pripadaju sljedbenicima *istine i stvarnosti*, a ujedno su i osvjedočene evlije. To u što su se osvjedočili, uistinu su vidjeli, samo što im se desila pogreška u dijelu njihovog rasuđivanja kod opažanja stvari u stanju duhovne vizije, koje je neodredivo i neomeđivo, kao i u tumačenju svojih vizija koje su slične snovima, a koje oni nisu imali pravo tumačiti.

Naime, kako god onaj ko spava san koji upravo sanja ne može sam tumačiti, tako isto i dotični dio ljudi duhovnog osvjedočenja i otkrovenja nisu u stanju interpretirati svoje vizije u dotičnom stanju. Oni koji imaju pravo dati tumačenje tih vizija su isključivo baštinici vjerovjesništva među učenjacima i istražiteljima poznatim kao *asfija* (izabrani). Nema sumnje da dotični nosioci duhovnog osvjedočenja, čim uznapreduju do stepena *asfija*, i sami će, rukovođeni Kur'anom i Sunnetom, shvatiti svoju pogrešku i ispraviti je. Jedan dio njih ju je uistinu već ispravio.

Radi pojašnjenja ove činjenice, saslušaj sljedeću ilustrativnu predaju:

Sastala se dva čobana, koji su bili ljudi od srca i dobrote, te pomuzli svoje ovce i mlijeko stavili u drvenu posudu, a jednu pastirsku frulu položili na rubove posude. Zatim je jedan od njih osjetio pospanost i savladao ga je san. Zaspao je i duboko utonuo u san.

Drugi je ostao budan promatrajući svoga prijatelja. Odjednom je ugledao nešto sićušno poput muhe kako izlazi

iz nosa njegovog usnulog prijatelja i zatim brzo poletjelo te se zaustavilo na ivici posude gledajući u mlijeko. Zatim je sa jedne strane ušlo na otvor flaute, a izašlo na otvor s druge strane. Pa je nastavilo i ušlo u jedan mali usjek pod obližnjim trnovitim žbunom.

Nakon malo vremena to se nešto vratilo te ponovo otišlo do flaute, izašlo na drugi otvor, zatim došlo do spavača i ponovo ušlo u njegov nosni otvor. Kod toga se spavač probudio i povikao svome prijatelju:

“Prijatelju, usnio sam čudan san.”

Drugi će: *“Da Allah ukaže na dobro.. Reci, prijatelju, šta si usnio?”*

“Usnio sam jedno more mlijeka, preko kojeg se pruža čudesan most, a taj most ima krov sa prozorima. Prešao sam preko tog mosta i na drugom njegovom kraju vidio gustu šumu za zaoštrenim stablima. Razgledajući je začuđeno, ugledao sam pećinu pod drvećem i čim sam ušao u nju, našao ogromnu riznicu suhoga zlata.

Reci, prijatelju, šta misliš o ovome mome snu i kako ga tumačiš?”

Budni mu prijatelj odgovori:

“More mlijeka koje si vidio, jeste ovo mlijeko u posudi; onaj most iznad jeste ova naša flauta. Šuma je ovaj trnoviti žbun, a velika pećina je ona mala rupa pod obližnjom stabljikom. Daj mi, sad, prijatelju, krampu da ti pokažem blago.” Ovaj drugi donese krampu i započese kopati pod dotičnom stabljikom. Nisu dugo kopali, kad im se ukaza gomila zlata koja ih je usrećila na dunjaluku.

Znači, to što je spavač vidio u svome snu tačno je i

istinито, i то што је видео, видео је као стварност i збилју; будући да је утонуо u свијет снова, нема моћи расуђивања, он, stoga, нема право тумачити свој сан, jer не може raspoznati materijalni свијет od duhovnog te bi dio njegovog rasuđivanja bio pogrešan. On bi svome prijatelju iskreno rekao: *“Lično sam video pravo more.”* Međutim, njegov prijatelj koji је ostao budan može lahko razlučiti свијет smislova od materijalnog svijeta, i s pravom može rastumačiti san obrativši se prijatelju:

“То што si, prijatelju, video је tačno i istina, samo što more koje si ti video nije stvarno more, nego је ova drvena posuda s mlijekom u tvome snu postala kao more; flauta је postala kao most”... i tako redom.

Na temelju ove ilustracije treba uviđati razliku između materijalnog svijeta i duhovnog svijeta, jer ako bi se pomiješali, dolazilo bi do pogrešnog rasuđivanja. Naprimjer:

Zamisli da imaš tijesni sobičak, na čija si sva četiri zida postavio velika ogledala koja u cijelosti prekrivaju zidove. Udeš li, vidjet ćeš da se taj sobičak rasprostire poput široke poljane. Pa ako tada rekneš:

“Vidim svoju sobu poput široke poljane” – bez sumnje govoriš istinu.

Međutim, ako doneseš sud i rekneš:

“Moja је soba uistinu prostrana poput široke poljane” – pogriješio si u rasuđivanju, jer si pobrkao *alemi-misal* – a to је u ovom primjeru свијет ogledala – sa pojavnim i stvarnim svijetom, a to је свијет tvog sobička onakvog kakav је.

Tako postaje jasno da opisi što su se pojavili na jezici-ma nekih ljudi od duhovnog otkrovenja ili što su, ne odm-

jerivši svoje izlaganje mjerom Kur'ana i Sunneta, naveli u svojim knjigama o sedam slojeva zemaljske kugle, ne mogu se svesti samo na materijalna stanja sa geografskog aspekta. Pa naprimjer, rekli su:

“Jedan od zemaljskih slojeva namijenjen je džinima i ifritima, a njegovo se prostranstvo mjeri razdaljinom od nekoliko hiljada godina putovanja.” Činjenica je, međutim, da kugla zemaljska, koju je inače moguće proputovati za nekoliko godina, ne sadrĳava takve ĉudnovate slojeve ogromnih razmjera.

Međutim, zamislimo li da je u *alemi-misalu* i svijetu smislova, u svijetu *berzaha* i duhova, naša zemaljska kugla poput sjemenke borovog stabla, njezino idealno stablo koje se treba iz nje razviti i pojaviti se u tim svjetovima, bit će poput gorostasnog borovog stabla u odnosu na dotiĉnu sjemenku. Stoga, dio ljudi duhovnog osvjeĉenja u toku svoga duhovnog izleta vide zemaljske slojeve što pripadaju *alemi-misalu*, prostrane i zastrašujućih razmjera i vide ih u razmjerima koji se mjere hiljadugodišnjim putovanjem. To što oni vide je istina, samo što je svijet pojmova sliĉan svijetu materijalnosti i oni oba ta svijeta vide spojene i pomiješane te to tako i izraĳavaju i iskazuju. Međutim, budući da njihova svjedoĉanstva nisu odmjerena mjerilima Kur'ana i Sunneta, i oni ih, vrativši se u svijet pojavnosti u svojim knjigama biljeĳe onakva kakva jesu, ljudi nalaze da su ona u suprotnosti sa stvarnošću. Jer kako god odraz raskošne palaĉe i bujne bašĉe moĳe biti smješten u malom ogledalu, tako isto i prostranstva hiljada godina iz svijeta pojmova i duhovnih ĉinjenica smještena su u razmjeru jedne godine materijalnog svijeta.

Zaključak:

Iz ove se teme razumijeva da je stepen duhovnog osvjeđenja mnogo niži i prizemniji od stepena vjerovanja u nespoznajno, odnosno da otkrovenja dijela evlija, koji se oslanjaju samo na svoje duhovno osvjeđenje, a koja su nedefinirana, ne dosežu do nivoa rasuđivanja izbistrenih i istražiteljskih učenjaka iz reda nasljednika vjerovjesništva, koji se ne oslanjaju na lično osvjeđenje, nego na Kur'an i Božiju objavu, te donose trezven sud o imanskim činjenicama. To jesu činjenice koje se tiču nespoznajnog, ali su bistre i nepomućene. One su jasno definirane, određene i precizno odmjerene.

Dakle, mjera svih duhovnih stanja, otkrovenja, iskustava i osvjeđenja jesu: uzvišena načela Kur'ana i Sunneta te izvedena pravila izbistrenih istražitelja.

DRUGA BITNA TEMA:

Pitanje:

Mnogi pitanje *jednoće postojanja (vahdetu'l-vudžud)* smatraju jednim od najuzvišenijih duhovnih položaja dok od njega ne vidimo ni traga kod onih što posjeduju najviši nivo *velajeta*, a to su časni ashabi na čelu sa četvericom ispravnih halifa, niti kod imama *Ehli-Bejta* na čelu sa petericom poznatih pod imenom *Ljudi s ogrtačem*; niti kod samostalnih šerijatskih tumača na čelu s četvericom imama, a niti kod tabiina. Jesu li, dakle, oni što su se pojavili nakon ovih otkrili put uzvišeniji i uzdignutiji od njihovog? Jesu li ih oni nadmašili na ovom polju?!

Odgovor:

Nikako! Da nas Allah sačuva od toga! Jer nije u stanju niko, bilo o kojem biću da se radi, dosegnuti nivo tih odabranika koji su bili najbliskije svjetleće zvijezde Suncu poslanstva i prvaka među nasljednicima, koji su imali pristup riznicama vjerovjesništva niti ih nadmašiti. Pravi put je isključivo njihov put i ispravna metoda jest njihova metoda.

Što se *vahdetu'l-vudžuda* tiče, to je jedan pravac, stanje, jedan manjkav stepen, i budući da je natopljen ekstatičnim užitkom i duhovnom opojnošću, većina onih koji ga nose ili u njega uđu, nisu voljni napustiti ga pa u njemu ostaju, misleći da je to konačni domet iznad kojeg ne postoji više nijedan nivo niti ga nadmašuje bilo koji horizont.

Stoga sljedbenik ovog pravca, ukoliko posjeduje duh oslobođen od materije i njezinih posrednih sredstava, ras-kine zastor uzroka, oslobodi se iz njezinih okova i postigne osvjedochenje u vrtlogu sveopćeg potapanja, jedna, dakle, takva osoba ponekad dosegne jedinstvo iskustvenog, a ne spoznajnog, postojanja poteklog iz jednoće osvjedochenja, a ne iz jednoće postojanja. Ono tom nosiocu ostvaruje njegovo lično stanje i položaj pa ga čak, kod fokusiranja na postojanje Allaha, dovede i do poricanja postojanja svemira.

Ukoliko, opet, sljedbenik ovog pravca bude neko koga je preplavila materija i njezine uzročnosti, njegov pojam o *jednoći postojanja* dovede ga do poricanja Allaha, Slavljjen je On, zbog svođenja sve pažnje na postojanje svemira.

Da, Pravi put je put ashaba, tabiina, i izbistrenih koji vjeruju da je

حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ

“stvarnost stvari konstantna” i to je kod njih univerzalno načelo. Oni su ti koji znaju da je normativ pravilnog postupanja u odnosu na Allaha, dž.š., sadržan u Njegovim riječima:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

Niko nije kao On (Eš-Šura: 11.), odnosno da je On neprikosnoveno čist od svake usporedbe, dimenzioniranja i podjele. Njegova povezanost sa stvarima je povezanost Stvoritelja sa stvorenjima. Postojeće stvari, dakle, nisu fantazija, kako to tvrde sljedbenici *vahdetu'l-vudžuda*, nego su te pojavne stvari djela Allahova, dželle šanuhu.

Nije, dakle, tačna njihova tvrdnja da “*Sve je On*”, nego je ispravna izjava “*Sve je od Njega*”. Jer, stvari koje su nastale ne mogu biti bespočetne i samoopstojne, ne mogu biti praiskonske.

Ovu je temu moguće približiti shvaćanju kroz dva primjera:

Prvi: zamislimo jednog suverenog vladara; on posjeduje nadležnosti u sferi pravde i u toj sferi predstavljen je imenom *pravedni vladar*. Istovremeno, dotični vladar je i *halifa, vjerski poglavar*, i posjeduje dakle, domen, u kojem se odražava to ime. Isto tako, taj vladar nosi i titulu *vrhovnog zapovjednika armije* te stoga posjeduje i domen vojnih poslova u kojem se ispoljava taj naziv. Armija ukazuje na to ime.

Sad, ako bi neko rekao da je ovaj vladar samo “*pravedni vladar*”, a da izvan domena pravde ne postoji drugi

domen koji reflektira vrhovnu vladarsku titulu, u tom bi se slučaju među službenicima iz domena pravde neizbježno pojavilo jedno relativno – ne stvarno – svojstvo s karakteristikama učenjaka u sferi vjerskih pitanja i poslova, odnosno, trebalo bi unutar službe iz domena pravde biti zamislivo jedno imaginarno, prateće i nestvarno svojstvo iz domena vjerskih poslova. Isti je slučaj i u odnosu na vojni domen, jer neizbježno je da se njegova stanja i poslovi ispolje na jedan sjenoviti, imaginarni i nestvarni način unutar službenika domena pravde.

Slijedi, dakle, da u tom slučaju stvarni vladarski naslov i opis njegove zbiljske autoritativnosti jeste *pravedni vladar*, a njegova je vlast u domenu pravde. Što se tiče drugih njegovih oznaka i titula, kao što su *halifa*, *vrhovni komandant armije*, i dr., one ostaju relativne i nestvarne, dok bit vladara i suština suverene vlasti iziskuju da svi ti nazivi budu stvarnoga oblika, kao što i stvarni nazivi također iziskuju i nužno potražuju svoj stvarni domen.

I tako, Suverena Božanska vlast nameće nužnost postojanje Svojih brojnih i stvarnih Lijepih imena, poput: Milostivi, Opskrbitelj, Dodjelitelj, Stvoritelj, Djelotvoritelj, Plemeniti, Samilosni..., a ta imena i svojstva također za sebe nužno potražuju i postojanje stvarnih ogledala.

Sad, budući da sljedbenici pravca *vahdetu'l-vudžud* tvrde da “nema postojećeg, samo je On”, i stvari spuštaju na nivo ništavnosti i fantazije, Allahova Lijepa imena kao što su Nužno Biće, Egzistentni – Koji ima i postoji, Jedan, Jedini, iznalaze za sebe stvarne manifestacije i stvarne domene, pa čak kad domeni i ogledala ovih imena ne bi ni bili stvarni – nego bili imaginarni i nepostojeći – tim

imenima ništa ne bi naškodilo, nego bi možda stvarna egzistencija bila bistrija i blistavija ako se u njegovom ogledalu ne bi nalazila boja postojanja. Međutim, u tom slučaju druga Allahova lijepa imena, poput Milostivi, Opskrbitelj, Nadmoćni, Silni, Stvoritelj., ukoliko ne bi postojala njihova ogledala, ne bi iznašla svoje stvarne manifestacije, nego bi one bile uslovne i relativne. Činjenica je da su ova imena jednako stvarna kao i ime *Koji ima i postoji*, te ne mogu biti tek sjena i izvorna su pa ne mogu biti sporedna.

I tako, ashabi, mudžtehidi, odabrani i imami *Ehli-Bejta* ukazujući na činjenicu da je suština stvari konstantna, potvrđuju da Allahova Lijepa imena posjeduju stvarne manifestacije i da sve stvari imaju dimenzionirano postojanje koje je Allah preko njih navukao stvaranjem i izvođenjem u postojanje. I mada se to postojanje smatra površnim, slabim, nepostojanim i sjenovitim u odnosu na postojanje Nužnog Bića, ipak ono nije fantazija niti izmišljotina, jer Allah, Slavljjen je On i Uzvišen, preko stvari je nanio svojstvo postojanja manifestiranjem Svoga imena Stvoritelj i On održava to postojanje.

Drugi primjer: zamislimo u sobi četiri velika zidna ogledala postavljena na četiri zida. Oblik sobe se oslikava na svakom od tih ogledala, zajedno sa ostala tri ogledala. Međutim, svako ogledalo reflektira izgled stvari u obliku koji se slaže s njegovim svojstvima i bojom, odnosno, svako ogledalo će reflektirati po jedan zaseban izgled sobe. Pa kad dva čovjeka uđu u sobu i jedan se zagleda u neko od tih ogledala, povjerovat će kako su u njemu sve stvari oličene. A kad čuje o postojanju drugih ogledala i likova u njima, povjerovat će da su to samo likovi ogledala čiji se

odraz nalazi u samom njegovom ogledalu i u njemu zauzimaju mali prostor, nakon što im se lik smanjio dvaput i njihova stvarnost izmijenila. Reći će:

“Ja vidim sliku tako, znači to je stvarnost.”

Drugi će mu čovjek na to reći: *“Da, ti to vidiš i to što vidiš je istina, ali to nije stvarna činjenica, jer postoje i druga ogledala osim onog u koje si se ti zagledao, a ta ogledala nisu tako mala, neznatna i sjenovita refleksija kako ti to vidiš u svome ogledalu.”*

Tako isto i svako od Allahovih Lijepih imena za sebe samoga zahtijeva posebno ogledalo. Pa, naprimjer: Lijepa imena kao što su *Milostivi* i *Opskrbitelj*, budući da su stvarna i izvorna, nameću nužnost postojanja doličnih i konkretnih stvari i stvorenja koji su u potrebi za tom opskrbom i tom milošću.

I kao što ime *Milostivi* na dunjaluku iziskuje živa bića u potrebi za opskrbom, tako isto i ime *Samilosni* potražuje stvarni Džennet. Stoga smatrati da su samo određena Allahova lijepa imena, poput *Koji ima i postoji*, *Jedan*, *Jedini*, *Nužno Biće*, stvarna imena, a zamišljati da su ostala imena prateća i da su njihove sjene, jeste napravalno rasuđivanje i odstupanje od ukazivanja nužnog poštovanja tim imenima kako priliči.

Dakle, u skladu sa ovom činjenicom, Pravi put, ustvari, put *vrhunskog velajeta*, jeste isključivo put ashaba, odabranika, tabiina, imama iz *Ehli-Bejta* i imama fikhskih škola, a to jeste put kojeg su slijedili prvi učenici Kur'anikerima.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ
أَنْتَ الْوَهَّابُ اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيَّ مِنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ
وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

“Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri”

“Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad si nam već na Pravi put ukazao, i daruj nam Svoju milost, Ti si, uistinu, Onaj Koji mnogo daruje”

Moj Allahu, svoj salavat spusti na onog kojega si poslao kao milost svjetovima i na njegovu obitelj i ashabe sve skupa.

TREĆA BITNA TEMA:

Jeste jedno bitno pitanje koje je nemoguće razriješiti razumom, niti razotkriti mudrošću i filozofijom.

Uzvišeni Allah kaže:

كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ فَعَالٍ لِمَا يَرِيدُ

Svakog dana On je na položaju (od sjaja i ugleda) (Er-Rahman: 29.); i Činitelj svega što prohtije (El-Burudž: 16.)

Pitanje:

Koja je tajna ove djelotvornosti što zbunjuje umove, što se odvija u svemiru i kakva je njezina svrha? I zašto se ova bića što su trajno u kretanju ne smire, nego se stalno obnavljaju i izmjenjuju?

Odgovor:

Pojašnjenje ove svrhe zahtijeva hiljadu stranica. Stoga, odložimo pojašnjenje ustranu, a odgovor u svrhu krajnje konciznosti, ograničimo na samo nekoliko stranica. Kažemo:

Promatrajući nekoga ko se marljivo zalaže u vršenju svoje prirodne funkcije ili ispunjenju društvene službe, promatrač bez sumnje uviđa da ta osoba vrši taj posao isključivo iz jednog od dva moguća razloga:

Prvi: jesu koristi, plodovi i dobiti koje proizilaze iz te službe i zanimanja, a koji se nazivaju “*krajnjom svrhom*”.

Drugi: jesu ljubav, željnost i slast koju čovjek osjeća u toku vršenja te funkcije, koji ga potiču da je gorljivo i željno obavlja, a oni se nazivaju “*uzrok i nužda*”.

Primjer toga jeste prehranjivanje, što je prirodna funkcija koju čovjek željno obavlja, potaknut slašću proisteklom iz apetita, a kao rezultat i plod ishrane jeste razvoj tijela, i održanje života. Tako isto, *ve lillahi'l-meselu'l-a'la*, djelotvornost koja je u toku u ovom svemirskom prostanstvu i koja zapanjuje umove i dovodi razum do navale zbunjenosti i fascinacije, oslanja se na dvije skupine Božijih imena i odvija se kao rezultat ispoljavanja dviju univerzalnih svrhovitosti od kojih je svaku nemoguće omeđiti

granicama.

Prva svrhovitost je ta da Lijepa Allahova imena posjeduju neograničene i nesagledive manifestacije, te razvrstavaju stvorenja po vrstama koje nemaju granica što proističe iz raznovrsnosti tih neograničenih manifestacija. A ta imena sama po sebi žele se stalno ispoljavati, odnosno, nužno žele izlaganje svojih uresa, odnosno nameću nužnost opažanja odraza njihove ljepote u ogledalima tih uresa i iziskuju njihovo izlaganje na uvid. To znači da ta imena nužno nameću obnavljanje knjige svemira, odnosno obnavljanje bića konstantno, kontinuirano i bez zastoja. Drugim riječima, ta imena iziskuju obnovljeno ispisivanje sa svrhovitim jasnoćom i duboko poučnim smislom, na način da se svako od tih pisama samo ispoljava u svakom trenutku pred pogledom Stvoritelja, Visok je On i Uzvišen, i pred pogledima promatrača među bićima što posjeduju svijest te ih potiču na svoje iščitavanje.

Drugi razlog i svrhovitost jeste da kako god djelotvornost kod stvorenja izvire iz slasti, apetita i želje, pa čak i svako od tih djelotvorenja posjeduje ličnu slast, čak je svako od tih djelotvorenja i samo po sebi izvjesna slast.

Tako isto, postoje sveta apsolutna saosjećajnost i sveta apsolutna ljubav, dolični Njemu, Slavljjen je On, srazmjerni Njegovom apsolutnom bogatstvu, uzvišenosti, svetosti i primjereni Njegovom apsolutnom savršenstvu.

I sveta apsolutna željnost dolična Njemu, što potječe iz te svete saosjećajnosti i ljubavi.

I beskrajna sveta radost ponikla iz te svete željnosti.

I sveta beskrajna slast dolična Njemu – ukoliko je

dozvoljen takav izraz – nastala iz te svete radosti.

Zatim apsolutna milost potekla iz te svete slasti, sveukupna stvorenja što nastaju iz univerzalnog zadovoljstva i sveobuhvatnog savršenstva u procesu kretanja njihovih sposobnosti od pozicije moći do stepena konkretizacije te njihovog usavršenja unutar djelotvorenja Moći također i sveta apsolutna zadovoljnost – ukoliko je dopušten ovakav izraz – koja proizilazi kao rezultat svega toga te sveti i apsolutni ponos, – sve to, dakle, dolično i svojstveno Milostivnom i Samilosnom, Slavljen je On, postavlja nužnost prisustva apsolutne i nezaustavljive djelotvornosti.

A budući da mudrost, filozofija i nauka nemaju pojma o toj dubokoj svrhovitosti u aktivnoj djelotvornosti što se odvija u svemu što postoji, njihovi su pripadnici pobrkali gluhu prirodu, puku slučajnost, nežive uzroke sa navalom ove svevideće, sveznalačke i svesmislene djelotvornosti, te nisu pronašli put do svjetla istine, nego su duboko zabasali i zalutali.

قُلِ اللَّهُ تَمَّ ذَرَهُمْ فِي حَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ
 رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
 رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ
 اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى كَاشِفِ طَلْسِمِ كَائِنَاتِكَ بَعْدَ دُذْرَاتِ
 الْمَوْجُودَاتِ وَعَلَى الْهِوِصِحْبِهِ مَا دَامَ الْأَرْضُ وَالسَّمَاوَاتُ

Reci: 'Allah', zatim ih ostavi neka se u kaljuži svojoj zabavljaju (El-En'am: 91.)

“Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad si nam već na Pravi put ukazao i daruj nam Svoju milost, Ti si, uistinu, Onaj koji mnogo daruje.”

“Moj Allahu, Svoj salavat spusti na otkrovitelja zapisa Tvoga svemira, u brojnosti svih bića te na njegovu obitelj i ashabe, sve dok postoje Zemlja i nebesa.”

Neprolazni, On je jedini Neprolazni.

Said Nursi

BILJEŠKE:

1 – Muhjuddin ibn Arabi: 560.-638. po Hidžri, 1165.-1240. po gregorijanskom kalendaru. On je Muhammed ibn Ali ibn Arabi, Ebu Bekr el-Hatimi et-Tai el-Andalusi, poznat kao Muhjuddin ibn Arabi, i nazvan *Vrhovni Šejh*. Filozof, jedan od imama teoloških rasprava u svakoj disciplini. Rođen je u Mersiji (Andaluzija) i preselio u Sevilju. Poduzeo je mnoga putovanja, te posjetio Šam, Bizantiju, Irak i Hidžaz. Stanovnici Misra su mu zamjerali “ekstatične poklike” koji su potekli od njega, pa su neki čak radili i na prolijevanju njegove krvi. Uhapšen je, te se za njegovu oslobođenje založio Ali ibn Fethu-l-Bidžai pa se izvukao. Nastanio se u Damasku, i tu umro. Napisao je oko četrdeset knjiga i djela, među kojima *Mekkanska otkrovenja* iz oblasti tasavvufa i psihologije, te *Fususul-Hikem*. – Prevodilac na arapski.

2 – On je Abdulkerim ibn Ibrahim ibn Abdulkerim el-Džejli, njegovo se porijeklo vezuje uz Šejha el-Gejlanija. Rođen je godine 767. po Hidžri, a umro 832. On je sufija i poznavalac šerijatskih znanosti, posjeduje zbirku pisanih djela od kojih je najčuvenije *Savršeni čovjek u spoznaji početaka i krajnosti*. – Prevodilac na arapski.

Iz Odsjaja dvadeset osmog

Štetnost panteizma

Cijenjeni brate,

Tražili ste neko pojašnjenje vezano za pravac *vahdetu'l-vudžud*. U jednom odsjaju Pisma trideset prvog sadržan je dovoljan, snažan i jasan odgovor vezan za mišljenje Muhjuddina ibn Arabija o toj temi.

Ovdje ćemo se zadovoljiti sljedećim riječima:

Poučavanje po pitanju *vahdetu'l-vudžuda* u sadašnje vrijeme ljudima nanosi ozbiljnu štetu. Naime, kao što i navođenje primjera i ilustracija*, ukoliko izmakne iz ruku stručnjaka i dopadne u ruke neukih masa, odnosno isklizne iz ruku nauke i dospije u ruke neznanja, bude prihvaćeno kao navođenje stvarnih činjenica, tako isto i pojam *vahdetu'l-vudžuda* i slične uzvišene činjenice, ukoliko se uvuku među nemarne mase koje su zapale pod utjecaj uzročnosti, budu od njih prihvaćene kao “prirodne” i izazovu tri bitne štete.

* Poput dvaju velikih meleka nazvanih *Bik* i *Riba*, koji su se tajnom usporedbe u masama preobratali u likove velikog bika i ribetine.
– Autor.

Prva je šteta: Da pravac *vahdetu'l-vudžuda*, iako je u poziciji poricanja postojanja svemira naspram postojanja Allaha, Slavljen je On, ipak kad god uđe među neuke mase, kod njih zaživi, sve dok ne stigne u umove nemarnih među njima, a posebno onih ukaljanih materijalnostima, što dovodi do njihovog poricanja Božanskog gospodarenja naspram svemira i materijalnosti.

Druga šteta: Da pravac *vahdetu'l-vudžuda* žestoko odbacuje gospodarenje svega mimo Uzvišenog Allaha, tako da čak poriče i sve mimo Njega, Uzvišen je On, i uklanja dvojnost. Ne samo da zapostavlja postojanje nagonske duše, već i bilo koje stvari. Međutim, u ovom vremenu, u kojem su se nametnuli prirodnjački nazori i shvatanja, a nagonske duše poprimile firaunsku oholost, posebno kod onih koji su inače skloni obožavanju samih sebe i čija su uobraženost i samoljubivost napregle svoje vratne žile, uz zaborav Stvoritelja i ahireta do izvjesne mjere, poučavanje takvih osoba idejama o *vahdetu'l-vudžudu* osilit će njihove nagonske duše do mjere, da Allah sačuva, da osjete kako im ništa nije ravno.

Treća šteta: Taj pravac bude uzrok razmišljanja i poimanja koji su neprimjereni svojstvima nužnosti postojanja Uzvišenog Bića, neprikosnovenog, neporočnog, nedostižnog i svetog, nepodložnog mijeni i promjeni, podjeli i prostornoj ili vremenskoj određenosti, i koji ne dolikuju Njegovoj neprikosnovenosti i svetosti. To onda bude uzrokom neispravnih poučavanja.

Da, onaj ko govori o *vahdetu'l-vudžudu*, mora mišlju

uzletjeti sa zemlje do nebesa, ostaviti svemir za sobom i fiksirati pogled na Uzvišeni Arš, smatrajući tako, u stanju ekstaze, svemir nepostojećim. Snagom imana on može sagledati činjenicu da sve vodi porijeklo izravno od Jednog i Jedinog, Slavljen je On. U protivnom, onaj ko se nalazi iza svemira i odatle ga promatra, i koji pred sobom opaža uzročnosti, gledajući sa zemlje, rizikuje da padne pod utjecaj uzročnosti i upadne u močvaru obožavanja prirode. Dok, onaj ko se mišlju uzdigne do Arša, poput Dželaluddina er-Rumija¹, u stanju je izjaviti: *“Otvori svoj sluh, jer od svega – kao od prirodnog naratora – možeš čuti sve što čuješ od Hakka, Uzvišen je On.”* U protivnom, nekome ko se, poput Dželaluddina, ne može izdignuti do uzvišenog nivoa, a niti sagledati stvari od zemlje do Arša kao ogledala (Božijih manifestacija), ukoliko kažeš:

“Nagneš li se prema bilo čemu, čut ćeš od njega Allahov govor”, on će pasti pod iskušenje pogrešnih predodžbi koje su u oprečnosti sa stvarnošću i biti poput osobe koja se sruši sa Arša na zemlju.

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

مَالِ التُّرَابِ وَلِربِّ الْأَرْبَابِ

سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ عَنِ الْأَشْبَاهِ ذَاتَهُ وَتَنَزَّهَتْ عَنْ مِثَابَةِ الْأَمْثَالِ

صِفَاتِهِ وَشَهِدَ عَلَى رَبِّهِ آيَاتِهِ جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

“Reci: 'Allah', zatim ih ostavi neka se u kaljuži svojoj zabavljaju”(El-En'am: 91.)

Šta može biće nastalo iz zemlje, naspram Gospodara sve gospode!

Slavljen je Onaj čije je biće sveto i iznad svake sličnosti; i čija su svojstva neprikosnoveno izvan poređenja s primjerima; i čije gospodarenje svjedoče Njegovi znakovi, Visoka je Njegova veličina. Nema boga, samo je On.

Said Nursi

BILJEŠKE:

1 – *Er-Rumi*, Mevlana Dželaluddin: 604.-672. po Hidžri, 1207.-1273. po gregorijanskom kalendaru. Učenjak i stručnjak hanefijskog fikha i razlika, te niza ostalih znanosti. Sufija, autor čuvene *Mesnevije* napisane na perzijskom, koju je nepotrebno predstavljati, a koja sadržava dvadeset šest hiljada stihova. Utemeljitelj je mevlevijskog tarikata. Rođen u Belhu, Perzija, a godine 623. nastanio se u Konji. Poznat je po izvrsnosti u fikhu i drugim islamskim znanostima. Nekon smrti svoga oca 628. godine prihvatio se poučavanja u četiri medrese. Među njegovim djelima su veliki *Divan*, u kojemu ima čega ima, te *Pisma*. – Prevodilac na arapski.

Nepobitni i uvjerljivi dokaz

Prihvatanje izjava od istaknutih ličnosti bez podnesenog dokaza, ne dovodi logički do kategoričnog uvjerenja, nego one mogu biti tek valjan sud po kojem čovjek stekne uvjerenje na temelju preovladavajućeg mišljenja. Dok, istinski dokaz – kako stoji u logici – ne osvrće se na autoritet osobe koja ga izrekne, nego izravno gleda na nepobitnost dokaza. Svi dokazi *Poslanica Nura* spadaju u ovu skupinu, tj. u uvjerljive dokaze.

Jer istine koje evlije opažaju kroz napore, ibadet, vladanje i duhovnu disciplinu, i imanske činjenice koje oni opažaju iza zastora, *Poslanice Nura* također opažaju, isto kao i oni, ali su one probile put do istine sadržane u znanju, umjesto nafile-ibadeta; i logičkim dokazima i znanstvenim činjenicama otvorile put do istine svih istina, umjesto vladanja i učenja evrada; i otkrile direktni put do najvišeg stepena *velajeta*, sadržan u ilmu-l-kelamu, ilmu-l-akaidu i nauci o načelima vjere, umjesto nauke o *tasavvufu* i *tarikatu*. Tako su *Poslanice* nadjačale filozofske zablude, pred kojima su, inače, struje *hakikata* i *tarikata* ovoga vremena ostale poražene. Pokazatelj toga je stvarnost.

(Prilozi – Prilog iz *Emirdaga*, 276)

Odgovor na pitanje

Vrijeme mi je pretijesno da bih izvodio usporedbu između mišljenja Mustafe Sabrija i Musaa Bekufa. Reći ću samo sljedeće:

Jedan od njih dvojice je podbacio, a drugi pretjerao. Mustafa Sabri¹ je u svom mišljenju više u pravu u odnosu na mišljenje Musaa Bekufa², samo što nema pravo kriotvoriti ličnost Muhjiddina ibn Arabija, koji je jedno od čudesa islamskih znanosti.

Da, Muhjiddin ibn Arabi je upućen i prihvatljiv, ali nije za duhovnog vođu i upravitelja, niti za uzor u svim svojim pisanim djelima, jer je uglavnom neumjeren u činjenicama. Naime, on odstupa od ustanovljenih pravila *ehli-sunneta*, a i neke njegove izjave, svana gledajući, mogu se shvatiti kao zablude. Međutim, on je nedužan od zablude, pošto se dešava da neke riječi prividno imaju smisao kufra, a da onaj ko ih je izgovorio ne bude kafir.

Mustafa Sabri nije uzeo u obzir ove pojedinosti te je zbog svoje fanatične privrženosti načelima *ehli-sunneta*, u nekim tačkama pretjerao.

A Musa Bekuf mnogo griješi u svojim idejama koje ugađaju savremenoj civilizaciji i žestoko je pristran u pravcu modernizacije. On neke islamske činjenice izvrće pogrešnim interpretacijama, te tako jednu neprihvatljivu i odbačenu ličnost kakav je Ebu-l-Ala el-Ma'arri, veliča

iznad nivoa islamskih učenjaka i istražitelja. Zbog svojih teških predrasuda po pitanjima u kojima je Muhjiddin zauzeo oprečan stav o odnosu na *ehli-sunnet*, a što ide naruku njegovim idejama, Bekuf je daleko otišao u krajnost.

Muhjiddin je rekao:

قَالَ مُحْيِي الدِّينِ وَتَحْرِمُ مَطَالَعَةَ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنَّا

“Naškodit će čitanje naših knjiga onome ko nije iz naših redova i ko ne pozna naš položaj”. Tačno, čitanje djela Muhjiddinovih, naročito njegovih rasprava koje istražuju *vahdetu 'l-vudžud*, štetno je u ovom vremenu.

* * *

BILJEŠKE:

1 – *Mustafa Sabri* (1869.-1953.). Zauzeo je položaj islamskog poglavarstva u Osmanskoj državi, suprotstavio se kemalističkom pokretu i emigrirao u Egipat. Napisao je mnogo knjiga od kojih je najvažnija *Stav razuma, nauke i svijeta prema Gospodaru svjetova i Njegovim izaslanim robovima*. – Prevodilac na arapski.

2 – *Musa Džarullah*, (Bekuf) Turkistani, Kazani, Šejhu-l-Islam u Rusiji prije boljševičke revolucije. Napisao je približno 120 djela na razne islamske teme. Njegove ideje slijede pravac modernizma i liberalizma. Jedno vrijeme je podržavao revoluciju, radi izbjavljanja od carizma, a zatim mu je sve postalo jasno, i bio je zatvoren nekoliko puta. Putovao je u mnoge zemlje, a najvažnija njegova djela su *Klupko kritike šijjskog vjerovanja*. Umro je u staračkom domu u Kairu. – Prevodilac na arapski.

Odsjaj deveti

Duboke proturječnosti u nazoru
vahdetu'l-vudžuda

بِسْمِهِ سَبَّحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

Ovaj Odsjaj neka svako ne čita. Nije u svačijoj moći zapaziti istančane greške *vahdetu'l-vudžuda*, a niti je svako u potrebi za tim.

Cijenjeni brate!

Sažetak tvoga drugog pitanja:

Muhjuddin ibn Arabi je rekao: “*Stvorenost duha pojam je koji označava njegovo razotkrivanje.*” Ti me, brate, svojim pitanjem primoravaš, a ja sam slab i nemoćan, na raspravu sa čudom stvarnosti i velikanom tajni, Muhjiddinom ibn Arabijem. Međutim, iako sam sitan poput muhe, budući da ću se u istraživanje upustiti s osloncem u jasne ajete Kur’ani-kerima, moći ću uzletjeti i više od tog orla.

Brate moj,

Znaj da Muhjuddin ibn Arabi ne vara, ali bude zavarani; on je upućen, ali nije uputitelj za druge u svemu što je

napisao. Ono što je vidio je tačno, ali to nije stvarnost.

Riječ dvadeset i deveta je u raspravi o duhu pojasnila činjenicu oko koje se kreće vaše pitanje.

Da, duh je po svojoj naravi princip iz Svijeta uredbе, ali je na njega navučena vanjska forma postojanja. On je, dakle, živi zakon, načelo što posjeduje spoljašnje bivanje.

Muhjiddin Arabi je na duh gledao samo iz ugla njegovog svojstva, a posmatrajući ga pod nazorima pravca *vahdetu'l-vudžuda*, smatrao imaginarnim.

A pošto je Šejh slijedio svoj nezavisan metod i bio pripadnik važnog duhovnog pojilišta, te posjedovao nadnaravna otkrovenja i osvjedočenja, bio je prinuđen pribjegavati slabim i usiljenim interpretacijama i namještanju, kako bi neke ajeti-kerime mogao primijeniti i uskladiti sa svojim pravcem i svjedočanstvom, što je povređivalo i narušavalo izričiti smisao ajeti-kerima.

U drugim smo *Poslanicama* već izložili briljantnu i ispravnu Kur'ansku metodu i metodu *ehli-sunneta*.

Ibn Arabi, dakle, lično posjeduje visok položaj i on je prihvatljiv, samo što je svojim otkrovenjima koja nisu utvrđena prevršio i prekoračio granice te po mnogim pitanjima došao u neslaganje sa glavinom izvrsnih učenjaka.

Zbog toga njegov osobni *tarikāt* se u kratkom vremenu sveo gotovo samo na Sadruddina el-Kunavija' i, mada je on znameniti šejh visokog nivoa i genijalni duhovni stožer bez premca u svome vremenu, rijetkost je da se iz njegovih djela stekne prava korist. Naprotiv, mnogi istražiteljski učenjaci i odabranici ne preporučuju čitanje njegovih dragocjenih djela, a jedan dio njih čak i zabranjuje njihovo čitanje.

Izlaganje temeljne razlike između pravca šejha Muhjudina Arabija i istražitelja među učenjacima te ukazivanje njihovih ishodišta i izvora, iziskuje duboko izučavanje, detaljno istraživanje i jedan visok i obuhvatan pogled.

Da, razlika je u velikoj mjeri toliko istančana i duboka, a izvor toliko visok i u ogromnim razmjerama uzvišen, da Ibn Arabi nije ni pozvan na odgovornost za svoje pogreške, nego je kod učenjaka ostao prihvatljiv. Jer da su razlika i porijeklo u vidu znanosti, misli i otkrovenju bili očigledni i jasni, bio bi to, onda, Šejhov težak pad i neoprostiva greška.

Međutim, pošto je razlika veoma duboka, pokušat ćemo samo rasvijetliti Šejhovu pogešku po tom pitanju i pojasniti razliku i njezina izvorišta jednom veoma skraćenom usporedbom.

Naprimjer: Sunce se opaža u ogledalu. To ogledalo, dakle, kao jedna posuda sadržava sunce i ujedno je opisano njime, u smislu da se sunce, u jednu ruku nalazi u njemu, a u drugu ruku ono uljepšava ogledalo te njegov opis bude svijetao a boja blještava.

Pa ako bi to ogledalo bilo ugrađeno u mehanizam fotografskog aparata, ono će sliku sunca u čvrstoj formi prenijeti na fotoosjetljivi papir. U tom slučaju, sunce koje se opaža u ogledalu i njegova svojstva i kakvoća oslikana na papiru te njegovo uljepšanje ogledala na način da je ono postalo svojstvo tog ogledala, nije isto što i stvarno sunce. Nije to, dakle, pravo sunce, nego se radi o prelasku manifestacije sunca u jednu drugu formu egzistencije.

Što se tiče postojanja sunca što se opaža u ogledalu, iako se ne radi o istom postojanju sunca koje se nalazi vani, ipak

se, zbog njegove povezanosti s njime i ukazivanja na njega, pomišlja da ono jeste to isto postojanje.

Na osnovu ovoga primjera slijedi:

Izjava da “*u ogledalu nema ništa osim stvarnoga sunca*” može biti tačna ako se u obzir uzme da je ogledalo kao posuda i da se pod suncem koje se nalazi u njemu podrazumijeva njegova vanjska pojava. Međutim, ukoliko bi se za sliku sunca razvučenu u ogledalu – koja je tako postala opis i svojstvo ogledala – i za sliku koja je prenesena na fotoosjetljivi papir tvrdilo da je to sunce, bilo bi pogrešno, odnosno izjava “*nema u ogledalu ništa osim sunca*” bila bi netačna. Jer, slika sunca što se pojavila u ogledalu postoji, a postoji i njegova slika prenesena na osjetljivi papir i svako od njih posjeduje zasebnu egzistenciju. I mada su obje te egzistencije manifestacije sunca, ipak one nisu stvarno sunce.

Po tome ljudski um i mašta nalikuju ovom ogledalu. Naime, podaci smješteni u ogledalu ljudske misli posjeduju također dva oblika: sa jednog gledišta oni su znanje, a sa drugog oni jesu predmet i sadržaj znanja.

Pa ako uzmemo da je um posuda za taj predmet znanja, dotični predmet znanja postane mentalnim sadržajem znanja; njegova egzistencija je nešto drugo.

A ako u obzir uzmemo da je um poprimio opis i odlike te stvari, koja se smjestila u njemu, to postane svojstvo uma, a ta stvar postane znanje, koje posjeduje fizičku egzistenciju. Čak i kad bi i objekt znanja posjedovao egzistenciju i suštinu, bila bi to spoljašnja i popratna egzistencija.

Na temelju spomenuta dva primjera slijedi:

Svemir je ogledalo i suština svega što postoji je također ogledalo. Ova ogledala su podložna Božanskom izvođenju u postojanje pod dejstvom Bespočetne moći.

Svako biće s jednog gledišta postane neka vrsta ogledala nekog od Allahovih imena i ističe neki od njegovih uresa.

Oni, dakle, koji pripadaju duhovnom pojilištu Muhjiddina ibn Arabija razotkrili su svijet samo iz ugla njegovog bivanja ogledalom i posudom te pojmovnim postojanjem u ogledalu – kroz negiranje – i iz ugla pretpostavke da refleksija lika te stvari u ogledalu jeste njezina suština. Izjavili su, tako da “*nema druge egzistencije, samo je On*” – a da nisu porazmislili i o drugim nivoima. Tu su pogriješili dotle da su dospjeli do poricanja temeljnog i priznatog pravila koje glasi: “*Stvarnost stvari je konstantna.*”

S druge strane, sljedbenici istine, tajnom nasljedništva vjerovjesništva i izričitih smislova Kur’ani-kerima i njegovih razgovijetnih ajeta uvidjeli su:

Da, uresi koji se Allahovom moću i htijenjem nalaze u ogledalima stvari jesu Njegovi tragovi. *Sve potječe od Njega, a nije sve što postoji On* da bi se moglo reći: “*Nema druge egzistencije, samo je On.*” Naime, stvari posjeduju egzistenciju i to je do izvjesne mjere postojana egzistencija. Mada je ta egzistencija u odnosu na Njegovu egzistenciju, slaba poput fantazije, ipak, stvari postoje nastale kao rezultat izvođenja u postojanje od strane Moćnog Bespočetnog i Njegovog htijenja i moći.

Sunce, dakle, koje se opaža u ogledalu, osim njegove stvarne fizičke egzistencije posjeduje još i pojmovnu egzistenciju.

I razliveni odsjaj, koji prosipa ukrasnu boju po ogledalu,

posjeduje svoju zasebnu egzistenciju.

I lik sunca oslikan na fotoosjetljivom papiru iza ogledala, posjeduje svoju spoljašnju, odvojenu i propratnu egzistenciju, koja je donekle postojana.

Pa kako god sunce iz ovog primjera posjeduje više vido-va egzistencije, tako je isto i sa ogledalom svemira i ogledalima kakvoće stvari. Uresi pojavnih tvorevina nastalih kroz manifestiranje Božijih Lijepih imena, koje se dešava kroz Božansko htijenje, volju i moć, posjeduju novonastalu egzistenciju, odvojenu od egzistencije Nužnog Bića. Uz to je Božanskom moći tim egzistencijama dodijeljena postojanost. Međutim, ukoliko bi se presjekla veza, sve stvari bi najednom nestale i otišle u ništavnost. Svaka stvar za svoje održanje ovisna je u svakom trenutku o Njegovom izdržavanju. Iako je suština stvari konstantna, ipak je konstantna kroz Njegovo izdržavanje i održanje u postojanju.

Isto tako i izjava Muhjiddin ibn Arabija da *“duh nije stvorenje, nego je on činjenica koja potječe iz Svijeta Uredbe i iz Božijeg svojstva htijenja”* u oprečnosti je s izričitim tekstovima Kur’ana i hadisa. Stvari su se kod njega, u svjetlu gore navedenog istraživanja, izmiješale i on se prevario, nije opazio slabe stvari.

Nemoguće je da ukazi imena *Stvoritelj* i *Opskrbitelj*, koja su Božija lijepa imena, budu imaginarni i fantazija. Budući su da ta imena stvarna, svakako da njihove manifestacije također posjeduju spoljašnju stvarnost.

Dodatak pitanju o Ibn Arabiju

Pitanje:

Ibn Arabi smatra pitanje *vahdetu'l-vudžuda* najvišim nivoom, tako da ga je dio velikih evlija i nosilaca ekstatične ljubavi slijedio u njegovom pravcu.

A ti kažeš da taj pravac nije najviši nivo, niti je istinski pravac, nego da je to duhovno pojilište onih koji padaju u opojnost i ekstazu, željnika i zaljubljenika.

Pa ako je tako kako tvrdiš, izloži nam, šta je najviši nivo vjere u Jednoću Boga koju su rasvijetlili nasljednici vjerovjesništva i izričiti tekstovi Kur'ani-kerima?

Odgovor:

Kako bi jedan nemoćni siromah poput mene, bezvrijedan i beznačajan, mogao usuditi se da svojim ograničenim razumom donosi sud o ovim visokim i uzvišenim nivoima. To je nešto stotruko iznad mojih okvira. Navest ću, međutim, ukratko dvije tačke, koje su se u srcu pojavile kroz izljev iz Kur'ani-kerima, možda će u njima biti neke koristi.

PRVA TAČKA:

Postoje brojni razlozi privlačnosti duhovnog pojilišta *vahdetu'l-vudžuda*. Dva od njih ću ukratko izložiti: .

Prvi razlog: Oni u svojim umovima nisu mogli sagledati Božansko stvaralašvo u najvišoj ravni i tako nisu u svojim

srcima mogli u potpunosti smjestiti činjenicu da On, Slavljjen je On, Svojom jednoćom, lično je posjednik uzda svih stvari koje su u domenu i zahvatu Njegovog gospodarenja te da se svaka stvar stvara Njegovom moći, izborom i htijenjem. Pošto oni nisu mogli ovo shvatiti, našli su se prinuđenim da izjave da: "sve je On"; ili da "ničega nema"; ili da "sve je nestvarno"; ili da "sve je samo privid" ili "samo odraz".

Drugi razlog: svojstvo ljubavi uopće ne želi rastanak, žestoko ga izbjegava, te se stresa i grozi od rastanka i strahuje od udaljavanja jednako kao što strahuje od Džehennema. On žestoko mrzi prolaznost, a susret voli jednako kao što voli svoj život i dušu. Bezgranično je željan i za blizinom žudi kao što žudi za Džennetom. Stoga, pripinjanjem uz jednu manifestaciju Božanske neposrednosti u svemu, zanemaruje i omalovažava rastanak i udaljavanje te u uvjerenju da su susret i sjedinjenje vječni, izjavljuje: "*La mevdžude illa Hu*" tj. "Nema druge egzistencije, samo je On."

Budući da opojnošću ljubavi i po zahtjevu želje za trajnim ostankom, sastankom i susretom, poimaju kako se u *vahdetu'l-vudžudu* nalazi ukusno pojilište vrhunske ugone, svoje utočište nalaze u konceptu *vahdetu'l-vudžuda*, u namjeri oslobađanja od strašnih rastanaka.

Dakle, ishodište njihovog prvog razloga je:

Nemogućnost dosezanja uma do dijela krajnje obuhvatnih i uzvišenih imanskih činjenica i nemogućnost njihovog shvaćanja, uz odsustvo potpunog umnog napretka u pravcu imana.

A ishodište njihovog drugog razloga jeste:

Neuobičajeno i neumjereno otkrovenje srca, pod utjecajem ekstatične ljubavi, te njegovo nadnaravno širenje i rasprostiranje.

Dok vrhunski nivo vjere u Jednoću Boga, koju izričitošću Kur'ana dosežu velike evlije, nasljednici vjerovjeshništva i odabranici koji su nosioci razboritosti, jeste veoma visok nivo koji dovodi do spoznaje o vrhunskom stepenu Božijeg gospodarenja i stvaranja, te izlaže činjenicu kako sva Lijepa imena jesu stvarna. On, dakle, štiti temelje i ne remeti ravnotežu Božanskih propisa, budući da njegovi sljedbenici izjavljuju da:

Allah, dželle šanuhu, Svojom subjektivnom jednoćom i neprikosnoveno nepodložan vremenu, u Svome znanju je izravno obuhvatio svaku stvar, Svojim znanjem je opredmetio, Svojim htijenjem je odabrao i odredio, a Svojom moći izveo u postojanje i održao. On, dakle, Slavljjen je On, izvodi u postojanje cijeli svemir, stvara ga i uređuje njegov plan jednako kao što izvodi i prohtije jednu jedinu stvar, te kako god stvara cvijet s jednom lahkoćom, s istom tom lahkoćom stvara i veličanstveno proljeće. Apsolutno nijedna stvar ne sprečava drugu, niti u Njegovom usmjeravanju na nešto postoji podjela. Svojim raspolaganjem, moći i znanjem On je prisutan na svakom mjestu i u svakom trenu. Nema podjele niti raspodjele u Njegovom, Slavljjen je On, raspolaganju svemirom.

Ovu smo stvar potpuno pojasnili i ustanovili u Riječi šesnaestoj, te u Drugoj temi Drugog položaja Riječi trideset druge.

Ovdje ću navesti i jedan primjer sa nedostatkom (a nema prigovora na primjeru), radi uviđanja izvjesne razlike

između dva duhovna pojilišta:

Zamislimo jednog čudesnog i izuzetnog pauna, ogromne veličine, krajnje ukrašenog, koji sa istoka na zapad prelijeće u tren oka, a posjeduje snagu i krilima što se protežu od sjevera do juga može istovremeno zahvatiti oba pola. Na njemu je na stotine hiljada divnih uresa, pa se čak i na svakom njegovom krilnom peru nalazi dekor, originalnost i umijeće vrhunske ljepote i fascinacije.

Sad zamislimo dva čovjeka, koji posmatraju ovog neobičnog pauna i pozele na krilima razuma i srca poletjeti do istaknutih i uzvišenih nivoa te ptice i shvatiti njezinu nadnaravnu ljepotu.

Jedan od njih stane razmatrati položaj pauna, njegovu građu i čudesnu dekoraciju iz pera moći, u svakom njegovom peru, te ga obuzme ljubav, željnost i naklonost prema toj ptici. Držeći se ljubavi, on donekle ostavi svoje duboko razmišljanje ustranu. Međutim, on uviđa da se ti dragi uresi smjenjuju i izmjenjuju iz dana u dan te da stvari koje je zavolio i u koje se zaljubio, svakodnevno prolaze i nestaju.

Trebao bi kazati: *“Ovi izvrsni uresi djelo su Dizajnera Koji posjeduje univerzalno stvaralaštvo sa subjektivnom jednoćom, a posjeduje i apsolutno gospodarenje u istinskoj jednoći.”* Međutim, to dotični nije bio u stanju shvatiti i usvojiti, nego se počeo tješiti i umjesto gornje izjave, govoriti:

“Duh ovog pauna je napredan i uzvišen toliko da se i njegov Tvorac nalazi u njemu ili je on postao On lično! Taj uzvišeni duh sjedinjen je sa tijelom pauna, a budući da mu je tijelo sjedinjeno sa pojavnim likom, savršenost tog duha i uzvišenost tijela su ti koji sve ove manifestacije ispoljava-

ju u ovom genijalnom obliku te svake minute ukazuju novi ures i novu ljepotu. Nije to, dakle, umijeće i izumijevanje po stvarnom izboru, nego je tek odraz i ukaz."

Druga, opet, osoba kaže: "Ovi izvrsni, pravilni i razmjereni uresi sasvim izvjesno i nužno pretpostavljaju htijenje i izbor, namjeru i volju. Nemoguće je da budu jedan nevoljni, nenamjerni odraz i pojava nastala bez ičijeg izbora.

Da, priroda paunova jeste lijepa i visoka, ali apsolutno je nemoguće da se ona sjedini sa svojim Djelotvoriteljem. Paunov duh je napredan i uzvišen, ali nije postojeći i nema sposobnost raspolaganja, nego je samo pojava i stjecište. Jer, na svakom njegovom peru uočljivo je umijeće što je dostiglo savršenstvo s apsolutnom mudročću, shvatljivo samo po sebi te ukrasni ures što ga je ispisala apsolutna moć. To je apsolutno nemoguće da se desi bez htijenja i izbora.

Jer, ove genijalne kreacije, koje ističu savršenu mudrost unutar savršene moći te savršeno gospodarenje i milost unutar savršenog izbora, nemoguće je da budu usputni proizvod pukog odraza ili nečeg sličnog.

Pisac koji ispisuje redove ove pozlaćene bilježnice nepojmljivo je da se lično nalazi u samoj bilježnici, niti se on može sjediniti s njome. Ustvari, ta bilježnica nema drugog dodira s piscem, osim vrhom njegovog pera. Stoga, dekorativna ljepota tog idealnog pauna, koji predstavlja svemir, jeste tek pozlaćeno pismo iz pera Stvoritelja tog pauna."

Stoga promatraj tog pauna svemira, iščitavaj to pismo te reci njegovom Autoru:

“Ma ša Allah..

Tebarek-Allah..

Subhan-Allah..”

Onaj ko pismo izjednačuje s njegovim autorom, ili autora zamisli u samom pismu, ili umisli kako je to pismo puka fantazija, bez sumnje posjeduje razum pokriven zastorom ljubavi i ne uviđa pravu sliku stvarnosti.

Najbitniji aspekt raznih tipova ekstatične ljubavi što uzrokuje pristupanje u redove pravca *vahdetu'l-vudžuda*, jeste ljubav prema dunjaluku. Naime, kad se zaljubljenost u dunjaluk, koja je romantična, pretvori u stvarnu ljubav, preobrati se u *vahdetu'l-vudžud*.

Neka osoba, zavolivši drugu osobu romantičnom ljubavlju, čim se osvjedoči u njezinu prolaznost, ne može taj prolazak primiti k srcu te je vidiš kako, da bi se utješila, počne ukazivati svome voljenom stvarnu ljubav. Pa, kako bi mu na taj način dao svojstvo vječnosti počinje govoriti:

“*On (voljeni) je ogledalo ljepote Istinskog Obožavanog i Voljenog.*”

Tako sebe utješi i u nekom smislu se dotakne stvarnosti.

Isti je slučaj i s onim ko zavoli golemi dunjaluk te svemir u njegovoj cijelosti učini svojim voljenim, pa kad se ta romantična ljubav, pod bičevima prolaznosti i rastanka što se spuštaju na voljenog, pretvori u istinsku, taj zaljubljenik zatraži utočište u *vahdetu'l-vudžudu*, kako bi svoga velikog voljenog izbavio od prolaska i rastanka.

Pa ukoliko posjeduje visok i čvrst iman, to će mu

duhovno pojilište donijeti prihvatljivu iluminirajuću vrijednost, kakav je slučaj Ibn Arabija i drugih poput njega. U protivnom, rizikuje da upadne u vrtlog i ogrezne u materijalnostima te se potpuno utopi u uzročnostima. Što se tiče viđenja *jednoće osvjedočenja*, u njemu nema štete i to je jedan uzvišen duhovni pravac trezvenih.

اللَّهُمَّ ارِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا تَبَاعَهُ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Moj Allahu, ukazi nam istinu istinom, i oplemeni nas njezinim slijedenjem.

“Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.”

* * *

BILJEŠKE:

1 – *Sadrudin el-Kunavi*: on je Muhammed ibn Ishak ibn Muhammed ibn Jusuf el-Kunavi er-Rumi- Sadrudin. Jedan od najznačajnijih učenika Muhjuddina ibn Arabija. Njegovom je majkom Ibn Arabi bio oženjen, a njega odgojio. Među njegovim djelima su *Tekstovi u istraživanju posebne faze*.. – Prevodilac na arapski.

SADRŽAJ

Uzvišenost Kur'ana	5
<i>Ja Baki, Ente-l-Baki! Ja Baki, Ente-l-Baki!</i>	13
Prema vjericima je blag i milostiv	25
Saosjećajnost je uzvišenija od ljubavi	33
Radosni nagovještaji vjere u Jednoću Boga	39
Imanske činjenice prije svega	57
Tasavvuf, tarikat, velajet i duhovno vladanje	61
Dodatak koji posjeduje ogromnu važnost i korist	95
Časni ashabi su dostigli vrhunski domet imana	103
Evljaluk časnih ashaba	111
Um i srce su zajedno u <i>Poslanicama Nura</i>	117
Mjesto kerameta u <i>Poslanicama</i>	119
Između nadnaravne počasti i ukaza počasti	123
Kretanje naravnim tokovima	127
Privlačna moć dove	131
Metode spoznaje Allaha	133
<i>"Obnavljajte svoj iman sa 'La ilahe illallah'"</i>	137
Radi čega ova gomila dokaza?	143
Precizno mjerilo za vođenje dijaloga	147
Živim od berićeta i štedljivosti	151
Ličnosti pojedinca	157
Pravilnik za posjetioce	161
Duhovni upravitelj	165
Ključevi tajni	177
Metoda umjerenosti u neslaganju	189
Stvarnost i pojam	191
Štetnost panteizma	209
Nepobitni i uvjeljivi dokaz	213
Odgovor na pitanje	215
Duboke proturječnosti u nazoru <i>vahdetu'l-vudžuda</i>	217
Dodatak pitanju o Ibn Arabiju	223

**Neka djela iz *Poslanica nura*
koja su prevedena na bosanski jezik**

**POSLANICA O
KUR'ANSKIM NADNARAVNOSTIMA**

Prijevod: Prof.dr. Omer Nakičević

MU'DŽIZE MUHAMMEDOVE,

sallallahu 'alejhi ve selleme

Prijevod: Abdulah Smajić

VODIČ ŽENAMA

Prijevod: Prof.dr. Omer Nakičević

PLODOVI STABLA IMANA

Prijevod: Abdulah Smajić

SIRIJSKO PREDAVANJE

Prijevod: Prof.dr. Omer Nakičević

BEDIUZZAMAN SAID NURSI

Autor Poslanica Nura i utemeljitelj Džema'ati Nura

Prijevod: Abdulah Smajić

POSLANICA BOLESNIMA

Prijevod: Amina Nil

POSLANICA O PROŽIVLJENJU

Prijevod: Abdulah Smajić

IMAN i INSAN

Prijevod: Abdulah Smajić

SAVRŠENI ZNAK

Prijevod: Abdulah Smajić

KRATKE RIJEČI

Prijevod: Abdulah Smajić

web:
www.sozler.com.tr

kontakt:
erdogannil@hotmail.com

